

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Regionálně historický projekt pro základní školu:
Dobříš v proměnách 20. století**

Project teaching on the regional history of the town of
Dobříš in the 20th century

Gita Otavová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Hana Havlůjová, Ph.D.
Studijní program: Učitelství pro střední školy (N7504)
Studijní obor: N ČJ-D (7504T215, 7504T216)

2018

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Regionálně historický projekt pro základní školu: Dobříš v proměnách 20. století* vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Dobříši dne 12. 7. 2018

Gita Otavová

Poděkování

Velice děkuji mé vedoucí diplomové práce PhDr. Haně Havlůjové, Ph.D. za její ochotu, vstřícný a chápaný přístup a zejména za cenné rady, které mi poskytovala během zpracování diplomové práce s názvem *Regionálně historický projekt pro základní školu: Dobříš v proměnách 20. století*.

Dále bych ráda velmi poděkovala paní učitelce Mgr. Jarmile Řehořkové za její ochotu zapojit se do realizace projektu a za poskytnuté konzultace k samotné realizaci. Slova díky náleží také všem žákům, kteří se s obrovským nasazením do projektu zapojili. Poděkování patří i paní ředitelce 2. základní školy v Dobříši Mgr. Bohumile Pallagyové a paní ředitelce Základní školy Mníšek pod Brdy Mgr. Michaele Pažoutové za umožnění projekt zrealizovat. V neposlední řadě děkuji pracovníkům Městské knihovny v Dobříši za poskytnuté materiály k projektu a za jejich vstřícný přístup.

Abstrakt

Práce je zaměřena na projektové vyučování a regionální dějiny Dobříšska. Praktická část obsahuje návrh projektové výuky na téma *Dobříš v proměnách 20. století*, který byl ověřen v praxi. Díky projektu žáci objevovali dějiny několika významných historických objektů v Dobříši a zjišťovali, jak se daná místa za dobu své existence proměňovala. Proměny, zejména ve 20. století, žáci srovnávali se současným stavem. Mezi zkoumanými pamětihodnostmi byly například hrad Vargač, zámek Dobříš, Kulturní dům, sokolovna, 1. základní škola nebo Kopáčkův dům.

Klíčová slova

Regionální dějiny, projektové vyučování, dějepis na základní škole, Dobříš, 20. století

Abstract

Diploma thesis deals with the project teaching and regional history of the town of Dobříš. The research part of the thesis contains proposal of project teaching on the topic of the history of the town of Dobříš in the 20th century. Pupils explored regional history of the town and architecture and regional monuments located in the town and its surroundings especially. Pupils revealed how these sites have changed during the 20th century. They compared the history development with the present situation of the buildings. They explored for example the castle of Vargač, the chateau of Dobříš, so-called Cultural House, House and Gym of Sokol Association, secondary school building and Kopáček's house.

Key words

Regional history, projects methods, history teaching at lower-secondary school, town of Dobříš, 20th century

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Teoretická část	9
2.1	Vymezení pojmu regionální dějiny	9
2.2	Regionální dějiny ve výuce na základní škole	11
2.2.1	Materiály a metody využitelné při výuce regionálních dějin na ZŠ	12
2.2.2	Regionální dějiny v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání	14
2.3	Projektová výuka.....	16
2.3.1	Co je to projekt a projektové vyučování?	16
2.3.2	Příprava projektového vyučování	22
2.3.3	Historie projektového vyučování.....	28
2.4	Dějiny Dobříše ve 20. století jako východisko pro projektové vyučování ..	34
2.4.1	Dějiny Dobříše	34
2.4.2	Moderní dějiny Dobříše	37
3	Praktická část:	66
3.1	Dobříš v proměnách 20. století: Analýza vzdělávacího obsahu a zdrojů.....	66
3.1.1	Kulturní a historické instituce v Dobříši	67
3.1.2	Dostupné publikace o historii Dobříše.....	69
3.2	Dobříš v proměnách 20. století: Didaktická analýza.....	74
3.2.1	Žáci a učivo	74
3.2.2	Klíčové kompetence	75
3.2.3	Naplnění cílů RVP ZV	76
3.2.4	Očekávané výstupy	77
3.2.5	Dosažení stanovených cílů a hodnocení	77
3.3	Stručná charakteristika školy a školního vzdělávacího programu	79
3.4	Dobříš v proměnách 20. století: Návrh projektu	81
3.5	Dobříš v proměnách 20. století: Realizace a zhodnocení projektu	88
3.5.1	Před realizací.....	88
3.5.2	První projektový den.....	89
3.5.3	Druhý projektový den	90
3.5.4	Zhodnocení projektových dnů	92
4	Závěr	94
5	Použité zdroje	95
6	Seznam příloh	100

1 Úvod

Diplomová práce s názvem *Regionálně historický projekt pro základní školu: Dobříš v proměnách 20. století* se bude zabývat problematikou, jak zapojit regionální dějiny do výuky dějepisu na základní škole s využitím projektového vyučování.

Důvodů k výběru tohoto tématu mě vedlo hned několik. Hlavním důvodem byl můj vztah k městu Dobříši, kde jsem vyrůstala a kde dosud žiji. Už jako malou mě zajímaly dějiny a zejména dějiny rodného města. Vždy mě bavilo poslouchat vyprávění starších o tom, jak dříve město vypadalo, jak se v průběhu staletí měnilo. Dějinám města Dobříše jsem věnovala i několik svých studentských prací.

Vztah k mému bydlišti, k mému městu, ovlivnil můj zájem o dějepis jako takový. Rozhodla jsem se, že se pokusím tuto emoční stránku zprostředkovat žákům základní školy pomocí regionálně historického projektu. Regionální dějiny nabízejí přiblížení vzdálených historických událostí. Žáci si díky poznání dějin místa, kde žijí, uvědomí, že se historie dotýká jejich obce, jejich rodin i jich samotných. Podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) bychom se ve škole měli snažit kultivovat historické vědomí jedinců a zachovávat kontinuitu historické paměti; žáci by si měli uvědomit, že historie není uzavřenou snůškou faktů, ale že je plná nejrůznějších otázek, na které je třeba hledat odpovědi.¹

V práci bude nejprve teoreticky popsáno, co jsou to regionální dějiny, porovnáám různé názory na vymezení pojmu. Dále naznačím, jak je možné regionální dějiny zapojit do výuky dějepisu na základních školách a popíšu, jak jsou vymezeny v RVP ZV. V další kapitole se zaměřím na teorii projektového vyučování a vysvětlím, co je to projektové vyučování, jak projektové vyučování probíhá a stručně popíši historii projektové metody. Následovat budou vybrané kapitoly z dějin města Dobříše, které poslouží jako východisko pro návrh výuky regionálních dějin. Budu se věnovat zejména historii dobříšských budov a pamětihodností, na jejichž zkoumání hodlám zaměřit návrh projektového vyučování pro místní základní školu.

Druhá část práce bude zaměřena prakticky. Nejprve popíšu didaktické možnosti, které město Dobříš nabízí pro zapojení regionální tematiky do vyučování dějepisu na základní škole. Poté představím konkrétní návrh regionálně historického projektu

---

¹ RVP pro základní vzdělávání (verze platná od června 2017): Část C, 5.5 Člověk a společnost, MŠMT, Praha 2017, s. 51

s názvem *Dobříš v proměnách 20. století* a zhodnotím výsledky jeho ověření v praxi. Projekt bude realizován ve spolupráci s učiteli a žáky 2. základní školy v Dobříši.

Cílem práce je ukázat, že regionální dějiny je možné zapojovat do výuky dějepisu, že výuka regionálních dějin má smysl a stojí za to se jí v hodinách dějepisu věnovat. Dále bych chtěla ověřit v praxi klady projektového vyučování na základní škole a možnosti naplňování výukových cílů pomocí projektové metody.

2 Teoretická část

V této části práce se pokusím stručně popsat problematiku regionálních dějin a projektového vyučování. Nejprve se zaměřím na téma regionálních dějin, pokusím se porovnat různé názory historiků na otázku: „Co jsou regionální dějiny?“ V podkapitole věnující se regionálním dějinám ve výuce představím návrhy didaktiků dějepisu, jak je možné dějiny regionu zařazovat do vyučování nejen na základních školách, a důvody, proč bychom v hodinách dějepisu měli věnovat čas právě regionálním tématům. Dále se budu zabývat postavením regionálních dějin v RVP ZV.

Po kapitolách věnujících se regionální historii se bude práce věnovat projektovému vyučování. Nejdříve se budu zabývat vymezením pojmu projekt a projektové vyučování, představím názory pedagogů a didaktiků týkající se projektového vyučování. Poté se kapitola bude věnovat přípravě projektového vyučování a jeho realizaci. Nakonec ve stručnosti představím dějiny projektového vyučování, abychom si lépe uvědomili, jak projektové vyučování zapadá do moderního pojetí výuky, posoudili klady a úskalí této koncepce.

V této kapitole shrnuji teoretické poznatky k problematice regionálních dějin a projektové výuky, které hodlám aplikovat v praktické části diplomové práce. Praktická část spočívá v návržení regionálně historického projektu pro základní školu. Aby mohl regionálně historický projekt vzniknout, je třeba disponovat teoretickými základy, na kterých bude možné stavět a využít je v praxi.

2.1 Vymezení pojmu regionální dějiny

Co jsou regionální dějiny?² Podle Josefa Bartoše, Jindřicha Schulze a Miloše Trapla, kteří se konceptualizací regionálních dějin zabývali v publikaci s názvem *Regionální dějiny*, se jedná o samostatný historický obor, jehož úkolem je „být specializovanou součástí celé historiografie a zároveň směřovat k poznání dějin daného regionu pro jeho vlastní sebepoznání a vlastní potřeby.“³ Téma regionálních dějin však můžeme pojímat různými způsoby. Pojmy region a regionální je možné chápat různě široce. Jako synonyma pro slovo „regionální“ jsou v naučném slovníku použita slova: *oblastní*,

---

² Pojmy regionální dějiny a regionální historie jsou v této práci považovány za synonyma.

³ BARTOŠ J., SCHULZ J., TRAPL M.: *Regionální dějiny. Pojetí, poslání, metodika*, Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 2004, s. 22.

*lokální, krajský, místní, celonárodní.*⁴ I na tomto příkladu je patrné, že vymezení pojmu není jednotné. Za regionální dějiny lze považovat jak dějiny územních celků, které přesahují hranice jednoho státu, například evropský region, tak dějiny územních celků, které jsou menší než stát, například obce a jejich části, nebo etnografické či kulturní oblasti.

V českém pojetí dává historiografie spíše přednost druhému vymezení regionálních dějin a zkoumá tedy převážně historii územních celků, které nepřesahují státní hranice. V tomto případě může být podle Blaženy Gracové a Denisy Labischové kladen důraz na správní a právní pojetí regionu (obce, okresy) nebo na etnografické pojetí, kdy bereme v úvahu kulturní hledisko dané oblasti (např. Chodsko, Podkrkonoší).⁵ Josef Petráň vymezuje region jako „*část celku disponující stejnými nebo podobnými znaky, jejichž soubor se historicky proměňuje. Ve srovnávacím pohledu lze vymezit různé soubory těchto znaků, jejich odlišnosti od regionů sousedních a vztah k etnický, sociálně nebo kulturně nadřazenému celku.*“⁶ Zdeněk Beneš pak rozlišuje několik typů regionů:

1. Etnograficky vymezené regiony, které jsou určeny prvky lidové kultury, nářečím, např. Chodsko, Slovácko.
2. Průmyslově odlišné oblasti charakteristické nejrozvinutějšími průmyslovými odvětvími na daném území, např. Podkrušnohoří, Kladensko.
3. Správní regiony odlišné dopravními poměry nebo administrativou, např. Karlovarsko.
4. Regiony určené zeměpisně.
5. Území vymezená na základě geograficko-kulturní charakteristiky, např. Český ráj.
6. Elektronicky vymezené regiony – jedná se o mladé regiony vymezené dosahem televizních a rádiových kanálů, místním tiskem nebo webem.⁷

---

⁴ Kolektiv pracovníků LINGEA s.r.o.: *Slovník českých synonym a antonym*, Lingea s.r.o., Brno, 2012, s. 372

⁵ LABISCHOVÁ D., GRACOVÁ B.: *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*, Ostravská universita, Ostrava 2010, s. 170-171

⁶ PETRÁŇ J., PETRÁŇOVÁ L.: *Dějiny českého venkova v příběhu Ouběnic*, NLN, Praha, 2011, s. 13

⁷ BENEŠ Z.: *Regionální historiografie a školní dějepis*, in: HRUBÁ M., VESELÝ, M.: *Regionální dějiny v dějepisném vyučování na českých a slovenských školách: sborník z konference konané 23.-24. listopadu 2005*, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Filosofická fakulta, 2006, s. 6-7

2.2 Regionální dějiny ve výuce na základní škole

Zdeněk Beneš odlišuje regionální dějiny od regionální vlastivědy, která je podle něj definována jako syntéza přírodních a společenských věd. Regionální historie a historiografie se zabývají výhradně dějinami regionu. Důraz na regionální dějiny ve výuce dějepisu pak podle něj prohlubuje vztah k vlastní historii a úctu ke kulturnímu dědictví, posiluje potřebu ochrany historických i přírodních památek. Místní historie respektuje didaktický postup od blízkého ke vzdálenějšímu, od jednotlivostí k obecnému.⁸

Vztah k místu vede mnohé lidi bez ohledu na to, zda jsou či nejsou historicky založeni, ke zkoumání dějin. Jak napsal Petr Vorel: „Každý pociťuje jistou míru potřeby znát historické souvislosti vývoje místa či regionu, ve kterém žije či ve kterém vyrůstal.“⁹ Václav Bůžek popisuje zájem o regionální historii a přínos plynoucí z jejího poznání jako „individuálně prožívanou a sdílenou globální dějinnou skutečnost v konkrétním místě, neboť přispívá k identifikaci lidí a skupin s přirozeným prostorem hodnot, tradic a kultur jejich každodenního života. [...] Regionální dějiny vtahují příjemce výsledků bádání do obecných dějů lidské civilizace.“¹⁰ Podle Stanislava Julínka by pak studium regionální historie mělo být zaměřeno na tři okruhy:

1. studium regionálních pramenů a odborné literatury,
2. zpracování a výběr odstupného materiálu vhodného ke konkretizaci, případně i k obohacení dějepisného učiva,
3. promyšlení účinných metodických postupů při prezentaci regionální látky v rámci výuky dějepisu.¹¹

Dušan Foltýn upozorňuje na to, že „volba předmětu našeho zájmu by na jedné straně měla přihlížet k potřebě nabídnout žákům nový zážitek, zároveň by však neměla rezignovat na výchovné cíle. Vždy je rovněž potřebné zvážit aktuálnost a přitažlivost tématu a jeho potenciální schopnost zaujmout žáky, což je nutným předpokladem jejich motivace.“¹²

⁸ BENEŠ Z.: *Regionální historiografie a školní dějepis*, in: Regionální dějiny v dějepisném vyučování, s. 5 -7

⁹ VOREL P.: *Základy historické regionalistiky*, Univerzita Pardubice, 2005, s. 28

¹⁰ BŮŽEK, V.: *Region v historickém diskurzu*, in Kolektiv autorů: *Jihočeský sborník historický 72*, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2003, s. 5- 13

¹¹ JULÍNEK S. cit in LABISCHOVÁ D., GRACOVÁ B.: *Průručka ke studiu didaktiky dějepisu*, Ostravská universita, Ostrava 2010, s. 171

¹² FOLTÝN D.: *Nahlédnutí do zamlženého zrcadla minulosti* [online] Kulturně historické dědictví kolem nás, dostupné na <http://elearning.historickededitvi.com/zobraz/materialy/odborne-texty/regionalni-dejiny> [cit. 18. 3. 2018]

Ze závěrů citovaných historiků a didaktiků dějepisu tedy vyplývá, že důvodů, proč bychom se ve výuce na základní škole měli věnovat regionálním dějinám, je celá řada. Díky regionálním tématům je pro učitele snazší rekonstruovat a vysvětlovat historické děje. Emocionální vazba k obsahu učiva a vztah k domovu zejména budí v žácích osobní zájem. Žáci jsou více motivováni se dozvědět nové informace, což vede k lepšímu osvojení látky a k trvalejšímu osvojení učiva. Díky pozornosti věnované regionálním dějinám ve vyučování jsou naplňovány základní didaktické principy názornosti, blízkosti, přístupnosti a aktivity (cílevědomé poznávání).¹³ Jak navíc připomíná František Čapka, výuka regionálních dějin má vliv na etickou výchovu, vytváření národní hrdosti a vlastenectví.¹⁴ Podle Lubomíra Svobody bývají regionální dějiny ve škole často chápány jako odraz dějin národních či evropských. Žáci si proto díky zájmu o regionální dějiny mohou snáze uvědomit, jak jsou tzv. malé dějiny (dějiny obce, dějiny daného místa či rodiny) ovlivňovány dějinami velkými. Rozvíjí se tak jejich schopnost historicky myslet.¹⁵ Kateřina Charvátová, František Parkan, Dušan Foltýn a další spoluautoři konceptu výchovy ke vztahu ke kulturně historickému dědictví pak dokládají, že regionální dějiny mají ve výuce dějepisu rovněž výchovně-vzdělávací význam. Mohou sloužit k rozvoji tvůrčí práce s regionálně historickým materiálem a podpořit samostatnou výzkumnou činnost žáků i učitelů.¹⁶

2.2.1 Materiály a metody využitelné při výuce regionálních dějin na ŽŠ

Podívejme se však konkrétně, které materiály a metody jsou historiky a didaktiky dějepisu pro výuku regionálních dějin na základních školách doporučovány. Zdeněk Beneš vymezil například čtyři typy prací, ze kterých mohou učitelé dějepisu čerpat informace pro výuku regionálních dějin. První typ prací označil jako velké kolektivní syntézy, které se týkají nějakého územního celku, například dějiny Moravy. Druhým typem vhodných zdrojů jsou podle něj monografie jednotlivých obcí. Třetím druhem

¹³ Srovnej také MEJSTRÍK V., ČAPEK V. MICHOVSKÝ V.: *Metodika dějepisu jako učebního předmětu*, SPN, Praha 1964, s. 361.

¹⁴ ČAPKA F.: *Několik poznámek k významu regionálních dějin pro vyučování dějepisu*, in XIX. Mikulovské sympozium 1989, Brno, 1990, s. 69

¹⁵ SVOBODA L.: *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*, SPN, České Budějovice 1986, s. 11

¹⁶ FOLTÝN, D. a kol.: *Prameny paměti. Sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu, 2008. HAVLŮJOVÁ, H., FOLTÝN, D., CHARVÁTOVÁ, K.: *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví a vzdělávání pro udržitelný rozvoj v ČR*, Envigogika, 2012 [online] 7/3. Dostupný na: www.envigogika.cuni.cz/index.php/cz/recenzovane-clanky/2012/envigogika-2012-vii-3/713-vychova-ke-vztahu-ke-kulturne-historickemu-dedictvi-a-vzdelavani-pro-udrzitelny-rozvoj-v-cr > PARKAN, F. a kol. (2008) *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví. Metodická příručka*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu.

jsou propagační materiály, které vydávají jednotlivé obce, místní spolky či organizace. Zdeněk Beneš tyto materiály označil jako „*pamětnicky iniciované dějiny obcí*“.¹⁷ Jako poslední druh vymezil vysokoškolské kvalifikační práce, z nichž nemalé množství se zabývá právě určitým regionem.¹⁸

Jak dále upozornil například Dušan Foltýn v publikaci *Prameny paměti: Sedm kapitol o kulturněhistorickém dědictví pro potřeby výchovné praxe*: „*Volba lokálně zaměřených historických témat současně dovoluje efektivně využít odborný potenciál a fondy místních a regionálních paměťových a kulturních institucí.*“¹⁹ Dalším využitelným zdrojem informací pro studium či objevování místních dějin jsou tedy regionální instituce jako například muzea, galerie, zámky, hrady, knihovny, archivy nebo jejich depozitáře. Citovaná publikace se možnostmi spolupráce s těmito institucemi zabývá a didaktické podněty čerpá nejen z hlediska metodologie historických, ale také dalších společenských věd.

Jaroslav Najbert, Hana Havlůjová a jejich kolegové pak připomínají, že důležitým zdrojem pro poznání regionálních dějin nejsou jen odborné či populárně naučné publikace nebo paměťové instituce, ale také pamětníci. Přizpůsobení pravidel orálně historického výzkumu pro potřeby školních historických projektů detailně rozebírají v knize *Paměť a projektové vyučování v dějepise*.²⁰

Podle Lubomíra Svobody je však možné zařazovat regionální dějiny i do běžných hodin dějepisu nejrůznějšími způsoby. V úvodní fázi hodiny je například vhodné zařadit regionální téma, které poslouží k motivaci a zvýšení aktivity žáků, neboť místní události vzbuzují zájem. Vhodné metody jsou například rozhovor, vyprávění nebo demonstrace. V expoziční části hodiny doporučuje Lubomír Svoboda regionální historii využít jako východisko pro vytvoření jasných představ a konkrétních historických pojmů. Za vhodné metody pro tuto část hodiny považuje například ilustrace, zpřesnění sdělení při výkladu nového učiva. V závěrečné, fixační fázi vyučovací hodiny pak regionální

---

¹⁷ BENEŠ, Z.: *Edukační možnosti regionální historiografie*, in: MUŠOVÁ E., ŠPAČKOVÁ, L.: *Výuka regionálních dějin na základní škole. Formy, metody, koncepce, zkušenosti. Sborník příspěvků z konference konané dne 5. června 2014 v Schönsee, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň 2014*, s. 4

¹⁸ BENEŠ, Z.: *Edukační možnosti regionální historiografie*, in: *Výuka regionálních dějin na základní škole, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň, 2014*, s. 3-4

¹⁹ FOLTÝN D. a kol.: *Prameny paměti. Sedm kapitol o kulturněhistorickém dědictví pro potřeby výchovné praxe*, s. 81

²⁰ HAVLŮJOVÁ, H., NAJBERT, J. a kolektiv (2014) *Paměť a projektové vyučování v dějepise*, Praha: Ústav pro studium totalitních režimů. Dostupné rovněž z <http://www.dejepis21.cz/metodika-projektove-vyuky>

dějiny slouží jako podnět k lepšímu zapamatování nových informací a prohloubení již osvojených poznatků, ke srovnání obecných a regionálních dějin.²¹

Z přehledných doporučení tedy vyplývá, že téma regionálních dějin lze uplatnit v rámci běžné výuky, stejně jako při využití mimotřídních výukových forem jako jsou exkurze, historická vycházka či projektové vyučování. Pracovat je možné s celou škálou metod, od objevného učení, přes vyučování zaměřené na komunikaci nebo činné učení (navození autentického prostředí k získání nových poznatků) až po učení zaměřené na rozvoj badatelských dovedností. Rozmanité metodické a organizační přístupy je rovněž vhodné kombinovat, zároveň by však stále měly být během výuky regionálních dějin dodržovány zásady systematičnosti a provázanosti regionálních témat s řádově vyššími dějinami.

2.2.2 Regionální dějiny v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

Regionální dějiny skutečně nejsou v RVP ZV hlavním cílem dějepisného poznávání. Ve vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět*, která je určena pro první stupeň ZŠ, se nachází tematický okruh *Místo, kde žijeme*. V rámci tohoto celku se pak žáci ve škole věnují i historii daného místa.²² Pro druhý stupeň ZŠ však podobná tematická kapitola v RVP ZV vymezena není. Z obecné charakteristiky vzdělávací oblasti *Člověk a společnost*, do které je *Dějepis* jako vzdělávací obor zařazen, však vyplývá, že by obecné historické problémy měly být v rámci výuky konkretizovány prostřednictvím zařazování dějin regionu i dějin místních.²³ Díky využívání regionálního dějepisného učiva je možné snadněji naplňovat také další obecný požadavek historické edukace – vychovávat žáky „k úctě k přírodnímu a kulturnímu prostředí i k ochraně uměleckých a kulturních hodnot.“²⁴ Vhodně zvolenými metodami lze při výuce regionálních témat podpořit rovněž rozvoj klíčových kompetencí. Žáci se mohou například učit vyhledávat a kriticky hodnotit informace z dostupných zdrojů (rodina, lidé v okolí, památky, muzea).²⁵

---

²¹ SVOBODA L.: *Regionální dějiny ve vyučování dějepisného učiva*, SPN, České Budějovice 1986, s. 28

²² RVP pro základní vzdělávání (verze platná od června 2017): Část C, 5.4 Člověk a jeho svět, MŠMT, Praha 2017, s. 42-44

²³ RVP pro základní vzdělávání (verze platná od června 2017): Část C, 5.5 Člověk a společnost, MŠMT, Praha 2017, s. 51

²⁴ RVP pro základní vzdělávání (verze platná od června 2017): Část C, 5.5 Člověk a společnost, MŠMT, Praha 2017, s. 51

²⁵ RVP pro základní vzdělávání (verze platná od června 2017): Část C, 5.5 Člověk a společnost, MŠMT, Praha 2017

Regionální tematika je tedy spíše průřezovou oblastí, kterou můžeme propojit více předmětů, například výchovu k občanství, přírodopis, zeměpis, ale i český jazyk a literaturu, výtvarnou výchovu a další. Regionální dějiny pak mohou učitelé zařazovat na základě konkretizace jednotlivých celků a na základě školních vzdělávacích programů.

2.3 Projektová výuka

V této kapitole vymezím pojem projekt a projektové vyučování. Pokusím se porovnat různé pohledy didaktiků na projektové vyučování a popsat přípravu na projektové vyučování, jeho realizaci a hodnocení. Projektové vyučování má, stejně jako jiné metody svá pravidla a své zásady. Kapitola bude zakončena stručnou informací o historickém vývoji projektového vyučování.

V této kapitole ukazují, že projektové vyučování je možné velmi dobře využít k výuce regionálních dějin. Téma regionálních dějin napomáhá snáze naplňovat zásady projektového vyučování. A jak již bylo řečeno, praktická část této práce spočívá v návržení regionálního projektu, kde budou využity teoretické znalosti v praxi.

2.3.1 Co je to projekt a projektové vyučování?

Na otázku, co je to projekt a projektové vyučování, neexistuje jednotná odpověď. Slovo "projekt" v naučných slovnících bývá vysvětlováno různě. Synonymy pro slovo projekt jsou výrazy: „*návrh, plán, záměr, dílo (vědecké), úkol (výzkumný)*“.²⁶

Pedagogický slovník popisuje projektovou metodu jako vyučovací metodu, ve které jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování daného tématu, a tudíž získávají zkušenosti praktickou činností.²⁷ Podle autorek publikace *Učíme v projektech* Anny Tomkové, Jitky Kašové a Markéty Dvořákové se projektové vyučování vyznačuje těmito znaky:

- „*Na tvorbě projektu se podílejí sami žáci.*
- *Žáci hledají, objevují, pozorují, sbírají, sepisují, ptají se, vyřizují a tím se učí.*
- *Úkolem školy je vyhledávat a zpracovávat poznatky, vybavit žáky metodami k řešení problémů.*“²⁸

Stanislav Vrána popsal projektové vyučování jako metodu vyučování v knize *Učebné metody* již v roce 1938. Autor nazývá projekt „*podnikem žáka*“, za který žák přebírá odpovědnost a který směřuje za určitým cílem.²⁹ Říká, že důležitý je vztah žáka

---

²⁶ Kolektiv pracovníků LINGEA s.r.o.: *Slovník českých synonym a antonym*, Lingea s.r.o., Brno, 2012, s. 333

²⁷ LABISCHOVÁ D., GRACOVÁ B.: *Průručka ke studiu didaktiky dějepisu*, Ostravská universita, Ostrava 2010, s. 64

²⁸ TOMKOVÁ A., KAŠOVÁ J. A DVOŘÁKOVÁ M.: *Učíme v projektech*, Portál, 2009, s. 11-19

²⁹ Podle VRÁNA S.: *Učebné metody*, Ústřední spolek jihomoravských učitelů, 1938, in VALENTA J.: *Projektová metoda ve škole a za školou. Pohledy*. Praha: Ipos Artama, 1993, s. 5

k úkolu, žák sám musí usilovat o dosažení cíle. Úkolem učitele je žáka pouze motivovat k dosažení cíle.³⁰ Ke stejné definici projektu se přiklání také Eva Lukavská, která popisuje projekt jako „*žákův podnik sledující určitý cíl, za nějž žák převzal zodpovědnost.*“³¹ Zmínění didaktici se shodují na tom, že projektové vyučování vyžaduje aktivní zapojení žáka do procesu vyučování a tím žák přebírá zodpovědnost za své učení. Pokud se podíváme na projektovou výuku z jiného úhlu, projektové vyučování nemusí být vždy považováno za metodu. Stanislav Velinský označuje projektové vyučování za koncepci, jelikož se dotýká jak způsobu zpracování učiva, tak i role žáka a učitele. Zároveň o projektu říká: „*Výrazu projektová metoda lze užíti tehdy, když individuum či skupina pojme záměr, jehož uskutečnění navozuje změny v jeho (jejich) vědění, zručnostech, zvycích či vztazích.*“³² Shoduje se tedy s ostatními didaktiky v názoru, že pro projekt je důležité, aby žáci sami usilovali o naplnění cíle, aby žáci pojali projekt jako důležitý a smysluplný úkol.

Jaroslav Nykl a Milada Rottová považují za hlavní znak projektu konkrétnost; projekty by měly být podle nich smysluplné, aby vznikla přirozená potřeba a zájem o poznávání. Pro projektové vyučování je velmi důležité, aby při plnění projektu žáci samostatně studovali, řešili problémy, osvojili si poznatky.³³ Podle Jarmily Skalkové je projektové vyučování prostředkem k rozvíjení myšlenkových struktur společně s činnostmi. Projektové vyučování spojuje jednání a myšlení s prožíváním, spojuje teorii a praxi a odstraňuje izolovanost znalostí a strnulost školní práce. Mělo by být proto podle ní doplňkem předmětného vyučování. Žák během projektu učí učit, organizuje si čas a práci, hodnotí získané znalosti, dovednosti a zkušenosti.³⁴

Helena Grecmanová a Eva Urbanovská považují projekt za významný prostředek výchovy občana demokratické společnosti. Podle nich má projektové vyučování tyto efekty:

- „*efekty obsahově-kognitivní – trvalé osvojení vědomostí a dovedností získaných na základě smyslového prožitku,*
- *funkčně-kognitivní – schopnost samostatného plánování a jednání, komplexního myšlení, argumentace,*

³⁰ VRÁNA S.: *Učebné metody*, Ústřední spolek jihomoravských učitelů, 1938, in VALENTA J.: *Projektová metoda ve škole a za školou. Pohledy*. Praha: Ipos Artama, 1993, s. 5

³¹ LUKAVSKÁ, E. cit. in VALENTA, J. aj. *Projektová metoda ve škole a za školou.*, s. 61

³² VELINSKÝ S.: *Soustavy individualizovaného učení*, Brno, 1932

³³ NYKL, J., ROTTOVÁ, M. cit. in DVOŘÁKOVÁ: *Projektové vyučování v české škole*, Karolinum, Praha, 2009, s. 33

³⁴ SKALKOVÁ, J. cit. in DVOŘÁKOVÁ: *Projektové vyučování v české škole*, s. 96

- *sebekompetence – sebereflexe, sebedůvěra,*
- *sociální kompetence – schopnost kontaktu, kooperace, zlepšení školního klimatu – dobré vztahy mezi učiteli a žáky.*³⁵

Anna Tomková popisuje projektovou výuku jako metodou, při které se uplatňují dílčí metody a formy práce, jako například diskuse, samostudium nebo hodnotící metody. Odpovědnost za řešení úkolů a výsledek práce je ponechána na žákovi.³⁶

V současné didaktice se projektové vyučování považuje spíše za metodu nebo organizační formu vyučování. Josef Maňák řadí projektové vyučování mezi metody a definuje jej jako „komplexní praktickou úlohu (problém, téma) spojenou se životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu“.³⁷ Podobného názoru je i Josef Valenta, podle něhož je projekt specifickým zpracováním obsahu, jednou z variant způsobu koncentrace učiva. Marie Kubínová pokládá projekt za vzdělávací strategii založenou na aktivitě žáka. Žák během projektu může realizovat své potřeby a zájmy. Projekty rozvíjí schopnosti žáků, organizaci učení, prezentační schopnosti žáka, práci v týmu. Hana Kasíková pojímá projekt jako typ učebního úkolu, ve kterém si žák může sám zvolit téma a způsob zkoumání.³⁸

Projektové vyučování je tedy definováno jako komplexní metoda vyučování nebo organizační forma výuky nebo specifický způsob zpracování obsahu, způsob koncentrace učiva, typ vzdělávací strategie založené na aktivním přístupu žáka k vlastnímu učení. Jak je patrné z předchozích řádků, jednotný názor na vymezení pojmu projektové vyučování neexistuje. Vždy však naplňuje potřeby a zájmy žáků, rozvíjí schopnosti, posiluje seberegulaci při učení.³⁹ Aby k tomu docházelo, je třeba dodržovat při projektovém vyučování dodržovat určité zásady. Podle Hany Kasíkové jsou například hlavními principy projektového vyučování:

- *„Potřeby a zájmy dítěte – naplňuje potřebu samostatnosti a vlastní odpovědnosti. Téma vychází ze žákova života a volí si ho sám.*
- *Aktuální situace.*
- *Interdisciplinarita – projekty umožňují celistvé poznání.*

³⁵ DVOŘÁKOVÁ: *Projektové vyučování v české škole*, s. 97

³⁶ TOMKOVÁ A. cit in: DVOŘÁKOVÁ: *Projektové vyučování v české škole*, s. 97

³⁷ MAŇÁK, J., ŠVEC, V.: *Výukové metody*, Brno 2003, s. 168

³⁸ KUBÍNOVÁ M. cit in: DVOŘÁKOVÁ: *Projektové vyučování v české škole*, s. 99

³⁹ Srovnej TOMKOVÁ A., KAŠOVÁ J. A DVOŘÁKOVÁ M.: *Učíme v projektech*, Portál, 2009

- *Seberegulace při učení.*
- *Orientace na produkt – projekt je zaměřen na konkrétní výsledek.*
- *Skupinová realizace.*
- *Společenská relevantnost – škola se propojuje se životem.*“⁴⁰

Projektové vyučování v sobě nese jak teoretické, tak i praktické činnosti, které směřují k cíli. Stanovení cíle nebo konečného produktu je pro projektovou výuku velmi důležité, neboť cíl motivuje žáka, dává práci smysl a řídí její průběh. Vhodnými tématy projektů jsou podle Anny Tomkové a jejích spoluautorek témata z každodenního života.⁴¹

Pokud jde o základní typologii, Stanislav Vrána dělí projekty podle několika kritérií: podle učebních předmětů, podle rozsahu učební látky, podle počtu zapojených žáků, podle zařazení do etapy vyučování, podle vzniku projektu a místa zpracování.⁴²

Markéta Dvořáková pak popisuje ve své knize *Projektové vyučování v české škole* pět základních typů projektů:

1. *Projekt jako pokus: Jedná se o provedení pokusu, který slouží k osvojení nového poznatku nebo k aplikaci již osvojeného poznatku.*
2. *Projekt jako tematické uspořádání učiva: Učivo daného předmětu je zpracováno do několika tematických celků, tedy projektů.*
3. *Projekt jako samoučení: V tomto případě se jedná o samostatnou práci žáka. Tento typ projektů nesplňuje všechna kritéria projektové výuky.*
4. *Projekt jako široký úkol: Tento typ řeší problém z nejrůznějších hledisek, ale v rámci jednoho předmětu.*
5. *Projekt jako jednotná idea: Projekt vychází ze zájmů žáků, které nahrazují učební předměty. Ke koordinaci učiva dochází při řešení problémů.*“⁴³

Projekty lze podle téže autorky dále rozdělit také podle integrace vzdělávacích obsahů. Podle tohoto kritéria můžeme rozlišit projekty zaměřené na jeden vyučovací předmět, projekty zaměřené na integraci dvou a více učebních předmětů, projekty v průřezových tématech (např. projekty zaměřené na osobní a sociální výchovu, environmentální výchovy), projekty zaměřené na sociální vztahy ve skupině.⁴⁴

⁴⁰ KASÍKOVÁ, H.: *Kooperativní učení, kooperativní škola*, Praha 1997, s. 54

⁴¹ TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M.: *Učíme v projektech*, s. 14

⁴² DVOŘÁKOVÁ: *Projektové vyučování v české škole*, s. 34

⁴³ DVOŘÁKOVÁ: *Projektové vyučování v české škole*, s. 49-67

⁴⁴ DVOŘÁKOVÁ: *Projektové vyučování v české škole*, s. 128-129

Dalším kritériem pro dělení typů projektů je časové rozmezí projektů a počet zapojených žáků. Je tedy možné rozlišovat projekty krátkodobé – projektový den, nebo týden a dlouhodobé – tzn. projekt prostupující celým školním rokem. Podle zapojení žáků rozlišujeme projekty individuální nebo projekty skupinové. Skupinky pro projekt mohou tvořit žáci jedné třídy nebo ročníku, ale také napříč školními ročníky.⁴⁵ Každá varianta s sebou nese určité výhody i nevýhody. Další dělení projektů pak nabízí Josef Valenta, který projekty rozlišuje podle navrhovatele (žakovské, připravené učitelem, mezityp), místa (školní, domácí, kombinovaný) nebo počtu žáků (individuální, kolektivní, kombinovaný).⁴⁶

Projektové vyučování se podle Anny Tomkové i dalších autorů a autorek velice často zaměřuje s tematickou výukou. Tematické vyučování vychází z určitého tématu, může integrovat různé předměty. Znamená to tedy, že z ústředního tématu vycházejí různá podtémata. Tematickou výuku lze využít pro sběr informací a podkladů pro projektové vyučování. Od projektového vyučování je třeba rozlišit i tematickou vycházku, exkurzi, pěstitelky, ale i samostatnou práci na zadané téma.⁴⁷ Tyto metody však nenaplnují kritéria projektové výuky.

V projektové výuce žák přebírá plnou odpovědnost za práci a její výsledky. Přímou, logicky a systematicky směřuje od motivace, mapování, třídění, přes řešení ke konkrétnímu produktu. Jak již bylo řečeno, pro projektové vyučování je důležitá vnitřní motivace žáka (přijetí úkolu, touha vyřešit problém, dovést projekt do konečné fáze). Při projektovém vyučování žák může volit z nabízených témat a v rámci tématu si sám stanovit úkol. Žák si také sám plánuje čas, rozděluje si práci, vybírá pomůcky i spolupracovníky. Je nucen se během plnění projektu neustále rozhodovat, volit mezi možnostmi a zvažovat další kroky. Žáci mohou pracovat v rolích, které připomínají profese nebo sociální pozice z běžného života. Práce musí žákům dávat smysl, což je zcela zásadní z hlediska motivace. Smysluplnost úkolu spočívá v tom, že se do projektu snažíme zahrnout aktuální zájmy žáků. Významná je emocionální stránka, prožívání životních situací, rolí. Motivací také bývá konečný produkt, prezentace výsledné práce, zejména veřejná prezentace mimo školu.⁴⁸

Dalším charakteristickým znakem při využití této metody ve vyučování je smazání hranice mezi rolemi učitel – žák; jde spíše o týmovou spolupráci. Jak upozornil již

---

⁴⁵ TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M.: *Učíme v projektech*, s. 14

⁴⁶ LABISCHOVÁ D., GRACOVÁ B.: *Průručka ke studiu didaktiky dějepisu*, s. 64

⁴⁷ TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M.: *Učíme v projektech*, s. 20 - 25

⁴⁸ TOMKOVÁ A., KAŠOVÁ J. A DVOŘÁKOVÁ M.: *Učíme v projektech*, s. 25 - 31

Stanislav Vrána, učitel není při projektové výuce tím, kdo předává žákovi poznatky a ucelené informace. Stává se spíše průvodcem, jehož hlavním jeho úkolem je žáka motivovat a napomáhat mu s řešením problémů⁴⁹ Žák si sám vyhledává a třídí informace a zpracovává je do výsledného produktu. Projektová výuka zahrnuje aktualizaci školních podnětů, interdisciplinaritu a orientuje se na prezentaci výsledků.

Většina didaktiků a pedagogů se shoduje v tom, že mezi základní znaky projektové výuky patří odpovědnost za vlastní učení, samostatné objevování poznatků, žákovo úsilí o dosažení cíle. Cíl dává práci smysl, motivuje žáky a řídí průběh práce. Obsahem projektů bývají témata ze života, sdružují se zde poznatky z různých oborů. Projekt probíhá obvykle v delším časovém úseku než je jedna vyučovací hodina (45 minut) – projektové dny, týdny, v průběhu školního roku. Práce na projektu může být jak individuální, tak skupinová.⁵⁰

Projektové vyučování má svá pozitiva i negativa. Mezi pozitiva řadí Markéta Dvořáková vnitřní motivaci žáka a jeho aktivitu na řešení problému, samostatnost žáka při osvojování si nových znalostí a dovedností, rozvoj kreativity, žákovu odpovědnost za splnění úkolu a výsledek práce. Během projektu si žák podle ní osvojuje metody učení, orientuje se na závěrečný výsledek a prezentaci práce. Za negativa projektů jsou autorkou považovány nesystematičnost, malá vazba na školní předměty, oslabení teoretického poznávání, nedostatečné dovednosti žáků pro řešení problémů a zároveň časová náročnost a náročnost na přípravu.⁵¹

Autorky knihy *Učíme v projektech* za výhody projektového vyučování považují:

- „množství informací, vlastní zkušenosti z kontaktu s vrstevníky, rodiči, z cestování,
- vlastní poznatky, které jsou vnímány emocionálně více a významněji než poznatky ze školy,
- integrace poznatků z různých oborů, i poznání vůbec,
- spoluzodpovědnost žáky a rozvoj samostatnosti,
- realizace obecných cílů ZV a rozvoj klíčových kompetencí.“⁵²

---

⁴⁹VRÁNA S.: *Učebné metody*, Ústřední spolek jihomoravských učitelů, 1938, in VALENTA J.: *Projektová metoda ve škole a za školou*.

⁵⁰TOMKOVÁ A., KAŠOVÁ J. A DVOŘÁKOVÁ M.: *Učíme v projektech*, s. 11-19

⁵¹DVOŘÁKOVÁ: *Projektové vyučování v české škole*, s. 102-103

⁵²TOMKOVÁ A., KAŠOVÁ J. A DVOŘÁKOVÁ M.: *Učíme v projektech*, s. 20-25

Josef Valenta považuje za klady projektové metody posilování motivace žáků a učení se důležitým životním dovednostem jako je spolupracovat, diskutovat, formulovat názory, řešit problémy, tvořit, hledat informace.⁵³

Pedagogové a didaktici hodnotí projektovou výuku jako metodu či koncepci, která má mnoho kladů, plní motivační funkci, rozvíjí tvořivost a kreativitu žáků, vede k samostatnosti, zodpovědnosti na proces učení a za výslednou práci, slouží k objevnému myšlení. Školní projekty pak podle nich rozvíjejí smysl pro spolupráci, kooperaci a komunikaci, díky čemuž si žáci osvojují důležité sociální kompetence. I proto má smysl věnovat ve vyučovacích hodinách projektové výuce čas.⁵⁴

2.3.2 Příprava projektového vyučování

Z historie projektového vyučování víme, že projekty zpočátku sloužily hlavně k motivaci žáků. Motivace je v projektech důležitá i v současné době, ale není jediným cílem projektového vyučování. Z předchozí kapitoly vyplývá, že v projektech se uplatňují spontánní zájmy žáků, projevují se jejich postoje, zejména schopnost přijmout za výsledek projektu zodpovědnost. Žák se učí naplánovat postup a svůj plán uskutečnit, aby dosáhl cíle. Někdo projekt považuje za prostředek, jiný za metodu vedoucí k dosažení cíle. Vždy je však třeba dbát zásady přiměřenosti, která může být v rozporu se samostatnou volbou tématu žáky. Projekty mohou vznikat spontánně nebo mohou být tzv. uložené, tzn. připravené učitelem. V projektovém vyučování, jak již bylo zmíněno, se mění tradičně pojímaná role učitele. Místo přímého působení na žáky se učitel snaží postihnout zájmy a potřeby žáků.⁵⁵ Tudíž je velice důležitá změna postojů jak ze strany učitele, tak i ze strany žáka, je třeba přijmout nové role, teprve tehdy je možné vyučovat projektovou metodou.

Pro naplánování projektu je nejdůležitější upřesnit cíl. S cílem by se měli žáci ztotožnit. Jak připomínají autoři publikace *Prameny paměti*, kteří využívali projektové vyučování v oblasti spolupráce škol s paměťovými institucemi: „*Současně je důležitá reflexe skutečnosti, že vlastně nejde ani tak o konkrétní téma, nýbrž mnohem více o nalezení různých možností jeho výchovného využití. Téma je pouze prostředkem jak mimo jiné probudit a procvičovat schopnosti žáků, naučit se klást otázky sám sobě i svému okolí a samostatně kriticky analyzovat a interpretovat informace pocházející*

⁵³ VALENTA J.: *Projektová metoda ve škole a za školou*, s. 6

⁵⁴ LABISCHOVÁ D., GRACOVÁ B.: *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*, s. 64

⁵⁵ DVOŘÁKOVÁ M.: *Projektové vyučování v české škole*, s. 24-26

nejen z různých, ale někdy si dokonce protiřečících zdrojů.“⁵⁶ Výběr učební látky by měl vycházet z praktického využití.

Zásady pro výběr učiva vhodného pro projektové vyučování sestavil například Antonín Grác. Podle něj by se učivo mělo vztahovat k osobnímu nebo obecnému dobru. Projekt by měl být zaměřen na dovednosti a zkušenosti, které žák v životě využije. Poznatky, které žák díky účasti na projektu získá, by měly být aplikovatelné buď v osobním, obchodním nebo hospodářském životě. Měli bychom rozvíjet maximálně myšlení žáka. Během projektového vyučování by měl žák získávat správné návyky při osvojování nových poznatků a tvořit si základ dalšího možného studia. Projekt by měl využívat a dále rozvíjet individuální schopnosti a zájmy žáka.⁵⁷ Antonín Grác pojmenoval také problémy týkající se práce žáka při projektovém vyučování: „Žák nedovede soustředit pozornost k jádru věci, nerozlišuje poznatky důležité od méně důležitých. V pokusu vidí účel, ale ne prostředek k dopracování se určité pravdy. Formuluje pravdu sáhodlouhými výklady. [...] Nevidí vztah mezi pokusem a učební látkou. Má nedostatek osvojených základních pojmů, což mu brání v pochopení pokusu. Častými příčinami neúspěchu je špatné pochopení textu, neujasněnost pojmů, pouhé memorování, nedostatek představivosti. Žák dělá ukvapené závěry bez dostatečného promyšlení příčiny.“⁵⁸

Abychom předešli alespoň některým potížím, které s sebou projektové vyučování zejména zpočátku žákům přináší, doporučuje František Tichý připravit projekt tak, „aby každý jeho účastník měl svůj jasně definovaný dílčí úkol odpovídající jeho zaměření a schopnostem. Současně dbáme na to, aby byl vždy zapojen do práce celého týmu. Dobré je rozdělit kolektiv na menší skupinky (max. 7) s určitým zaměřením.“⁵⁹ Jana Kratochvílová pak upozorňuje, že pro projektové vyučování je třeba vytvořit i další podmínky. Předpokladem úspěchu je podnětné neohrožující prostředí a přátelské klima třídy. Na utváření klimatu třídy se společně podílejí žáci i učitel, klima vyplývá ze společné interakce a komunikace. Z výzkumů i zkušenosti učitelů zároveň plyne, že samotné projektové vyučování má nakonec tendenci k bezpečnému a podněcujícímu klimatu třídy přispívat.⁶⁰ Nelze jej jednoduše realizovat, pokud vyučování není založeno

---

⁵⁶ FOLTÝN D. a kol.: *Prameny paměti. Sedm kapitol o kulturněhistorickém dědictví pro potřeby výchovné praxe*, Pedf UK, Praha 2008, s. 80

⁵⁷ GRÁC A., cit in: DVOŘÁKOVÁ M.: *Projektové vyučování v české škole*, s. 47

⁵⁸ DVOŘÁKOVÁ M.: *Projektové vyučování v české škole*, s. 48

⁵⁹ TICHÝ, F., cit in: PARKAN F. a kol.: *Výchova ke vztahu ke kulturněhistorickému dědictví. Metodická příručka*, Pedf UK, Praha 2008, s. 68

⁶⁰ KRATOCHVÍLOVÁ J.: *Teorie a praxe projektové výuky*, s. 20-21

na partnerském, rovnocenném vztahu mezi učitelem a žákem. Učitel si musí uvědomit, zdůrazňuje Jana Kratochvílová, že „*vychovávajícím a vzdělávajícím v tomto procesu není již jen pedagog, ale také žák a dokonce žák sám ve vlastní vnitřní komunikaci, sám se sebou při konstruování svého poznání a zkušeností a zejména ve vzájemné komunikaci žák – žák*“.⁶¹ Role dominantního učitele při projektové výuce nemá místo, neboť v pedagogické komunikaci při projektové výuce nejde pouze o sdělování a kontrolu či hodnocení úrovně osvojení informací, ale do komunikace vstupují diskuse o emocích, postojích či zájmech žáků. Učitel se stává partnerem žáků, jejich průvodcem a pomocníkem při řešení problémů.

Základní podmínky pro rovnocenný vztah učitele a žáka pojmenoval například Carl Rogers:

- „1. *Autentičnost, opravdovost či kongruence: Tato podmínka znamená, že učitelé i žáci by měli „být sami sebou“.* Mezi učitelem a žákem by měl panovat rovnocenný vztah.
2. *Akceptace, zájem či důvěra: Učitel by měl být empatický, měl by být schopen se vcítit do žáka v jeho situaci.*
3. *Empatické porozumění: Učitel by měl svým žákům naslouchat a snažit se jim porozumět.*“⁶²

Podle Jamese Fleminga Hosice by pak učitel měl při projektovém vyučování plnit tyto úkoly:

- „*Učitel organizuje situace tak, aby vyvolal u žáků žádoucí reakce, a přičiňuje se o jejich uspokojení.*
- *Učitel hledá příležitosti podněcující zájem, ale navodí věci tak, aby žáci cítili potřebu o věci jednat.*
- *Učitel řídí diskuse a poskytuje rady při vytčení záměru, plánu a při jeho provádění.*
- *Učí žáky, jak mají pracovat.*
- *Učitel navozuje nacvičovací partie a vyzkoušení učiva tak, aby žáci cítili potřebu obou jako prostředku k uskutečnění určitého záměru. Prakticky dosahuje toho, že si žáci sami uloží i procvičení a vyzkoušení z něho.*“⁶³

Z tohoto výčtu úkolů učitele při projektovém vyučování je patrné, že učitel nemá být dominantní osobností, která bude plně rozhodovat o procesu vyučování, dnes učitel

---

⁶¹ KRATOCHVÍLOVÁ J.: *Teorie a praxe projektové výuky*, s. 19

⁶² ROGERS C.: cit. in: KRATOCHVÍLOVÁ J.: *Teorie a praxe projektové výuky*, s. 13-15

⁶³ HOSIC J. F. cit in: VELÍNSKÝ, S.: *Soustavy individualizovaného učení*, Praha 1933, s.76

nemá plnit funkci předavatele znalostí a hotových faktů, učitelovým úkolem je průběh vyučování organizovat, žáky k učení motivovat a poskytovat žákům podporu při jejich práci. Učitel tedy musí přijmout své nové postavení, své nové role.

Na projektové vyučování je třeba připravit nejen učitele, ale i žáky. Žáci by měli být vedeni ke kooperativnímu učení, měli by zvládat pravidla účelné diskuse a argumentace. Měli by být schopni účelně pracovat ve skupině, podílet se na splnění úkolu, přijmou roli pracovníka skupiny apod. Je třeba tento způsob práce se žáky trénovat a postupně je vybavovat dovednostmi potřebnými pro skupinovou práci. V projektech můžeme rozvíjet klíčové kompetence a uplatňovat průřezová témata. Projekty představují jednu z možností, jak rozvíjet osobnost žáka ve všech rovinách. Díky projektům je možné naplňovat cíle základního vzdělávání a vybavovat žáky důležitými znalostmi a dovednostmi pro život.

Ve chvíli, kdy panuje ve třídě vhodné klima, a jsou vytvořeny podmínky pro projektové vyučování, je možné začít s plánování konkrétních projektů. Podporu při plánování projektu, návod jak projekt uskutečnit, je možné hledat u pedagogů a didaktiků, kteří se dlouhodobě projekty zabývali či zabývají. Možností je opět několik, záleží na učiteli, která varianta přípravy projektového vyučování mu bude vyhovovat. Fáze projektového vyučování formuloval ve své době již William Heard Kilpatrick:

- „1. Záměr – nejvhodnější je, pokud záměr práce vzejde od samotných žáků, pokud tomu tak není, měli by mít žáci možnost výběr tématu ovlivnit.*
- 2. Plán – je třeba celý projekt rozplánovat. Na začátek je doporučován např. brainstorming, poté roztřídění nápadů, zadání úkolů a vytvoření harmonogramu projektu.*
- 3. Provedení – aktivita je očekávána od žáků, od učitele se očekává, že bude poradcem a konzultantem. Žáci vyhledávají potřebné informace, třídí je, shromažďují materiál, experimentují, organizují exkurze, hrají role apod.*
- 4. Hodnocení – projekt by měl být hodnocen samotnými žáky i učitelem. Je třeba hodnotit průběh i výsledek práce.“⁶⁴*

Přípravu projektového vyučování v kontextu výchovy ke vztahu ke kulturně historickému dědictví popisuje například metodická příručka sestavená historiky, didaktiky a učiteli pod vedením Františka Parkana. Autoři navrhují, jak jednotlivé fáze projektu realizovat. První fáze je přípravná a můžeme ji začít například krátkou

---

⁶⁴ KILPATRICK W. H. cit in LABISCHOVÁ D., GRACOVÁ B.: *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*, s. 64

přednáškou o zkoumané obci. Přednášky poslouží jednak k orientaci, jednak k vyjasnění pojmů a terminologie. Dále by měla následovat práce s literaturou, prameny, mapami. Samozřejmostí by měla být návštěva ve vybraných pamět'ových a kulturních institucích (např. v archivu, knihovně, muzeu). Dále by si měli žáci ujasnit odpovědi na čtyři otázky: Na jakém tématu či otázce budou pracovat? Jakým způsobem téma zpracují? Co bude výsledkem jejich práce? A konečně, proč se budou daným tématem zabývat. Další fáze, která je nazvána jako terénní, zahrnuje samotný výzkum, shromažďování informací. K této fázi by měl být předem připraven tzv. terénní deník nebo záznamové tabulky. Po výzkumné, terénní fázi by měla nastat fáze reflexe a zpracování výsledků. Žáci by měli vyhodnotit, co se jim podařilo zjistit a co z toho vyplývá pro jejich tázání. Následně by měla proběhnout prezentace výsledků, mohou vzniknout například sborníky studentských prací nebo obrazové prezentace.⁶⁵

Jiné dělení přípravných a realizačních fází projektového vyučování představuje Markéta Dvořáková v knize *Projektové vyučování v české škole*.

- „*První etapa: motivace, volba cíle,*
- *Druhá etapa: plánování práce, hledání prostředků, zpřesnění cíle pomocí diskuse,*
- *Třetí etapa: plnění plánu, vzájemné učení a pomoc žáků,*
- *Čtvrtá etapa: využití a zhodnocení projektu, představení práce žáků.*“⁶⁶

Poslední fází projektu by mělo být hodnocení odvedené práce. Projekt hodnotí nejen učitel, ale opět především sami žáci. V hodnocení by se měli zaměřit jak na průběh, tak i na výsledky práce. Pro usnadnění hodnocení může učitel vytvořit dotazníky, otázky, hodnotící archy. Předmětem hodnocení by měly být podle Anny Tomkové i jiných autorů také postoje a sociální dovednosti, osvojené vědomosti, dovednosti, klíčové kompetence.

Při plánování a realizaci projektu je stále třeba dodržovat zásady projektového vyučování. Důraz je kladen na zvládání postupů, které vedou k rozvoji badatelských dovedností, stejně jako klíčové kompetence k řešení problémů: volba tématu, tvorba otázek, předpokládané odpovědi, zápis toho, co už žáci vědí, hledání dalších informací a zpřesňování otázek, zjišťování odpovědí či ověřování hypotéz, diskuse výsledků poznání, písemný zápis základní odpovědi, prezentace výsledků, hodnocení a

---

⁶⁵ PARKAN F. a kol.: *Výchova ke vztahu ke kulturněhistorickému dědictví. Metodická příručka*, Pedf UK, Praha 2008, s. 70-80

⁶⁶ DVOŘÁKOVÁ M.: *Projektové vyučování v české škole*, s 35

sebehodnocení. Měli bychom dbát na vhodnou motivaci žáků, která značně působí na postoj žáka k práci a učení. Zároveň bychom neměli zapomenout na pedagogické zásady přiměřenosti, soustavnosti, ale i například vědeckosti.

Dušan Foltýn zastává názor, že pro projektové vyučování na základních školách je vhodná volba regionálních témat: *„Právě vhodně zvolené zaměření školních výchovných projektů a jejich koncipování jako projektů komunitních může k potřebnému prohloubení a kultivaci paměti místního společenství výrazně přispět. Následně tak může napomoci k ochraně, zhodnocení a k vhodnému a společensky přínosnému využití památek a dalších složek kulturního odkazu předků. Volba lokálně zaměřených historických témat současně dovoluje efektivně využít odborný potenciál a fondy místních a regionálních paměťových a kulturních institucí – v první řadě archivů a muzeí, případně též galerií, knihoven, správ památkových objektů a územních odborných pracovišť Národního památkového ústavu. Projekt věnovaný přímo dějinám dané obce či města může navíc usnadnit oboustranně přínosnou spolupráci s místní samosprávou i veřejností. Podněcení zájmu žáků o lokální dějiny a historické zajímavosti spojené s navázáním kontaktů s pamětníky i s místními odborníky je ovšem v první řadě prospěšné pro ně samotné, neboť může mimo jiné výrazně pomoci při jejich plnohodnotné integraci do společenského prostředí.“*⁶⁷ Jak vyplynulo, již z předchozí kapitoly, výuka regionálních dějin působí na emoční stránku žáka, což může být i velmi silný motivační moment, aby se žák zodpovědně zapojil do řešení projektu, přijal své úkoly a snažil se o jeho splnění. Hana Havlůjová a Jaroslav Najbert také připomínají, že témata regionálních dějin obvykle splňují požadavek projektové výuky, aby vycházela ze života žáka. Žák může při jejich řešení uplatnit své dosavadní poznatky a zároveň je dále rozvíjet. Regionální témata nabízejí možnost čerpat ze zdrojů informací, které bývají žákům snadno přístupné (například rodinný archiv, nebo vzpomínky pamětníků).⁶⁸ Témata z regionu proto často motivují žáky k dalšímu poznávání i po skončení projektu. Díky regionálnímu námětu bývají dodrženy didaktické zásady blízkosti, emocionálnosti a názornosti. Další z didaktických zásad jsou pak naplňovány díky principům projektového vyučování a to je zásada uvědomělosti a aktivity, komplexního rozvoje, propojení teorie a praxe, individuálního přístupu a zpětné vazby.

---

⁶⁷ FOLTÝN D.: *Nahlédnutí do zamlženého zrcadla minulosti* [online] Kulturně historické dědictví kolem nás, dostupné na <http://elearning.historickededitvi.com/zobraz/materialy/odborne-texty/regionalni-dejiny> [cit. 18. 3. 2018]

⁶⁸ HAVLŮJOVÁ, H., NAJBERT, J. a kolektiv: *Paměť a projektové vyučování v dějepise*, Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014. Dostupné rovněž z <http://www.dejepis21.cz/metodika-projektove-vyuky>

2.3.3 Historie projektového vyučování

V předchozích kapitolách bylo popsáno, v čem spočívá projektové vyučování a jaké jsou jeho zásady. Byly popsány klady i úskalí této metody. Bylo vylíčeno, jak projektovou metodu realizovat. Nyní bych chtěla několik řádek věnovat vývoji této metody. V současné době ve společnosti panuje názor, že by bylo třeba školství reformovat, že vyučovací metody jsou zastaralé a že školní vyučování neodpovídá současným požadavkům. Tyto názory se objevují v médiích, můžeme je slyšet v rozhovorech v našem okolí. Dle mého názoru projektové vyučování odpovídá modernímu pojetí vyučování, kdy je v centru dění žák, vyučování je plánováno směrem k žákovi, cíle jsou popisovány z pohledu žáka. V současné době, kdy jsou informace snadno přístupné díky moderním technologiím, není od učitele požadováno, aby právě on byl hlavním zdrojem informací. Učitel by měl žáky spíše vybavit kompetencemi, které by jim umožnily orientovat se v současném světě. RVP ZV tyto kompetence popisuje jako klíčové. Žák by jimi měl po ukončení základní školy disponovat.⁶⁹

Potřebu vybavit žáky souborem potřebných dovedností, znalostí, schopností, hodnot a postojů pro život si však uvědomovali pedagogové a didaktici již v dávných dobách. V historii školství se objevovaly a stále objevují revoluční myšlenky a názory na reformu vzdělávání. Kapitulu o historii projektového vyučování uvádím z toho důvodu, abychom si uvědomili, že tento způsob vyučování není žádnou novinkou. Výhody projektového vyučování, ale i to, proč je za inovaci stále znovu pokládáno, naznačí pohled do historie.

Kořeny projektového vyučování sahají v českých zemích až do 17. století, Jan Ámos Komenský dbal na význam didaktických zásad smysluplnosti a užitečnosti učení pro děti, které vnímají svět kolem sebe celostně. Jan Ámos Komenský vyzdvihuje osobnost dítěte, všímá si jeho vnitřních možností, způsobů, jak je rozvíjet. Důraz klade na roli dítěte v procesu učení. V osvětské Evropě pak propagoval samostatnou aktivitu dítěte Jean Jacques Rousseau a dodal význam osobní zkušenosti dětí z kontaktu s okolím. Tvrdil, že dítě se vyvíjí skrze vlastní zkušenost. . Výchozí teze projektové výuky pak můžeme nalézt nejen u Jeana Jacqua Rousseaua, ale také u Johanna Heinricha Pestalozziho a Célestina Freineta. Přímo za zakladatele

---

⁶⁹ RVP pro základní vzdělávání (verze platná od června 2017): Část C, 4 Klíčové kompetence, MŠMT, Praha 2017, s. 10-13

projektového vyučování je považován americký pedagog William Heard Kilpatrick.⁷⁰ Tito myslitelé se zaměřili na osobnost dítěte, zajímali se o jeho rozvoj, schopnosti a zájmy, které pak dávali do souvislosti s jeho učením.⁷¹

Jak připomíná Markéta Dvořáková, projektové vyučování vychází z kritiky tzv. herbartovské školy, což byl základní model pro vyučování v Evropě a v Americe. V tomto modelu představoval žák spíše pasivního posluchače. Žák seděl, poslouchal a učil se pouze to, co vykládal učitel. Základem byla tzv. frontální výuka. Žáci si do sešitu zapisovali nadiktované poznámky, ve školách byly předkládány pouze teoretické poznatky, které bývaly vzdáleny dětské zkušenosti. Žáci se proto museli většinu učiva učit nazpaměť, často docházelo k záměrnému potlačování přirozené aktivity dítěte. Pro žáky bylo proto těžké udržet pozornost.

Od 19. století byl herbartovský model školy kritizován, zejména kvůli strnulosti a neživotnosti. Do popředí se dostala nová hodnota: dětská zvědavost a přirozená aktivita, díky níž vzniká reformní pedagogika - hnutí nové výchovy. Hnutí se opíralo o myšlenky již zmíněného Jeana Jacqua Rousseaua a Johanna Heinricha Pestalzziho, nebo Friedricha Fröbla. Základní metoda nové výuky spočívala ve vlastní práci dětí. Učení mělo probíhat tak, že žáci samostatně hledali problémy a jejich řešení. Důležitou součástí vyučování měly být pracovní činnosti, které měly rozvíjet pracovní dovednosti a návyky, podporovat aktivitu a samostatnost dětí. Cílem reformní pedagogiky bylo porozumění světu a sobě samému, schopnost aplikovat získané poznatky ve vlastním životě a mimo školu. Do hledáčku kritiky se dostalo i uspořádání vyučování do izolovaných předmětů.

Na přelomu 19. a 20. století se do popředí dostala pragmatická filosofie. Podle zásad pragmatické pedagogiky by vzdělání mělo sloužit jako nástroj řešení takových problémů, se kterými se člověk může v životě setkat. Škola měla být spjata se životem a naučit své žáky řešit problémy. Tento model položil základy projektové metodě ve vyučování. Termín projekt použil podle Markéty Dvořákové jako první C. R. Richardson kolem roku 1900, kdy působil jako ředitel ústavu pro pracovní vzdělávání na College California University. Významnými představiteli pragmatické pedagogiky byli John Dewey a William Heard Kilpatrick. John Dewey pak za otce progresivní pedagogiky, která měla vliv na vznik právě pragmatické pedagogiky, označil Francise Waylanda Parkera. Francis Wayland Parker se stavěl proti formalismu,

---

⁷⁰ KRATOCHVÍLOVÁ J.: *Teorie a praxe projektové výuky*, s. 24

⁷¹ KRATOCHVÍLOVÁ J.: *Teorie a praxe projektové výuky*, s. 24

přísné disciplíně a pasivnímu přijímání poznatků. Postavil se i proti herbartovskému modelu, zrušil předměty a ve vyučování se snažil prosazovat samostatnost dětí, pokoušel se využívat jejich přirozených projevů zvědavosti. Progresivní výchova využívá aktivního získávání zkušeností, samostatného řešení problémů. Žáci by měli postupovat od praktických zkušeností k teoretickým znalostem, od konkrétního učiva k abstraktním a racionálnímu.⁷²

Podle Jany Kratochvílové John Dewey spojoval psychologické a sociální hledisko, to znamená, že metody a obsah vyučování přizpůsoboval potřebám společnosti. Dbal na spojení školy s reálným životem, významnou roli v jeho metodách hrála i vlastní zkušenost jeho žáků. Jeho myšlenky a metody reprezentovalo heslo „*learning by doing*“.⁷³ John Dewey propagoval také myšlenku, že škola má utvářet „*vědomě upravené okolí směřující ke splnění výchovného cíle*“.⁷⁴ William Heard Kilpatrick je pak považován za zakladatele projektové metody. V roce 1918 vyšel jeho spis týkající se vyučování žáků ve školách. Teoreticky vychází z Johna Deweya, zejména z jeho myšlenky vnímat život kolem sebe a umět jej využít jako prostředku k výchovnému působení.⁷⁵

Podle Williama Hearda Kilpatricka by měla projektová metoda splňovat následující kritéria: téma by mělo mít vztah k životu žáků a jejich potřebám, projekt by žáci měli přijmout za svůj, projekt by měl být zaměřen prakticky, měl by být pro žáky smysluplný, abychom snáze docílili pozitivní motivace žáků. Z hlediska motivace by měly být pro žáky podle Kilpatrickových zkušeností nejzajímavější projekty zaměřené sociálně, například hospodářské. Jako motivace k učení by podle něj neměl být používán strach. Naopak, kladl si za cíl odstranit nenávisť žáků ke škole. Tyto zásady sepsal William Heard Kilpatrick ve svém spise *Projektová metoda* (1918). V tomto spise také rozdělil projekty z hlediska hospodářství a obchodu na tzv. producentské, konzumentské, problémové a drilové.⁷⁶ Místo rozřídění učiva do jednotlivých předmětů se snažil vybírat jednotlivá témata, problémy a samostatné úkoly.

V Evropě se projektová a tematická výuka napříč předměty po první světové válce příliš neujala, nastal spíše kompromis. Projekty se tvořily v jednotlivých předmětech nebo ve skupinách předmětů. Tato forma byla přijata zejména na obecných a

---

⁷² DVOŘÁKOVÁ M.: *Projektové vyučování v české škole*, s. 9-14

⁷³ DEWEY J. cit in: KRATOCHVÍLOVÁ J.: *Teorie a praxe projektové výuky*, s. 20

⁷⁴ DEWEY J. cit in DVOŘÁKOVÁ M.: *Projektové vyučování v české škole*, s. 12

⁷⁵ KRATOCHVÍLOVÁ J.: *Teorie a praxe projektové výuky*, s. 20

⁷⁶ KILPATRICK W. H. cit in: DVOŘÁKOVÁ M.: *Projektové vyučování v české škole*, s. 13

měšťanských školách. Významným principem při výběru témat byl vztah k regionu. Základem tzv. reformované výuky podle Jany Kratochvílové bylo samoučení – vlastní činnost žáka, objevování, získání teoretických znalostí i praktických dovedností. Ideální pro projektovou výuku jsou takové úlohy, situace, témata, která vyplynou zcela spontánně, což zajišťuje mimořádnou aktivitu žáků. Spontánnost je však často v rozporu se systematickostí a posloupností, proto se více začaly uplatňovat projekty připravené učitelem. Úkolem učitele bylo a stále je motivovat žáka, aby úkol řešený v projektu vzal za svůj.⁷⁷ Projekty sloužily v té době zejména k motivaci žáků k učení a poznávání.

Pedagogičtí reformátoři první Československé republiky, kteří se vyhranili proti herbartovské pedagogice, si dali za cíl vyzkoušet v praxi myšlenky reformní pedagogiky z přelomu 19. a 20. století. Tradiční verbalistickou školu chtěli přeměnit na školu, kde dítě samo přes svou vlastní zkušenost dojde k výsledku a k osvojení učiva. Jak připomíná Markéta Dvořáková průkopníkem reforem týkajících se výchovy a vzdělávání dětí se stal v této době Václav Příhoda. Snažil se aplikovat v českém prostředí poznatky, které získal při svém pobytu v USA. Usiloval o tzv. jednotnou školu vnitřně diferenciovanou, považoval za důležité poznat individualitu dítěte. Do vyučování zaváděl pracovní metody, globalizaci a samoučení. V tzv. pracovních školách šlo o skutečný výsledek práce. K dosažení takových výsledků pak měly sloužit projektové metody, které brání izolaci vědomostí. V roce 1929 byly založeny pokusné školy, kde se Příhodovy návrhy ověřovaly v praxi. Neměly však dlouhého trvání. Během okupace českých zemí byly tyto školy uzavřeny, po válce již nebyl o jejich pokračování zájem.

Od druhé poloviny 20. století pedagogika řeší mnoho otázek, které pokusné ověřování projektového vyučování otevřelo: aktivitu žáků, přijetí vzdělávacích cílů žáky, motivační předpoklady, problémové situace ve vyučování nebo možnosti využívání skupinových prací. Pro rozvoj projektové výuky se naopak staly inspirací tzv. problémové úlohy. Učení pomocí problémových úkolů teoreticky zpracoval Wincenty Okoň. Využitím problémových úloh v českém školství se zabývala Marie Kličková v publikaci *Problémové vyučování ve školní praxi*.⁷⁸

Znovu se zájem o projektové vyučování v českém prostředí objevil v 90. letech 20. století. Tato doba je charakteristická odmítáním minulosti, výchova a vzdělání měly

---

⁷⁷ KRATOCHVÍLOVÁ J.: *Teorie a praxe projektové výuky*, s. 29-32

⁷⁸ KLIČKOVÁ, M. *Problémové vyučování ve školní praxi*. Praha: SPN, 1989. DVOŘÁKOVÁ M.: *Projektové vyučování v české škole*, s. 89-90

podle Jany Kratochvílové „napravit“ společnost, důraz byl kladen na mravní výchovu a rovnost všech lidí. Do popředí se dostávají myšlenky humanizace a demokratizace.⁷⁹ Na změny, které zaznamenalo české školství po roce 1989, upozorňuje i publikace Elišky Walterové a jejích spoluautorů. Připomínají, že změny založil již Ústavní zákon č. 135 ze dne 29. listopadu 1989, který v článku 16 stanovuje: „*Veškerá kulturní politika v Československu, rozvoj vzdělání, výchova a vyučování jsou vedeny v duchu vědeckého poznání a v souladu se zásadami vlastenectví, humanity a demokracie.*“⁸⁰ Do centra pozornosti se dostávají myšlenky humanizace a demokratizace.⁸¹ V 90. letech byly vydány nové vzdělávací programy Obecná škola a Národní škola, což umožnilo úpravy učebních plánů a rozvrhů. Jednotlivé školy měly možnost přizpůsobit výuku dle schopností a zájmů žáků, učitelé mohli částečně upravit osnovy a učební plány. Cílem byla nejen proměna společenského klima ve školách, ale také zlepšení motivace žáků.⁸²

V roce 1991 František Singule zveřejnil publikaci *Americká pragmatická pedagogika*,⁸³ kde mohli učitelé hledat inspiraci pro změnu svých hodin. Dalším zdrojem informací o projektovém vyučování byly, jak připomíná Markéta Dvořáková, zejména zahraniční překlady autorů Francesca Tonucciho, Grahama Pikeho, Davida Selby, Geoffreyho Pettyho a Susane Kovalikové. Stále však chyběla literatura, která by podávala teoretické informace o tom, jak učit pomocí projektů.⁸⁴ Teoretickou oporou změn z pedagogického hlediska se stalo konstruktivistické pojetí výuky. Ta spočívá v tom, že žák využívá své zkušenosti a znalosti a zároveň sám konstruuje další poznání objevováním. Učitel předkládá žákovi úkoly, které žák samostatně vypracovává.⁸⁵ Projektové vyučování tak v mnoha ohledech s konstruktivistickou pedagogikou rezonuje.⁸⁶

Od přelomu 20. a 21. století se navíc český vzdělávací systém strukturálně proměňuje. V předmětech se více uplatňují mezipředmětové vztahy, předměty mohou být různě integrovány, způsob organizace vyučování se rozvolňuje. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*, tzv. Bílá kniha, definuje obecné cíle výchovy a

---

⁷⁹ KRATOCHVÍLOVÁ J.: *Teorie a praxe projektové výuky*, s. 32-34

⁸⁰ Zákon č. 135/1989 Sb. Čl. 16.

⁸¹ KRATOCHVÍLOVÁ J.: *Teorie a praxe projektové výuky*, s. 32-34

⁸² WALTEROVÁ Eliška a kol.: *Dva světy základní školy? Úskalí přechodu z 1. na 2. stupeň*, Praha, Karolinum 2011, s. 42.

⁸³ SINGULE F.: *Americká pragmatická pedagogika: John Dewey a jeho američtí následovníci*, Praha: SPN, 1990.

⁸⁴ DVOŘÁKOVÁ M.: *Projektové vyučování v české škole*, s. 90

⁸⁵ DVOŘÁKOVÁ M.: *Projektové vyučování v české škole*, s. 90

⁸⁶ DVOŘÁKOVÁ M.: *Projektové vyučování v české škole*, s. 90

vzdělávání.⁸⁷ Na základě tohoto dokumentu byly vypracovány rámcové vzdělávací programy pro různé typy škol.⁸⁸ V současné době je kladen důraz na individualitu žáka, koncept celoživotního učení, změny v pojetí vyučování, změny klimatu školy, pedagogickou autonomii učitelů a škol. Díky posílení pedagogické autonomie se podle Jany Kratochvílové začaly rozšiřovat inovace a alternativy ve vzdělávání.⁸⁹ V této rozvolněné atmosféře se nově rozvíjí i projektové vyučování. Volba metod pro vyučování závisí na zaměření školy a na samotných učitelích. Výhody této metody pro současné trendy ve vyučování spočívají v tom, že žáci zpracovávají informace z různých zdrojů, dochází k lepšímu propojování poznatků, neboť díky projektům mohou žáci podle Markéty Dvořákové snáze pochopit souvislosti oproti tzv. předmětovému vyučování.⁹⁰

---

⁸⁷ MŠMT: *Bílá kniha Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*, MŠMT, 2012. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>

⁸⁸ Školský zákon v roce 2004 „kodifikuje již dosažený a fungující řád a současně je vstupem do budoucnosti. (...) Nesporně podstatné novum v zákonu je bezprecedentní zakotvení systému vzdělávacích programů“. (Viz WALTEROVÁ E.: *Dva světy základní školy?*, s. 46.) Podle zákona z roku 2004 MŠMT zpracovává za pomoci odborníků Národní program vzdělávání. Pro každý obor vzdělání v základním, středním, předškolním, uměleckém a jazykovém vzdělání se vydávají rámcové vzdělávací programy, které vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělání. V závislosti na rámcových vzdělávacích programech se tvoří školní vzdělávací programy, jejichž obsah může být ve školách uspořádán do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva. (Viz Zákon č. 561/2004 Sb. Část první). Od školního roku 2007/2008 školy pracují podle svých školních vzdělávacích programů.

⁸⁹ KRATOCHVÍLOVÁ J.: *Teorie a praxe projektové výuky*, s. 7-9

⁹⁰ DVOŘÁKOVÁ M.: *Projektové vyučování v české škole*, s. 87-89

2.4 Dějiny Dobříše ve 20. století jako východisko pro projektové vyučování

Nyní bych ráda ve stručnosti popsala historii města Dobříše, která poslouží jako východisko pro návrh regionálně historického projektu. Aby byl obraz historie alespoň trochu ucelený, dovolím si začít nejstaršími dějinami města, a chronologicky budu postupovat směrem k moderním dějinám. Moderní dějiny budou popsány netradičně. Tuto část historie se pokusím ukázat na popisu proměn jednotlivých dobříšských pamětihodností. Tuto formu jsem zvolila z důvodu, že dále navržený projekt se bude zabývat právě historií jednotlivých objektů v Dobříši.

2.4.1 Dějiny Dobříše

Dobříš se nachází nedaleko hlavního města České republiky, Prahy. V současnosti čítá přibližně 8,5 tisíce obyvatel. Dobříš je město s bohatou a mnohdy historií. Osídlení Dobříšska se předpokládá už od pravěku. V Dobříši byly nalezeny archeologické předměty – sekeromlat, eneolitický kulovitý mlat, sekerka. Poblíž samotného města bylo objeveno okrouhlé hradiště „Na Valech“ z doby eneolitu. Archeologové v Brdských lesích kolem Dobříše objevili důkazy o osídlení v mladší době bronzové, kdy území obývali lidé s tzv. knovízskou kulturou. O osídlení v době železné svědčí hradiště na Hradci. Od mladší doby kamenné osídlení Dobříšska řídne, další zmínka o obyvatelích dobříšského území pochází až z přelomu 9. a 10. století.⁹¹

Územím Dobříšska procházela tzv. Zlatá stezka,⁹² která sloužila jako hlavní spojnice Prahy a Pasova. Zmínku o této cestě nalezneme v záznamech Vyšehradské kapituly, kde je uvedena jako dar krále Vratislava z roku 1088. Podle místní pověsti slovanský vladyka Dobřich založil osadu právě na Zlaté stezce. První skutečnou písemnou památkou jsou čtyři latinské listiny vydané kanceláří Václava I. pro klášter v Plasích. V listinách nalezneme název „villa Dobres“. Tyto listiny byly vydány v únoru roku 1252, kdy Václav I. pobýval v Dobříši.⁹³ Další písemnou zmínkou o Dobříši je listina Z doby panování Jana Lucemburského z roku 1321 pochází listina, kterou je doloženo vysazení vsi Dobříš právem zákupným.⁹⁴ Jako lokátor je ve spise uveden Štěpán

⁹¹ OLÍČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, Maroli, Praha 1998, s. 14-16

⁹² Trasu této stezky Dobříšskem popisuje Ludvík Kopáček ve své publikaci *Dobříšskem „Stezkou zlatou“*.

⁹³ PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986 (všeobecný – neúplný – orientační)*, Městský úřad Dobříš, 2008, s. 6

⁹⁴ OLÍČ M.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 17. Opis listiny dochován v Lobkowické knihovně v Praze.

z Tetína. Z listiny není patrné, zda se jednalo o založení nové vsi nebo jen o změnu právního postavení poddaných. Od 14. století Dobříš sloužila zejména jako lovecké sídlo českých králů. Karel IV. učinil z Dobříše sídlo nejvyššího lovčího.⁹⁵ Dobříš během husitských válek byla značně poničena. Dne 6. února 1421, kdy Dobříš táhlo husitské vojsko, byly hrad i ves vypáleny. Zprávy po roce 1560 dokazují naopak rozkvět Dobříše. Prameny mluví o pusté osadě a o nově vystavěné vsi, která se nacházela na dnešním východním okraji Dobříše.⁹⁶ Dobříš se v roce 1569 stala přímým majetkem České královské komory. Dne 21. prosince povýšil Maxmilián II. osadu Dobříš na městečko. V roce 1589 pak udělil Rudolf II. Dobříši městský znak.⁹⁷ Městský znak z té doby se nedochoval, dochovaly se pouze výpovědi dobříšských měšťanů z roku 1654 o tom, jakou měl znak podobu. Znak se pravděpodobně příliš nelišil od znaku současného; Miroslav Olič popisuje znak takto: „*V modrém štítu na travnaté půdě dvě bílé čtverhranné věže ze štukoví postavené, každá s jedním oknem, obě s cimbuřím a červenými špičatými střechami cihelnými se zlatými makovicemi. Obě věže jsou spojeny stříbrným klenutím s cimbuřím. V takto utvořené bráně stojí v černém oděvu sv. Tomáš s oštěpem v ruce. Nad ním na oblouku je latinský nápis „S. Thomas“*“.⁹⁸ Dobříšskou zajímavostí je chov velbloudů v době vlády císaře Rudolfa II. Císař je znám svým sběratelstvím a zálibou v „podivnostech“, protože se Dobříš těšila oblibě císaře, císař rozhodl zde umístit v oborách tato cizokrajná zvířata. O této pozoruhodnosti se zachovalo několik dopisů mezi Oldřichem Doudlebským a Královskou komorou.⁹⁹

Další zmínky o rozšiřování města nacházíme v roce 1606, kdy byla vybudována dřevěná tvrz směrem na západ pod hradem Vargač,. Tvrz byla postupně přestavována na zámek. Časem pak vzniklo západním směrem od Vargače i nové město – dnešní centrum Dobříše.¹⁰⁰ Během třicetileté války byl panovník z finančních důvodů donucen k prodeji některých statků. K prodeji dobříšského panství došlo v roce 1630, 1630, kdy ho koupil hrabě Bruno Filip z Mansfeldu, nejvyšší lovčí a sokolník Království českého. Během třicetileté války byla Dobříš značně poničena. Největší pohromou se stal průchod švédských oddílů generála Banéra ve dnech 22. až 23. října 1639, které

⁹⁵ PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986 (všeobecný – neúplný – orientační)*, s. 7

⁹⁶ OLÍČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 20-22

⁹⁷ PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986 (všeobecný – neúplný – orientační)*, s. 19 - 25

⁹⁸ OLÍČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 23

⁹⁹ KADLEC P.: *Královský komorní hrad Dobříš*, TK Print Dobříš, 2014, s. 52-53

¹⁰⁰ PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986 (všeobecný – neúplný – orientační)*, s. 25 - 26

vypálily celé město a zpusťily rozsáhlé území i v jeho okolí. Po třicetileté válce bylo město postupně obnovováno. Roku 1659 došlo k obnovení zaniklého dobříšského úřadu, byl založen „*Manuál menší města Dobříše*“, což je dosud nejstarší dochovaná městská kniha Dobříše. V roce 1666 nechal František Maxmilián z Mansfeldu opravit obytnou tvrz.¹⁰¹

Do doby, kdy dobříšské panství vlastnil Jindřich Pavel z Mansfeldu, spadá stavba dobříšského zámku. V roce 1720 zachvátil Dobříš velký požár, při němž vyhořel i starobylý zámek pod Vargačem. Rok zahájení přestavby dobříšského zámku je nejasný, lze se jen opřít o zmínku z roku 1743, kdy Marie Terezie přenocovala na Dobříši. Díky této události lze předpokládat existenci nějaké důstojné stavby pro ubytování.

Roku 1780 vymřel po meči rod Mansfeldů, posledními mužskými členy rodu byli Jindřich Pavel Mansfeld a jeho syn z prvního manželství, Josef Jan Nepomuk Václav. Dobříšské panství zdědila dcera z druhého manželství Jindřicha Pavla – Marie Isabella. Marie Isabella se provdala za Františka Gundakara z Colloreda. V roce 1775 vznikla rodová úmluva ohledně spojení erbů obou rodů. Roku 1787 Marie Isabella formálně předala správu nad dobříšským panstvím svému manželovi, od té doby tedy Dobříš patřila rodu Colloredo-Mansfeld.¹⁰²

Revoluce v roce 1848 přinesla mnohé změny ve správě obcí. V Dobříši byl v této době zřízen berní úřad i soud, ale politicky Dobříš spadala pod hejtmanství v nedaleké Příbrami. Roku 1868 byla hejtmanství zrušena a v témže roce vznikl samostatný politický okres dobříšský. Budova okresního úřadu sídlila v budově č. p. 119. Prvním starostou Dobříše se stal Jan Ignác Kopáček, který úřad zastával od roku 1850 do roku 1861. První okresním starostou byl zvolen Ludvík z Weidenheimu, který úřad zastával do roku 1869.¹⁰³

Růst počtu dobříšských usedlostí a obyvatel se od poloviny 19. století neustále zvyšoval. Z písemných záznamů víme, že v roce 1849 v Dobříši žilo 2243 obyvatel a nacházelo se zde 275 domů, v roce 1900 se počet zvýšil na 3859 obyvatel a 462 domů a v roce 1911 v Dobříši žilo 3882 obyvatel. Mezi obyvatele je započítána i židovská populace, která byla v Dobříši poměrně významná. Podle dochovaných pramenů například víme, že v roce 1849 žilo v Dobříši 26 židovských rodin.¹⁰⁴ Židé bývali často významnými občany a Dobříš díky jejich aktivitám vzkvétala. Události 20. století však

---

¹⁰¹ OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 26-33

¹⁰² OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 48-49

¹⁰³ OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 65-70

¹⁰⁴ OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 65-77

zapřičily jednak značný pokles židovského obyvatelstva, jednak spoustu dalších změn týkající se každodenního života dobříšských obyvatel. Více informací, jak se Dobříš měnila v průběhu 20. století, obsahuje následující podkapitola.

2.4.2 Moderní dějiny Dobříše

Tato kapitola bude dělena podle jednotlivých významných budov v Dobříši. Na příkladu historie jednotlivých objektů budou popsány dějiny města Dobříše v moderní době. Kapitola se bude zabývat zejména dějinami 20. století, ale pro pochopení souvislostí budou u některých míst popsány i dějiny starší. U každého objektu se budu zabývat především funkcí prostor a změnami v čase, popíši spojení budovy s konkrétními historickými událostmi.

Výběr budov pro tuto kapitolu byl závislý na projektové výuce, kterou jsem absolvovala s dobříšskými žáky.

2.4.2.1 Evangelický kostel

V jižní části města Dobříše nalezneme dnes evangelický kostel. Nežli se však dostaneme k popisu jeho historie, ráda bych se zmínila alespoň v krátkosti o náboženských poměrech v Dobříši. Dobříš bývala již od dob středověku nábožensky multikulturním městem; v Dobříši spolu v míru žili rodiny katolické protestantské i židovské (informace o židovské populaci v Dobříši budou popsány níže). Ladislav Kubát se ve své knize zmiňuje o arcibiskupu Martinu Medkovi z Mohelnice na Moravě, který se roku 1581 stal utrakvistickým kazatelem v Dobříši, další zprávy z roku 1674-1675 mluví o evangelickém kazateli Šimonu Špinkovi, který i přes zákaz šířil husitskou víru na území Dobříšska. Evangelické náboženství se postupně na Dobříšsku rozšiřovalo, avšak postupem času bylo obyvatelstvo pokatoličtěno, stejně tak jako tomu bylo v dalších koutech monarchie.¹⁰⁵

Z pramenů se dovídáme, že roku 1734 byla v Dobříši zřízena samostatná fara, ta však byla katolická. Prvním dobříšským farářem byl jmenován dosavadní zámecký kaplan – Jan Josef Hubaties z Kotnova.¹⁰⁶ Dobříš se v 18. století stále rozrůstala, byl založen nový kostel. V této době byla vybudována i nová radnice a kostel měl stát

---

¹⁰⁵ KUBÁT L.: *Z dějin evangelia v Dobříši a okolí*, Českobratrská církev evangelická v Dobříši, 1937, s. 8-11

¹⁰⁶ OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 26-35

přímo vedle radnice, avšak z těchto plánů sešlo. Kostel byl nakonec vystavěn naproti zámku. Tento katolický kostel byl vysvěcen 27. října 1797 a nazván kostelem Nejsvětější Trojice. Kostel, který do té doby sloužil jako farní, se stal kostelem hřbitovním, byl nově pojmenován jako kostel Povýšení sv. Kříže. Fara až do roku 1854 stávala u hradu Vargače.¹⁰⁷

Evangelíci se do Dobříše postupně navraceli a svůj okruh rozšiřovali. Nakonec se jim podařilo zřídit v Dobříši samostatný farní sbor a vystavět chrám. „Českobratrský evangelický sbor a jeho chrám v Dobříši vchází teprve do života. [...] Nový českobratrský chrám v Dobříši stojí na půdě otců, a je-li tu dnes kázáno evangelium Kristovo, děje se to v městě, kde před třemi sty lety kázáno bylo ne nepatrnému hloučku věřících, ale devíti desetinám obyvatelstva.“¹⁰⁸ Tato slova připomínají utrakvistickou skupinu obyvatelstva Dobříše již ve středověku a tedy „opravňují“ k založení evangelického farního sboru i kostela.

Co se týče evangelického kostela, kostel je velice mladý; první záznamy o něm jsou datovány od roku 1931, kdy byl v Dobříši založen Farní sbor a bylo rozhodnuto o stavbě právě evangelického kostela. Církev dostala darem od Města pozemek, ale peníze na stavbu kostela už si musela sehnat sama: „Za mnohých obětí a trpělivou prací všech shromáždili ke stavbě potřebný obnos. Pomáhali nám přátelsky příznivci i mimo okruh naší církve. [...] I bratři v Americe nám pomohli.“¹⁰⁹ Roku 1936 byl položen základní kámen kostela. Od června následujícího roku se v kostele konají pravidelné bohoslužby. Během druhé světové války kostel přišel o svůj zvon, nový zvon byl zhotoven až v roce 1996.¹¹⁰ Fara tohoto kostela byla postavena až na konci 20. století, roku 1993.

V současné době kostel stále funguje, konají se zde jak náboženské obřady, tak akce pro veřejnost. Evangelický farní sbor je v Dobříši velice aktivní.

2.4.2.2 Schartova vila

Tato secesní vila stojící naproti evangelickému kostelu patřila rodině Schartových. Ing. Adolf Schart byl před 2. světovou válkou dobříšským starostou. Adolf Schart byl během heydrichiády i se svou manželkou a dcerou zatčen. V červnu státní rozhlas

¹⁰⁷ OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 54

¹⁰⁸ KUBÁT L.: *Z dějin evangelia v Dobříši a okolí*, s. 4

¹⁰⁹ KUBÁT L.: *Z dějin evangelia v Dobříši a okolí*, s. 28

¹¹⁰ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL.: *Dobří(š) v poznání*, s. 19-20

oznámil, že celá Schartova rodina byla dne 25. června 1942 popravena v Praze v Kobylisích.¹¹¹ Bratr a sestra Adolfa Scharta osobně žádali na velitelství v Praze vysvětlení, jakého přečinu se rodina dopustila. Jejich žádost však byla zamítnuta, dodnes je případ nevyjasněn.¹¹²

Na této krátké ukázce je možné si uvědomit, jak velké dějiny zasahují do života jednotlivých rodin.

2.4.2.3 Kulturní dům

Na dohled evangelického kostela stojí dobříšský kulturní dům. Jak je patrné z názvu, jedná se o budovu, která slouží kulturnímu dění obce. V budově se nachází taneční sál s divadelním pódium a menší výstavní sál, dále pak místnosti, které ve své většině slouží jako kanceláře. V této budově se často konají koncerty, výstavy obrazů, fotografií a jiných uměleckých děl, taneční čaje a divadelní představení. Každoročně se v této budově mladí lidé učí společenským tancům a etiketě v rámci taneční školy. K čemu ale tato budova sloužila v minulosti?

Jak již bylo napsáno v předešlých řádcích, nemalé procento dobříšského obyvatelstva tvořili židovští usadlíci. Židé v Dobříši postavili vlastní synagogu, která stála za dnešní Sokolovnou.¹¹³ Židovští obyvatelé se také snažili o zřízení vlastní školy, proto zakoupili v roce 1838 domek č. p. 56, kde se od roku 1852 pravidelně vyučovalo. Škola byla zrušena roku 1907.¹¹⁴ V 19. století zažila Dobříš příliv Židů. Židé v té době zakoupili další pozemek k rozšíření židovského hřbitova. Současně do města s židovským obyvatelstvem přišlo i rozšíření řemesel.¹¹⁵ Židé byli velice pracovití, zastávali často vedoucí pozice v různých odvětvích. Díky nim se v Dobříši velice rozmohl rukavičkářský průmysl, který zaměstnával mnoho dobříšských obyvatel. Více však o rukavičkářském průmyslu bude popsáno níže.¹¹⁶

Historie budovy dnešního Kulturního domu sahá do počátku 19. století, kdy začala její výstavba. Protože tzv. stará synagoga, která stávala za dnešní sokolovnou, přestala kapacitně stačit, bylo rozhodnuto o stavbě nové synagogy.¹¹⁷ Stará synagoga byla

¹¹¹ PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986 (všeobecný – neúplný – orientační)*, s. 136

¹¹² SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. a kol.: *Dobří(š) v poznání*, s. 20

¹¹³ OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 52

¹¹⁴ KOPÁČEK L.: *Z historie náboženské obce israelské na Dobříši*, Chevrah-Kadischan, Dobříš, 1974, s. 17-18

¹¹⁵ OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 55

¹¹⁶ OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 106

¹¹⁷ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, Okrašlovací spolek Dobříš, 2009, s. 67

prodána Karlu a Anastázii Keckovým, kteří v objektu zřídili taneční a divadelní sál. Budova byla připojena k hostinci č. p. 77, dnes restaurace U Bílého lva.¹¹⁸ Později budovu staré synagogy získal do správy Sokol.¹¹⁹ V lednu roku 1903 židovská obec zakoupila dům s pozemkem č. p. 68 od manželů Tümlerových, který se nachází na rohu ulic Rosovické a Brodecké.¹²⁰ Stavba budovy započala v roce 1903. Plány vytvořil Alois Richter z Prahy. Budova byla vystavěna v novorománském slohu.¹²¹ Zajímavostí této synagogy se stala její věž.¹²² Slavnostní vysvěcení nové synagogy se konalo 28. srpna 1904.¹²³

Život dobříšské synagogy však nebyl příliš dlouhý, v roce 1939 se objevovaly první protižidovské nálady a s tím spojené ničivé zásahy. V první ničivé fázi byla vybita okna, interiér budovy byl rozkraden.¹²⁴ Během 2. světové války počet židovských rodin v Dobříši výrazně klesl. Prameny mluví o tom, že v srpnu roku 1942 bylo 86 osob židovského původu odvezeno z Dobříše do Terezína. Mezi deportovanými byli jak lidé staršího věku – 87 let, tak i děti – 8let.¹²⁵ Synagoga přestala sloužit svému účelu. O budovu projevila zájem Československá církev a muzejní spolek. Muzejní spolek v budově umístil na určitou dobu své sbírky. Na počátku 50. let 19. století započala přestavba budovy, ze synagogy se tak stala budova kulturního domu. Tuto budovu v polovině 50. let získal Okresní národní výbor v Dobříši, v roce 1951 bylo nejprve jednáno s židovskou obcí o pronájmu budovy na 25 let, ale jednání skončilo bez výsledku. Město však budovu do správy stejně získalo. V tom samém roce byla zadána další zakázka na vyhotovení plánů na přestavbu budovy; v přízemí mělo vzniknout předsálí, recitační pódium, loutkařská scéna, šatna a bufet, ne všechny návrhy však byly dodrženy. Přestropením bohoslužebné místnosti vzniklo v objektu druhé patro, kde byl vybudován výstavní sál.¹²⁶ Protože divadelní jeviště v místní sokolovně již nevyhovovalo moderním požadavkům, bylo zřízeno nové jeviště v této budově.

---

¹¹⁸ KOPÁČEK L.: *Z historie náboženské obce israelské na Dobříši*, Chevrah-Kadischan, Dobříš, 1974, s. 17

¹¹⁹ OLÍČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 106

¹²⁰ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 67

¹²¹ SMRČINOVÁ D., SAMKOCÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 21-22

¹²² Synagogy často mívaly buď dvě věže, nebo žádnou. Dobříšská synagoga s jednou věží připomínala spíše katolický kostel.

¹²³ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 67

¹²⁴ SMRČINOVÁ D., SAMKOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 21-22

¹²⁵ PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986 (všeobecný – neúplný – orientační)*, s. 136

¹²⁶ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 68-69

Mezi lety 1979-1980 byla provedena další přestavba vnitřních prostor, v prvním patře vznikl výstavní a koncertní sál, učebny, aranžovny a další pracovny.¹²⁷

Budova přišla o svou dominantu – věž v roce 1959 i přes protesty místních občanů a přes zákaz památkového ústavu. Původně byly na čelní stěně budovy umístěny desky s desaterem přikázání, které byly při rekonstrukci zazděny. Desky znovu mohly spatřit světlo až v roce 2008, kdy při rekonstrukci budovy byly odhaleny a znovu umístěny do průčelí.¹²⁸

2.4.2.4 Základní umělecká škola

Budova základní umělecké školy patří v Dobříši k nejhodnotnějším stavbám. Nachází se v blízkosti kulturního domu směrem východním. Předpokládané datum výstavby této budovy je kladeno k roku 1740.¹²⁹ První zmínka o objektu však pochází až z roku 1781, kdy objekt vlastnil Antonín Bakovský. Budova je situována v horní části dobříšského náměstí při ústí původní hlavní silnice na Příbram. Toto umístění poukazuje na významné postavení jejích majitelů. Od původních majitelů zakoupila budovu rodina Neumannů, taktéž významná dobříšská rodina. Rudolf Neumann se stal v roce 1900 radním a od roku 1906 byl starostou města.

Po 1. světové válce byla budova pronajímána. Dům byl veden jako nájemní byty ve vlastnictví Rudolfa Neumanna. V přízemí budovy bylo vybudováno řeznictví, které provozoval Jeroným Seifert a koloniál pod vedením Cyrila Krásy.¹³⁰ V prvním patře domu byla umístěna ordinace dětského lékaře a faktorství. Po 2. světové válce objekt stále sloužil různým živnostem, udrželo se zde řeznictví a uzenářství, jež provozovala rodina Kauckých. Později bylo řeznictví předěláno na mlékárnu a občerstvení. Od roku 1905 ve dvoře objektu fungoval prodej cementu a nehašeného vápna, byla zde zřízena výrobní betonových skruží. Ve stodole sídlila Správa silnic.

V roce 1980 rozhodlo město, že dům koupí a zřídí v něm dnešní Základní uměleckou školu. Vnitřek budovy byl mezi lety 1984 – 1986 vybourán a přestavěn pro účely školy.¹³¹ Od roku 1986 v domě funguje základní umělecká škola, která do té doby byla umístěna v dobříšské orlovně, v ulici 28. října.¹³² Základní umělecká škola

---

¹²⁷ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 69

¹²⁸ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 21-22

¹²⁹ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 71

¹³⁰ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 71

¹³¹ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 71

¹³² SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 23-24

zde působí dosud. Žáci školy mají možnost se věnovat hudbě, zpěvu, tanci, výtvarné tvorbě či keramice.

Co se týče historie Základní umělecké školy v Dobříši, pokusím se ji ve zkratce popsat v následujících řádcích. Od 15. března roku 1946 se nachází v Dobříši Městský hudební ústav, který byl zřízen rozhodnutím zastupitelstva města Dobříše, dnešní Základní umělecká škola. Název školy byl měněn v závislosti na školských systémech, škola nesla názvy: Městský hudební ústav, Lidová škola umění, dnes základní umělecká škola.. Žáci se už v té době věnovali převážně hře na hudební nástroje a zpěvu. Škola pořádala různé besídky a koncerty pro veřejnost. Žáci v každém pololetí skládali a dodnes skládají zkoušky, aby mohli postoupit do dalšího pololetí. Zajímavostí je, že během historie školy se vystřídali na postu ředitele dobříšské základní umělecké školy pouze tři lidé, byl to Josef Šťastný, Jaroslav Boudys a Jan Voděra.¹³³

2.4.2.5 Mírové náměstí

Pohlédneme-li od Základní umělecké školy směrem východním, spatříme centrum dnešní Dobříše – Mírové náměstí. Obec Dobříš se v 17. století začala rozšiřovat směrem západním. Jak již bylo řečeno, původní centrum se rozprostíralo v okolí starého hradu.

Náměstí vlivem historických událostí měnilo v průběhu 20. století své jméno, od roku 1903 se jmenovalo po čestném dobříšském občanovi a politikovi F. L. Riegerovi, od roku 1955 Stalingradské, toto jméno náměstí získalo v příležitosti 10. výročí vítězství nad fašismem a od 1965 dodnes je náměstí nazýváno Mírové, toto přejmenování se konalo u příležitosti 20. výročí konce 2. světové války.¹³⁴

Trojhranný tvar náměstí je neměnný již několik staletí, k této skutečnosti přispěl potok, který protékal středem a podél něhož vedla Zlatá stezka. Nová zástavba Dobříše se začala budovat právě podél této významné obchodní cesty.¹³⁵ Současná podoba náměstí pochází z konce 19. století, kdy byl potok, který protékal středem, zatrubněn. Stromy, tzv. Alejka, byly na náměstí vysázeny při Stromkových slavnostech, které každoročně pořádá Okrašlovací spolek Dobříš, tato tzv. Alejka byla vysázena roku 1904. Během první republiky se na náměstí objevily benzinové pumpy, které zde

---

¹³³Kolektiv autorů: *Základní umělecká škola v Dobříši: 1946-1996*, Dobříš, 1996. Také: ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA DOBŘÍŠ; Historie školy [Online] 2013. [Citace: 9. 2. 2013.] <http://www.zusdobris.eu/>

¹³⁴ PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986*, s. 143.

¹³⁵ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 14

stály až do roku 1974.¹³⁶ S rozšířením automobilové dopravy byla před Dobříš zavedena autobusová doprava. U radnice z její západní strany vznikly autobusové zastávky a z druhé strany radnice vzniklo parkoviště pro taxíky. Autobusové nádraží se postupně rozrůstalo až do dnešní podoby, tomu se stalo roku 1990.¹³⁷

V 60. letech 19. století došlo k rozsáhlému bourání původní zástavby z popudu "Uranových dolů", které potřebovaly byty pro své dělníky.¹³⁸ Byl zbourán například hotel Na Knížecí, který stával po boku dnešní sokolovny, nebo Kopáčkův statek, jenž byl nahrazen obchodním domem Černá labuť.

Co se týká středu náměstí, dodnes zde stojí budova radnice. Zprávy o budově s funkcí radnice, tzv. rathaus, máme již ze 17. století. Podle původních plánů měl být v sousedství radnice vystavěn kostel, ale nakonec bylo rozhodnuto o stavbě kostela v místech v blízkosti zámku.¹³⁹ Podle legendy se místní hospodářky nechtěly vzdát obecního rybníčku, protože by jejich husy a kachny neměly kde plavat. Ve skutečnosti tento rybníček sloužil jako zásobárna vody pro případné hašení požárů.

Na místě dnešní radnice nejprve stála dřevěná patrová budova, která byla zbořena a na jejím místě roku 1821 postavena nová zděná budova sloužící ke správě města. V budově se nacházel okresní soud a berní úřad. Roku 1960, kdy byl dobříšský okres zrušen, přešla budova pod správu komunálních služeb, které si zde zřídily své správní centrum.¹⁴⁰ Kolem roku 1980 se v budově provozovalo knihařství.¹⁴¹ Od roku 1950 se v objektu nacházely veřejné toalety a restaurace. Díky umístění restaurace vedle veřejných toalet se pro restauraci vžil název restaurace "U Hovna". Po roce 1990 se do budovy vrátil městský úřad, který zde sídlí dosud.¹⁴²

2.4.2.6 Spolkový život

Po pádu Bachova absolutismu v Dobříši, stejně jako v ostatních částech země, začal vzkvétat spolkový život. Prvním spolkem, který v Dobříši vznikl, byla Občanská beseda, založena roku 1864. Mezi hlavní osobnosti, které se podílely na založení prvního dobříšského spolku, byly: Jan Kopáček, MUDr. Josef Brož a Václav Krása. Při

¹³⁶ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 12-13

¹³⁷ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 17

¹³⁸ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 17

¹³⁹ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 18

¹⁴⁰ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 12-14

¹⁴¹ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 24

¹⁴² SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 12-14

Občanské besedě vznikl odbor divadelních ochotníků v čele s místním učitelem Vojtěchem Kryšpínem. První velkou akcí Občanské besedy bylo slavnostní uvítání výpravy pražského Sokola. Díky této události se zrodila myšlenka založení dobříšského Sokola.¹⁴³ Mezi činnosti Občanské besedy patřilo vedení místní knihovny a čítárny. Knihovna však byla přístupná pouze členům spolku. Díky této knihovně později vznikla veřejná knihovna, která byla umístěna ve sborovně dívčí školy.¹⁴⁴

Druhým dobříšským spolkem se stal spolek Zvonař, pojmenován po hudebníkovi Josefu Leopoldu Zvonařovi. Zrod tohoto spolku se datuje do roku 1866. Náplní spolku bylo „*pěstovat zpěv vlastenecký i církevní za účelem koncertů a pěveckých vystoupení*“.¹⁴⁵ Dalšími spolky, které na v Dobříši v této době vznikly, byly: Hospodářský spolek okresu dobříšského, spolek vojenských vysloužilců, Přátelé hudby, učitelský spolek Budeč dobříšská, dobrovolný sbor hasičů. Objevili se i politicky nebo odborně zaměřené spolky jako například Sociálně demokratický spolek Pokrok, Křesťansko sociální vzdělávací spolek Osvěta, Okresní agrární svaz, Okresní sdružení chovatelů hospodářských zvířat nebo Včelařský spolek pro Dobříš a okolí atd. Na počátku 20. století byl založen Okrašlovací spolek, jehož první aktivitou bylo vysázení stromů na Komenského náměstí. Od této doby se každoročně pořádaly stromkové slavnosti za účasti škol. Roku 1929 byl založen Spolek okresního muzea v Dobříši, muzeum samotné však ještě dlouho dobu po založení spolku zřízeno nebylo.¹⁴⁶ Na této velice struční ukázce vidíme, že dobříšští občané byli velice aktivní a zakládali nejrůznější spolky a organizace.

Vzhledem k navrženému projektu se však budu zabývat pouze jedním dobříšským spolkem a tím je Sokol. T. J. Sokol Dobříš v letošním roce, v roce 2018, slaví 150. výročí od svého založení. Protože tato událost se objevuje v regionálních médiích a spousta žáků dobříšských škol je členy dobříšské tělocvičné jednoty, dovolím si více popsat i historii tohoto spolku.

2.4.2.6.1 Sokol

Mezi významné dobříšské historické budovy beze sporu patří sokolovna. Sokolovnu nalezneme ve středu centra Dobříše, přímo na Mírovém náměstí. V sokolovně se v dnešní době opět cvičí, pořádají se nejrůznější akce pro sokolské členy i pro veřejnost.

¹⁴³ OLIČ M.: *Dobříš, město na Zlaté stezce*, s. 94-102

¹⁴⁴ Kolektiv autorů: *130 let knihovny v Dobříši*, Dobříš, 1994, s. 1-2

¹⁴⁵ *Zprávy o činnosti pěveckého spolku Zvonař vydána k 10letému výročí*, uloženo v Depozitu a archivu města Dobříše.

¹⁴⁶ OLIČ M.: *Dobříš, město na Zlaté stezce*, s. 94-102

Z důvodu velkého sálu je sokolovna využívána pro pořádání plesů, zábav apod. Jak se v průběhu 20. století měnila funkce této budovy, co si budova prožila, to se pokusím popsat v následujících řádcích.

Dobříšští sokolové se dlouhá léta snažili o zbudování vlastní sokolovny, která by sloužila jak ke cvičebním, tak i ke kulturním aktivitám. Sokolům se jejich sen splnil v roce 1919. Roku 1918, po skončení 1. světové války, byla v Dobříši velmi činnost Sokola obnovena. Už v prosinci 1918 byl založen odbor pro stavbu sokolovny. V únoru 1919 sokolové zakoupili dům č. p. 77 – objekt staré synagogy a restauraci U Bílého lva se stavební parcelou. Dne 6. července se v Dobříši konala sokolská slavnost k příležitosti položení základního kamene sokolovny. Do tohoto základního kamene byla zalita schránka se zakládajícím listem a podpisy zástupců úřadů a spolků, referát ze slavnosti a časopisy vyšlé dne 6. července. V prosinci téhož roku byla slavnostně zahájena činnost v nové sokolovně.¹⁴⁷ Dne 25. prosince 1919 se konala v sokolovně slavnostní akademie a druhý den bylo sehráno divadelní představení hry F. A. Šuberta Jan Výprava. V budově staré synagogy byly vybudovány prostory pro loutkové divadlo, místnost pro sokolské schůze a byt sokolníka.

Budova sokolovny v té době sloužila nejen k tělovýchovným akcím, ale i pro kulturní a společenské události. V sále zahájilo činnosti i první dobříšské kino – BIO SOKOL, které v dubnu roku 1920 promítlo první film – Zrození národa.¹⁴⁸

Podoba budovy byla odlišná od té dnešní. V přední části budovy směrem do náměstí se nacházel balkón a pod ním vchod do velkého sálu. Střecha budovy byla zakončena věžičkou, která ale již po 3 letech byla ze střechy sejmuta.¹⁴⁹ Za sokolovnou bylo zřízeno letní cvičiště. Na cvičišti se nacházela hřiště na volejbal, házenou, košíkovou, ale bylo zde i místo pro stolní tenis. Dále zde vznikly dva tenisové kurty a v Sokole byl založen oddíl tenisu.¹⁵⁰

Během 2. světové války byly z budovy odstraněny všechny sokolské symboly a objekt zabrala německá posádka. Po skončení 2. světové války byla budova zrekonstruována, ale činnost Sokola byla roku 1948 opět zrušena a budova byla znárodněna. Na počátku 60. let 20. století byl odstraněn balkón a původní vchod do sálu

---

¹⁴⁷ Kolektiv autorů: *TJ Sokol Dobříš 1868 – 2008, 140 let*, TJ Sokol Dobříš, 2008, s. 18-19

¹⁴⁸ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 83-84

¹⁴⁹ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 27-28

¹⁵⁰ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 84-85

byl zazeděn. Budova staré synagogy byla zcela zbořena.¹⁵¹ Dokonce bylo plánováno zbořit i budovu sokolovny, ale k tomuto činu nakonec nedošlo.¹⁵²

Po roce 1990 byl dům vrácen Sokolu Dobříš, ale cvičit se zde začalo až po přestavbě v roce 1996. Do té doby se v hlavním sále nacházela samoobsluha.¹⁵³

Nyní bych se ráda zmínila alespoň ve stručnosti o dějinách dobříšské tělocvičné jednoty jako takové. Rok 2018 je pro Sokoly významný hned z několika důvodů. V tomto roce se jednak koná XVI. Všesokolský slet v Praze, jednak uběhlo 100 let od konce první světové války a zrodu Československé republiky¹⁵⁴, a T. J. V Dobříši slaví 150 let od svého založení.

Dějiny sokolského života v Dobříši mají prapočátek již 15. srpna 1864, kdy první český spolek v Dobříši Občanská beseda. Spolek slavnostně vítal výpravu Sokola Pražského, který se vracel z Příbrami přes Dobříš do Řevnic. V čele této výpravy byli samotní zakladatelé Sokola – Jindřich Fügner a Dr. Miroslav Tyrš.¹⁵⁵ Několik dobříšských obyvatel se nadchlo pro sokolskou myšlenku, ale z politických důvodů byly snahy o založení spolku v Dobříši oddáleny.

Skutečně se dějiny dobříšského Sokola začaly psát roku 1968, kdy Antonín Hofmeister, Antonín Kadlec, Antonín Král a dalších několik nadšenců pro Sokol shromáždili a sestavili osnovy, které byly 5. září 1868 schváleny. V říjnu se konala první valná hromada za účasti 21 členů; prvním starostou Sokola v Dobříši se stal Václav Krása. Od 1. listopadu tělocvičná jednota zahájila svou činnost pod sokolským heslem „*Tužme se*“. První název zněl Tělocvično – hasičská jednota na Dobříši. Dne 2. července 1885 došlo k oddělení hasičské jednoty a tím vznikla samostatná Tělocvičná jednota Sokola Dobříš.¹⁵⁶

T. J. Sokol Dobříš neměl vlastní tělocvičnu. Nejprve se cvičilo v místnostech Občanské besedy, v hostinci U Hájků, v hotelu Heinz a nakonec v hostinci U Bílého lva. V roce 1886 byl založen „*Fond pro stavbu tělocvičny*“. V roce 1891 byl zakoupen pozemek, ale ten musel být záhy z důvodu finanční krize prodán. V květnu roku 1916 byla činnost dobříšské tělocvičné jednoty ukončena. Dne 16. prosince byla rozpuštěna i

---

¹⁵¹ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 88

¹⁵² SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. a kol: *Dobří(š) v poznání*, s. 27-28

¹⁵³ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 85

¹⁵⁴ Během těchto událostí sehráli členové tehdejšího Sokola významnou roli.

¹⁵⁵ Sokol vznikl 16. února 1862, kdy byla svolána ustavující valná hromada. Starostou byl zvolen Jindřich Fügner, místostarostou (později náčelníkem) Miroslav Tyrš.

¹⁵⁶ Depozit a archiv města Dobříše: *Kronika města Dobříše*, rok 1885

ČOS „pro přátelské vztahy k Rusku a Srbsku“.¹⁵⁷ V roce 1918 dobříšští Sokolové i přes zákaz obnovili činnost dramatického kroužku a bylo rozhodnuto o stavbě vlastní sokolovny.¹⁵⁸

Po 1. světové válce Sokol velmi vzkvétal, ale v roce 1941, kdy 2. světová válka je v plném proudu, je činnost spolku opět zastavena a dobříšská sokolovna byla zabrána německými vojáky. Po skončení války se Sokol vzkřísil; členové Sokola se připravovali na XI. Všesokolský slet¹⁵⁹, který se konal v roce 1948, ale nový režim připravoval likvidaci Sokola. Od roku 1949 do roku 1989 byla činnost Sokola de facto pozastavena. Dne 3. března 1951 byl T. J. Sokol Dobříš sloučen s Jednotou Rukavičkářských závodů a vznikla tak Závodní sokolská jednota Rukavičkářských závodů Dobříš.¹⁶⁰

„Dlouhá byla doba, kdy Sokol nesměl existovat ve své podobě. Ten může existovat pouze ve svobodném a plně demokratickém světě.“¹⁶¹ Po listopadové revoluci v roce 1989 se následujícího roku v srpnu a v září sešlo několik dobříšských nadšenců pro sokolskou věc, aby se pokusili obnovit sokolskou jednotu v Dobříši. V čele obnovitelů stál Jaroslav Trkovský. „Brzy po sametové revoluci v roce 1989 mě kolega z práce požádal, abych se pokusil obnovit sokolskou jednotu na Dobříši. A já mu slíbil, že se o to pokusím. ... Oslovil jsem několik Sokolů, kteří byli členy již před rokem 1948 a které jsem znal, ale neseťkal jsem se u nich s pochopením, natož s podporou. Začal jsem tedy jinde. Napadlo mě totiž, že některá politická strana by mohla mít ve svém programu obnovení Sokola. Měly být totiž komunální volby. ... A tak jsem našel u tehdejší strany Národně socialistické zmínku o Sokole. Spojil jsem se tedy s tehdejším předsedou této strany panem Jaroslavem Markem. Našli jsme, co se týče obnovení Sokola, společnou řeč.“¹⁶² Dne 6. prosince 1990 se konečně povedlo zajistit potřebných 21 dospělých členů, aby mohla být svolána ustavující členská schůze, na níž byl zvolen nový výbor T. J. Sokola Dobříš. Starostou dobříšského Sokola a nově zvoleného výboru se stal Jaroslav Trkovský, jednatelem Jaroslav Marek, hospodářkou Eva Trkovská,

---

¹⁵⁷ TRKOVSKÝ J.: *Sokol Dobříš 130 let, 1898 – 1998*, vydáno nákladem Sokola Dobříš, Dobříš 1998, s. 8

¹⁵⁸ Depozit a archiv města Dobříše: *Kronika města Dobříše*, rok 1916 a 1918

¹⁵⁹ Všesokolské slety jsou nejvýznamnější událostí Sokola. Konají se jednou za 6 let a účastní se jich Sokolové nejen z celé České republiky, ale i ze zahraničí. První Slet se konal v roce 1882.

¹⁶⁰ Depozit a archiv města Dobříše: *Kronika města Dobříše*, rok 1951 - 1963

¹⁶¹ TRKOVSKÝ J.: *Sokol Dobříš 130 let, 1898 – 1998*, vydáno nákladem Sokola Dobříš, Dobříš 1998, s. 9

¹⁶² TRKOVSKÝ J.: *Pod třemi sokolskými župami*, in TJ Sokol Dobříš 1868 – 2008, 140 let, Sokol Dobříš, Dobříš 2008

náčelníci Magda Řeháková a náčelníkem Jiří Korotvička. Tento seznam činovníků byl zaslán na ČOS do Prahy.¹⁶³

Sokolovna byla v té době stále v majetku TJ RZ Dobříš, proto byla pronajata tělocvična Středního odborného učiliště v Dobříši. Jaroslav Trkovský s Jaroslavem Markem jednali o sokolském majetku se zástupci TJ RZ Dobříš. Od 1. ledna 1992 přešel sokolský majetek zpět do rukou Sokolů. I třetí úkol, který si obnovitelé dobříšského Sokola stanovili, byl splněn. Byly vyhledány jména vyloučených členů a pro všechny tyto členy výbor jednoty zajistil pamětní list a diplom, na základě nichž bylo členům vráceno členství v Sokole a také jim byla vrácena sokolská čest. Slavnostní předání pamětních listů a diplomů se uskutečnilo na valné hromadě roku 1992.¹⁶⁴

Od svého obnovení T. J. Sokol v Dobříši funguje dodnes, čítá přibližně 400 členů všeho věku a je velice aktivní jak ve svých tělocvičných, sportovních i kulturních činnostech.

2.4.2.7 Kopáčkův dům

Na protější straně hlavní silnice vedoucí kolem sokolovny stojí budova zvaná Kopáčkův dům. První písemná zmínka o budově na místě dnešního Kopáčkova domu pochází již z 15. století. Stará budova byla 1738 stržena a nahrazena novou. V sousedství tohoto objektu stála tzv. „Panská hospoda“ a řeznictví. Od roku 1796 byla budova ve vlastnictví rodiny Kopáčků. Členové této rodiny bývali váženými občany města. Například Jan Kopáček v 18. století hájil práva města, zachovala se jeho stížnost císaři Josefu II. týkající se robotní povinnosti. Z této rodiny se však nejvíce proslavil Ludvík Kopáček, který byl jednak tajemníkem města a jednak i místním historikem. Od Ludvíka Kopáčka se dochoval popis této budovy: *„Usedlost leží na východním konci hlavního náměstí při okresní silnici. V průčelí jejím leží obytná stavení čp 103 a 463, za nimiž se rozkládá rozsáhlý dvůr, obklopený hospodářskými budovami. Hlavní budova obytná, je jednopatrová, zděná, taškama krytá, vystavěna v ušlechtilém slohu barokovém roku 1738 a díky porozumění majitelů zachovala si zcela svojí původní podobu. [...] Vejdeme v mistrně klenutý průjezd, od něhož vlevo nalézají se dvě světnice, kuchyně a chodba, vpravo spíže, chodba předsín, komora kuchyně a dvě světnice. Odtud jde se též ku čtyřem sklepům, ve skále tesaným a klenutým. Z přízemku*

¹⁶³ Archiv TJ Sokol Dobříš: *Kronika Sokola Dobříš 1990 – 1994*, cvičební rok 1990/1991

¹⁶⁴ Archiv TJ Sokol Dobříš: *Kronika Sokola Dobříš 1990 – 1994*, cvičební rok 1991/1992

vyjdeme po původních dubových schodech do I. poschodí, jež zaujímá pět pokojů s chodbou, kuchyní a koupelnou. Nalevo hlavní budovy postavena jest domovní prádelna, za ní v menším dvorku dům čp. 463, [...] Za domem nalézá se hlavní vjezd dvorský a za ním zděné, taškami kryté stoje pro koně a pro dobytek hovězí, dostavěné r. 1899, V zahradě této zřízena jest studně s čerpadlem, dále besídka a nádrž pro různé druhy domácích rybek a vodotryskem ve skupině památných lip z r. 1848.¹⁶⁵ Z popisu je patrné, že se jednalo o prostorný, honosný objekt patřící významné rodině.

Od roku 1895 byl dům pronajímán městu. Od roku 1948 byla budova „Domem osvěty“. V Kopáčkově domě sídlil i depozitář Městského muzea Dobříš. V roce 1954 do budovy byly na krátký čas přestěhovány sbírky dobříšského muzea.¹⁶⁶ Hospodářské budovy a pozemky dostalo do správy Hospodářské družstvo v Dobříši. Roku 1952 se do prostor Kopáčkova domu přestěhovala veřejná knihovna. Dobříšská knihovna se rozrůstala a postupně zabírala místnosti v obou patrech. Roku 1979 bylo rozhodnuto o rekonstrukci budovy, tudíž bylo nutné knihovní fond přemístit. Během rekonstrukce byla instalována malá střešní okna a z bývalé půdy vznikly kanceláře a klubová místnost s krbem, interiér budovy byl zmodernizován a roku 1984 byly knihy vráceny zpět a knihovna začala opět fungovat.¹⁶⁷ V

Po tzv. sametové revoluci byl dům navrácen rodině Kopáčků. Od roku 1996 musela knihovna prostory opustit a zřídit si sídlo v patře místní sportovní haly.¹⁶⁸ Od roku 1996 byla budova využívána různě, fungoval zde bazar, vietnamský obchod, faktorství rukavic a kancelářská budova.¹⁶⁹ Dnes v Kopáčkově domě sídlí informační centrum, Muzeum města Dobříše a kavárna Ábeles. Ve dvoře Kopáčkova domu jsou pořádány nejrůznější kulturní a společenské akce – koncerty, farmářské trhy a novinkou roku 2018 je letní kino.

2.4.2.8 Hrad Vargač

Budeme-li postupovat směrem východním, dojdeme do původního dobříšského centra k hradu Vargači. Hrad má za sebou bohatou a slavnou historii. Původně se hrad jmenoval „grad Dobřich-jet“, což znamená Dobřichův. Název Vargač hrad získal až

¹⁶⁵ KOPÁČEK L.: *Sto let hostinství Heinzova rodu v městě Dobříš*, Dobříš: Chart A, 1937.

¹⁶⁶ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 100-101. srovnej: PRŮŠA O.: *Muzeum Dobříš 100 let. 1912-2012*, Kulturní středisko Dobříš, 2012, s. 6

¹⁶⁷ Kolektiv autorů: *130 let knihovny v Dobříši*, Dobříš, 1994, s. 3-6. ŠTASTNÁ V.: *110 let knihovny v Dobříši*, Dobříš, 1974, s. 5

¹⁶⁸ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL.: *Dobří(š) v poznání*, s. 30

¹⁶⁹ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 100-101

v dobách pozdějších. Jak k tomuto názvu hrad přišel, se můžeme jen domnívat, existuje však několik písemností, kde se jméno Vargač vyskytuje. Dříve se návrší, kde hrad stojí, říkalo mezi místními Vargač, někdo odvozuje tento název od faráře Václava Jana Vrkoče, jehož jméno mohlo být zkomoleno do podoby názvu hradu.¹⁷⁰ Z pramenů se můžeme dozvědět, že hrad navštívil i sám Karel IV., jeho syn Václav IV., nebo Rudolf II. Od 14. století Dobříš sloužila zejména jako lovecké sídlo českých králů. Karel IV. učinil z Dobříše sídlo nejvyššího lovčího, tento úřad byl od r. 1367 spojen s úřadem královského purkrabího.¹⁷¹ Karel IV. nechal dobříšský hrad přestavět na pevný hrad, také nechal zřídit manství pro zabezpečení obrany hradu a služeb, kterých bylo 12, později 15. Držitelé manství měli povinnosti k hradu v Dobříši, mezi něž patřili povinnosti například obranné, lovčí, strážní a lesní.¹⁷² Podle urbáře z r. 1604 bylo závazkem dobříšského držitele „*dohlížeti ku práci na jeden den, když by Jeho Milost král na Dobříši loviti ráčil, mají se za ním chrti vésti*“.¹⁷³

Postupem času se hrad stával nevyhovujícím a neobyvatelným. Od doby, kdy byl vystavěn nový objekt pro panstvo, dnešní zámek, hrad postupně buď chátral, nebo byl přestavován a přizpůsobován k jiným účelům než k obydlí. V 18. století byl hrad přestavěn na sýpku a poplužní dvůr, hrad takto sloužil do roku 1949. V tomto roce měl být přestavěn pro účely Rukavičkářských závodů. K přestavbě sice došlo, ale už v roce 1958 byl palác opět přeměněn na sýpku.¹⁷⁴

Dnes hrad je hrad v soukromém vlastnictví a chátrá. Město Dobříš již několikrát v soudobé historii plánovalo hrad přestavět a jeho prostory využívat k nejrůznějším účelům, například jako hotel, ale z plánů vždy sešlo. Současní majitelé si přestavěli budovu purkrabství na obytný rodinný dům a hrad využívají jako skladiště. V současné době je dokonce hrad nabízen k prodeji.

2.4.2.9 Dobříšský zámek

Na dohled hradu Vargače byl v 16. století byl vybudován původní renesanční zámek. Roku 1630 koupil dobříšské panství i se zámkem Bruno Filip Mansfeld, nejvyšší lovčí a sokolník v Českém království, od císaře Ferdinanda II. František

¹⁷⁰ KADLEC P.: *Královský komorní hrad Dobříš*, TK Print Dobříš. 2014, s. 11-15

¹⁷¹ OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 18-20

¹⁷² PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986 (všeobecný – neúplný – orientační)*, s. 7

¹⁷³ Urbář z roku 1604 cit. in: OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 18-20

¹⁷⁴ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL.: *Dobří(š) v poznání*, s. 72-73

Maxmilián Mansfeld v letech 1675 – 1676 renesanční zámek přestavěl na barokní sídlo s rozsáhlou zahradou. V roce 1720 vypukl v Dobříši rozsáhlý požár, při němž vyhořel i zámek. Jindřich Pavel Mansfeld roku 1745 začal proto budovat nový zámecký areál. Julese Robert de Cotte francouzský architekt a Giovanni Nicolly Servandoni italský dekoratér navrhli originální projekt, podle kterého stavba probíhala. Stavba byla dokončena roku 1765. K zámeckému areálu náleží od té doby dva parky – francouzský a anglický. Při této přestavbě přišel zámek o čtvrté západní křídlo. Původní podoba zámku byla čtyřkřídlá, protože při požáru roku 1720 byla západní strana zámku těžce poškozena, bylo křídlo zbouráno. Tato podoba zámku se zachovala dodnes.

Vnější podoba zámku se ve 20. století od té dnešní nelišila. V druhé polovině 20. století, kdy zámek obývali spisovatelé, byly vnitřní prostory upraveny pro jejich potřeby. Zámecké salóny v původním stylu se částečně proměnily na místa určená k diskuzím jak pro trvale žijící osobnosti, tak pro jejich hosty. Zámek byl zařízen dvojím způsobem. První část byla zařízena moderním nábytkem tak, aby spisovatelům vyhovoval, druhá část zámku byla vybavena původním, historickým nábytkem. Každý spisovatel mohl využívat svůj vlastní pokoj a společenské salónky, kde byly přijímány návštěvy. Zrcadlový sál byl určen pro pořádání sjezdů, schůzí a kulturních akcí. Spisovatelé také mohli využívat zámeckou restauraci, která se nachází na místě bývalé kaple, jíž dříve nechal zrušit protektor K. Daluge. V jihovýchodním křídle vznikl kinosál. Spisovatelské pokoje se převážně nacházely v jihovýchodním křídle, pokoje pro hosty se byly umístěny v severovýchodním křídle, kde dříve pobývala šlechta. Vedle hostinských pokojů byly pro hosty upraveny salóny, dále hospodářské místnosti, které byly zařízeny moderním nábytkem. Ty se pak rovněž nacházely v křídle jihovýchodním. Poslední dva bloky pokojů pro hosty byly pod zámeckou věží a v severním křídle na místě původní konírny a seníků. Na chodbě bylo vybudováno společné sociální zařízení pro všechny obyvatele. Ve východním křídle v přízemí stála recepce spojena domácí telefonní linkou s každým z pokojů. Po celé budově bylo zavedeno ústřední topení kvůli pohodlí kulturních představitelů.¹⁷⁵

2.4.2.10 Zámek jako domov spisovatelů

Zámek v Dobříši je nejdůležitější a nejznámější pamětihodností, často je znám pouze svou dávnou historií. Moderní dějiny zámku dosud nebyly souhrnně zpracovány.

---

¹⁷⁵ KUBŮ, N., MARTINCOVÁ, D., FRÍDL, J.: *Zámek Dobříš: Prozatímní průvodcovský text* [interní materiál]. Praha, 1996, s. 8

Během 20. století obývali dobříšský zámek spisovatelé. Protože následující projekt se bude zabývat dějinami právě 20. století, popíše nyní, jak byl objekt zámku v této době využíván.

V roce 1942 byl zámek Dobříš vyvlastněn nacisty, dále následovala konfiskace majetku celé rodiny ve prospěch Říše. Za protektorátu na zámku sídlili dva protektoři – Kurt Daluge a Wilhelm Frick. Dne 10. 5. 1945 byla Dobříš osvobozena Rudou armádou, jejíž posádka na zámku nějaký čas sídlila. Dne 17. 9. 1945 byl vydán příkaz k zajištění Dr. Josefa Leopolda a Weigarda Karla Colloreda – Mansfelda¹⁷⁶ a k jejich vyhoštění z Československé republiky. Bratři pozbyli československé státní příslušnosti podle dekretu prezidenta republiky a bylo jim vydáno oficiální rozhodnutí o jejich německé národnosti. Pouze jejich bratru Jeronýmu Medardovi byl po válce vrácen majetek, ale záhy o něj opět přišel vyvlastněním. Dne 14. 10. 1945 ve smyslu dekretu prezidenta republiky Edvarda Beneše tedy proběhlo zestátnění zámku v Dobříši, ale i dalších majetků Weigarda Karla Colloredo – Mansfelda. Konfiskace byla po právní stránce velmi sporná. Hlavním důvodem bylo, že v roce 1930 uvedl Weigardův otec jako mateřskou řeč svého syna němčinu. V této době byl Weigard ještě nezletilý. Naproti tomu je v roce 1938 Weigard sám podepsán pod manifestem české šlechty, kde vyjadřuje věrnost a podporu Československé republice. Důvody, které vedly ke konfiskaci, byly v roce 1950 prohlášeny za neplatné, ale majetek přesto navrácen nebyl. Tato fakta byla téměř po půl století uplatněna při restitučních jednáních, která nakonec vedla k navrácení dobříšského zámku bratrovi posledního majitele Jeronýmu Colloredu – Mansfeldovi.

Po ukončení války na zámku ještě nějakou dobu sídlila posádka Rudé armády. Dobříšské obyvatelstvo si Sovětský svaz zamilovalo a rázně zúčtovalo s Weigardem Colloredem – Mansfeldem, majitelem zámku před rokem 1942. Jan Drda píše v knize 700 let města Dobříše, že rod Colloredo – Mansfeldů nebyl dobříšským obyvatelstvem příliš oblíbený.¹⁷⁷

Díky ministru kultury Zdeňku Nejedlému, byl zámek dán k užívání Syndikátu československých spisovatelů. Spisovatelé ho užívali téměř 50 let. Dne 14. 10. 1945

---

¹⁷⁶ Josef Jeroným hrabě Mansfeld, narozený v roce 1866, získal v roce 1895 knížecí titul i ostatní dědictví rodu, potomstvo jeho o čtyři roky mladšího bratra Jeronýma zajistilo další trvání rodu. Jeroným Hubert měl děti Josefa Leopolda, Jeronýma Medarda, Weigarda Karla a Bedřicha Jeronýma. Josef pobýval na Opočně a jeho bratr Jeroným na Zbirohu. Weigardo Karel dostal Dobříš, nejmladší Bedřich Jeroným malou nemovitost v Rakousku.

¹⁷⁷ DRDA J.: *Sedm set let města Dobříše*, Čedok, Praha 1952. Vydáno k příležitosti 700 let města Dobříše.

Národní výbor spolu s místní rolnickou komisí v Dobříši pod záštitou Okresní rolnické komise v Příbrami uspořádali v 10 hodin dopoledne jednak v sále dobříšské sokolovny, jednak na nádvoří zámku slavnostní předání zkonfiskovaného majetku Josefa Weigarda Colloreda – Mansfelda. Na této slavnosti se jednalo hlavně o zemědělský majetek.

Dobříšský zámek od roku 1945 začali využívat spisovatelé pro svůj pobyt a rekreaci. Spisovatelé sem jezdili zpočátku i se svými rodinami trávit volný čas a odpočinek, nabírali zde inspiraci pro svá díla. Pobýval zde například spisovatel Jan Drda, Josef Kainar, Svatopluk Kadlec, Jarmila Haasová – Nečasová, Jorge Amando, Václav Čtvrtek, Eduard Petiška, Vítězslav Nezval, Bohumil Říha, Helena Šmahelová atd. Odpočinek zde trávili například Arnold Zweig, Paul Éluard, Louis Aragon, Rafael Alberti, José Bergamín, Elvi Sinervo a další. Nějaký čas na zámku pobývala i známá česká herečka Adina Mandlová. Zámek se tak stal mezinárodním kulturním centrem. V roce 1964 dostal zámek svůj nový název – Domov spisovatelů. Tento název byl zaštitěn organizací Českého literárního fondu.

Jak spisovatelé využívali čas trávený na zámku, popisuje Jaroslav Putík ve svém deníku. Jaroslav Putík nebyl dobříšským občanem, nýbrž člověkem, který v druhé polovině 50. let trávil svůj čas na zámku. „*Když bylo hezky a spisovatelé na zámku otevírali okna, ozýval se z nich takový rachot psacích strojů, že zámek občas spíš připomínal továrnu, než klidné šlechtické sídlo. Na druhé straně je pravda, že to zámecké prostředí řadu lidí vedlo spíš k lelkování. To bylo individuální.*“¹⁷⁸

Zámek začal sloužit jako kulturní centrum. Konaly se zde sjezdy, slavnostní shromáždění, estrády a návštěvy významných osobností, čtení knih pro děti a další různé akce i pro občany města. Zámek měl být částečně zpřístupněn veřejnosti. Zpřístupněna byla zámecká zahrada a na ní navazující park. Na zámku se také každoročně konalo předávání výučních listů a na přelomu září a srpna celookresní dožínky a Letní mírové slavnosti.

Jako příklad kulturního dění na zámku uvedu několik konkrétních událostí. Dne 6. 7. 1952 se konal sjezd dobříšských radikálů v zámku. K této příležitosti byla vydána knížka 700 let města Dobříše. "Obyčejní" lidé poprvé mohli vstoupit do zámeckého areálu, zámek byl částečně zpřístupněn pro veřejnost. Dříve navštívení zámku nebylo možné, protože sloužil jako sídlo šlechty.

---

¹⁷⁸J. RUFL: Majitelé zámku. *Reflex*. 1999, č. 19, s. 33.

Syndikát českých spisovatelů (později Svaz československých spisovatelů)¹⁷⁹ hostil na dobříšském zámku řadu významných osobností. Hosty byli například chilský básník Pablo Neruda, spisovatel Ilja Erenburg, spisovatelka Wanda Wasilewská, sovětský spisovatel Konstantin Michajlovič Simonov a spisovatel Ljudmil Stojanov. Zprávy mluví i o návštěvě prezidenta republiky na zámku.¹⁸⁰ Dne 21. května 1946 prezident E. Beneš se svou chotí Hanou Benešovou navštívil na pozvání Syndikátu českých spisovatelů zámek v Dobříši: „*Na pozvání Syndikátu čs. spisovatelů navštívil dne 21. května p. prezident republiky Dr. Ed. Beneš v doprovodu své choti H. Benešové spisovatele v dobříšském zámku. Přes to, že návštěva jeho nebyla veřejnosti nijak oznámena, očekávalo mnoho občanstva a školní mládeže před zámeckou budovou příjezd presidenta, který při příjezdu byl občerstven a dívky bouřlivě pozdravován. Na nádvoří zámku pozdraven byl prezident spisovatelem Janem Drdou, rodákem příbramským. Ježto dav lidu a školních dětí nepřestával provolávat p. presidentovi slávu, tento objevil se v okně zámku a měl k dětem proslov, který ukončil slovy: „děkuji Vám pěkně za vaše uvítání a buďte tady po šestileté okupaci hodně zdrávi.“ Po obědě uvítán byl prezident Místním národním výborem a pak za doprovodu spisovatelů prohlédl si zámecký park. K večeru odjel zpět do Prahy.*“¹⁸¹

Dobříš se díky spisovatelům stala známým kulturním střediskem. Dobříšští obyvatelé díky spisovatelům byli seznamováni s kulturním děním v celém státě. Žáci škol bývali často přítomni při vítání návštěv dobříšského zámku. Roku 1951 navštívili dobříšský zámek sovětské kolchozníci: „*Z návštěvy sovětských kolchozníků v dobříšském zámku. [...] V pestrém kulturním pořadu vystoupil státní soubor lidových písní a tanců, pionýři a pionýrky Střední školy v Dobříši a členové místní skupiny ČSM v Dobříši. [...]“*¹⁸² V zámku byly pořádány, jak již bylo řečeno, kulturní besídky Syndikátu českých spisovatelů, na které byli zváni žáci dobříšských škol. „*Dne 14. února odpo. navštívilo 100 našich žákyň zdejší zámek a vyhovělo tak pozvání Syndikátu českých spisovatelů. Ve velkém sále byly žákyň rozdělány na skupinky, kde jim spisovatelé dětských knih předčítali, vyprávěli a hovořili o četbě. Dostalo se jim občerstvení a byly filmovány. Návštěva skončila po představení loutkového divadla až po 7. hodině večerní. Ředitel školy poděkoval členům Syndikátu spisovatelů za pěkné odpoledne,*

---

¹⁷⁹Po únoru 1948 byl Syndikát českých spisovatelů zakázán. Na přelomu roku 1948 a 1949 byl založen komunistický Svaz československých spisovatelů. Předsedou Svazu se stal Jan Drda.

¹⁸⁰*Od Stříbrných hor*, Příbram 1947, roč. 1947

¹⁸¹ Depozitář a archiv Muzea města Dobříše, *Kronika města Dobříše 1945 – 1963*, rok 1946.

¹⁸² Státní okresní archiv Příbram, *Vesnické noviny Dobříšska 1951*.

kteřé dětem připravili.¹⁸³ Další návštěva žáků v zámku se uskutečnila například 4. dubna 1946: „Dne 4. června bylo pozváno Syndikátem českých spisovatelů 100 žákyň do dobříš. zámku na kulturní besedu. Čeští spisovatelé – Hostáň, Petrus, Sekora, Heřmánek, Parmová, Tilschová, Vaňorná a Sílová – předčítali žákyním ve skupinách z knih pro mládež.“¹⁸⁴ Uvažovalo se o zřízení školy pro začínající spisovatele, která měla být umístěna v zámku. Nakonec se plány nenaplnily.

Ve chvíli, kdy spisovatelé začali dávat najevo své protirežimní názory, bylo třeba tyto myšlenky zlikvidovat. Nástupem normalizace byli spisovatelé donuceni zámek opustit. V roce 1970 Svaz československých spisovatelů byl zakázán. Namísto toho vznikla nová komunistická organizace Svaz českých spisovatelů. Na zámku již trvale žádný spisovatel nepobýval, jezdili sem jen pro účely rekreace nebo při příležitosti konání nějaké kulturní akce. Pro členy Svazu byl pobyt na zámku zvýhodněn cenově¹⁸⁵, jednalo se o příspěvek z Českého literárního fondu, příspěvky a části honorářů, které si Literární fond strhával. Spisovatelé se zde ubytovávali na základě poukazů, které byli na určitý počet dní. Kdo nebyl členem Svazu, platil za pobyt plnou cenu.¹⁸⁶ Na zámek měli zakázán vstup zvířata i děti. Po revoluci v roce 1989 zámek neužívali jen spisovatelé, zámek sloužil všem umělcům. Čas na zámku trávil například český herec, scénárista a dramaturg Jiří Bednář, režisér Vít Olmer, hudebník Jaroslav Hutka.

Poslední majitel zámku před konfiskací Weigard Colloredo - Mansfeld zemřel bezdětný, jeho mladší bratr Bedřich Colloredo – Mansfeld, dědic majetku, zemřel roku 1991, proto jejich starší bratr Jeroným Colloredo – Mansfeld zažádal roku 1992 o navrácení zámku v restituci. Restituční spor trval 6 let do 30. ledna 1998, kdy došlo k navrácení budovy i obou parků do soukromých rukou, kromě mobiliáře, ten stále zůstává v majetku státu. Dne 2. listopadu 1998 však Jeroným Colloredo – Mansfeld zemřel a nezanechal po sobě žádného potomka. Novým majitelem se tedy stal jeho synovec Jerome Colloredo – Mansfeld z Öblarmu.¹⁸⁷

V objektu zámku dnes nalezneme prohlídkové okruhy, Muzeum hraček a zámeckou restauraci s hotelem. Ve velkých sících jako je zrcadlový sál nebo konírna se často

---

¹⁸³ Státní okresní archiv Příbram, Fond: 1. základní škola Dobříš, *Školní kronika Hlavní újezdni měšťanské školy dívčí 1940 – 1953*, školní rok 1945/1946.

¹⁸⁴ Tamtéž, školní rok 1945/1946.

¹⁸⁵ Cena za den a noc na zámku se všemi službami byla pro spisovatele v 70. letech 8 Kč. Vypověděla pamětnice.

¹⁸⁶ Vypověděla bývalá zaměstnankyně zámku. Také in OSVALDOVÁ, B.: *Život na zámku*, Xantypa, 1998, č. 2, s. 65–66

¹⁸⁷ PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 1987-2007*, II. díl, Dobříš, 2008, s. 93-102

konají nejrůznější akce – koncerty, výstavy, svatby apod. V zámku jsou často natáčeny filmy, zejména pohádky.

2.4.2.11 Zahradnictví a fíkovna

V sousedství dobříšského zámku se nachází zahradnictví, dnes zahradnictví zvané U Blechy, které vzniklo zprvu pro potřeby zámecké kuchyně. Z tohoto místa proudily do zámecké kuchyně koše plné čerstvé zeleniny, bylin i ovoce. Z tohoto důvodu se tomuto místu říkalo „Za kuchyňskou zahradou“. Zahrada vznikla na přelomu 17. a 18. století. Na počátku 20. století byly v zahradě postaveny vytápěné skleníky za účelem urychlení zrání ovoce. Ve sklenících byly pěstovány broskve, jahody, vinná réva, různé druhy zeleniny, ale i květiny, které měly zkrášlovat zámecké pokoje.¹⁸⁸ Zahrada se původně rozprostírala po obou stranách státní silnice.¹⁸⁹ Ovocné stromy z Francie lemovaly cestu k zahradě.

Dominantou zahrady se stala tzv. fíkovna. Původně v této budově bylo vysazeno 16 fíkovníků.¹⁹⁰ Tato stavba byla velmi pozoruhodná. Nejenže se v ní pěstovalo exotické ovoce, ale i její technická stránka byla neobvyklá. Budova byla kryta posuvnou střechou a jižní stěnou. Střecha fíkovny byla opatřena litinovými kolečky, aby bylo možno střechou posunovat. Posunování se řídilo počasím. Za horkých letních dnů byly stěna a střecha odsunuty, aby k fíkovníkům proudil čerstvý, teplý vzduch. V zimě naopak bývala budova zcela uzavřena a dokonce vytápěna, aby teplota uvnitř neklesla pod 2°C.

Roku 1929 nastala tuhá zima a téměř všechny fíkovníky pomrzly, na jaře sice byly přivezeny z Itálie nové stromy, ale neplodily, proto byla fíkovna zrušena. Roku 1966 byla budova fíkovny přestavěna na prodejnu zeleniny a ovoce z místní zahrady, která stále prosperovala. Postupem času bylo původní zahradnictví ubouráváno, nejprve za účelem rozšíření hlavní silnice; roku 1982 byly skleníky, paňníky a budova fíkovny zbourány úplně, aby zde vznikl prostor pro výstavbu zdravotního střediska.¹⁹¹

Z rozsáhlé zahrady zbyla dnes ani ne polovina.

---

¹⁸⁸ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 35-36

¹⁸⁹ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 132

¹⁹⁰ OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 36-43

¹⁹¹ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 38.39

2.4.2.12 Stará lékárna

Hned vedle zahradnictví za dnešním zdravotním střediskem se nachází budova staré lékárny. V publikaci *Dobří(š) v poznání* se můžeme dočíst, že první zprávy o dobříšském lékařství pochází z roku 1742 a jsou spojeny se jménem Pavel Konstantin Císař, který působil jako knížecí chirurg. P. K. Císař byl majitelem domácí lékárny v Dobříši.¹⁹² Původní budova nestála zcela na místě dnešního domu. Starý dům byl posunut dál od silnice a před domem se rozprostírala zahrádka.¹⁹³

Na počátku 19. století z této domácí lékárny Ignác Lang vytvořil lékárnu veřejnou. Lékárna dostala jméno U Anděla strážce. Od druhé poloviny 19. století se začali střídát majitelé lékárny.¹⁹⁴ František Linhart přistavěl k budově staré lékárny novou část, do které přesídlil lékárnu. Vchod do lékárny byl přímo z hlavní ulice. Na levé straně budovy se nacházel malý dvorek, na pravé straně byl zřízen malý vjezd do dvora. Před budovou vznikl malý sádek, v jeho rohu směrem k náměstí byla postavena bašta se střílnami, kterou zdobila socha Amorka.¹⁹⁵

V roce 1948 byla lékárna znárodněna a předána podniku Medika, v dalším roce přešla lékárna pod Okresní ústav národního zdraví. Protože v roce 1986 byla v sousedství dostavěna nová poliklinika, kde se nacházela i lékárna, byl provoz původní lékárny ukončen.¹⁹⁶

Po roce 1990 byla budova staré lékárny navracena majitelům, kteří v ní nechali provozovat obchod. Nacházela se zde prodejna komunikační techniky.¹⁹⁷ Nyní se ve spodním patře této budovy nachází obchod s oděvy – Second hand a v horním patře je provozována Jazyková škola.

2.4.2.13 Místní školy

Vrátíme-li se do centra Dobříše, na jižní straně se nachází budovy dobříšských škol. První zmínka o dobříšském školství pochází z roku 1774, kdy byla Marií Terezií uzákoněna povinná školní docházka pro děti od 6 do 12 let. V tomto roce působila škola

---

¹⁹² SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 38-39.

Jinou informaci uvádí Petr Kadlec v knize *Dobříš v proměnách*. V této knize píše, že knížecím ranhojičem a porodním lékařem byl Mates Matyáš Degen a jeho syn Augustin Degen, kteří provozovali domácí lékárnu v domě č. p. 27.

¹⁹³ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 130

¹⁹⁴ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 38-39

¹⁹⁵ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 130-131

¹⁹⁶ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 38-39

¹⁹⁷ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 130-131

ve třech místnostech jednopatrového domu č. p. 19 a později v jedné místnosti dřevěné budovy č. p. 110.¹⁹⁸ Další informace necházíme z roku, kdy 1734 byla v Dobříši zřízena samostatná fara. Zřízení fary v této době s sebou neslo i založení školy. O místě, kde se tato škola nacházela, žádné zmínky nemáme, až z roku 1780 pochází záznam, který situuje školu do dnešní Pražské ulice č. p. 110.¹⁹⁹ Přesněji řečeno, záznamy mluví o obydlí prvního dobříšského učitele Josefa Jeremiáše.²⁰⁰ V roce 1807 byla dřevěná školní budova poprvé uvedena jako hlavní škola města Dobříše. V následujících letech byla škola přestavěna a několikrát rozšířena.²⁰¹

Roku 1879 školní rada poprvé jednala o potřebě stavby nové školní budovy. O tři roky později zastupitelstvo města Dobříše návrh o nové budově schválilo a postupně se začala stavba nové školní budovy plánovat. V roce 1887 byli žáci obecné školy rozdělení podle pohlaví do samostatné školy chlapecké a školy dívčí.²⁰² Stavba nové školní budovy byla nevyhnutelná.

Na místě budovy dnešní 1. základní školy se původně nacházel Steinfeldovský dvůr.²⁰³ Základní kámen budovy tzv. staré školy byl položen v březnu roku 1898. Stavba probíhala velice rychle, trvala pouze 19 měsíců, V září 1899 se v budově začalo učit, byly otevřeny třídy pro chlapce a dívky. Ve čtvrtek 28. září 1899 v 10 hodin dopoledne se konala slavnost vysvěcení a předání nové školní budovy.²⁰⁴ Roku 1902 byly administrativně odděleny prostory školy chlapecké a dívčí školy.²⁰⁵ Podle záznamů měla škola chlapecká 5 učeben pro školu obecnou a 5 učeben pro školu měšťanskou, tělocvičnu a kreslírnu. Škola dívčí disponovala 4 učebnami pro školu obecnou 3 třídami pro školu měšťanskou, dále kreslírnu a pracovnou pro ženské ruční práce. V dívčí části školy byla vyhrazena jedna třída i pro mateřskou školu. Obě školy byly vybaveny kabinety přírodovědnými, fyzikálními, kreslířskými, zeměpisnými, knihovnou a ředitelnu. Ve škole fungovala i školní jídelna.²⁰⁶

---

¹⁹⁸ PRŮŠA Oldřich: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986 (všeobecný – neúplný – orientační)*, vydal Městský úřad Dobříš, 2002, s. 52.

¹⁹⁹ OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 52

²⁰⁰ OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 26-35

²⁰¹ PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986*, s. 56.

DOUBKOVÁ D., HUTŇANOVÁ Z., GAŠPAR P.: *Almanach ke 100. výročí založení 1. základní školy v Dobříši, Dobříš, 1. základní škola, 1999*, s. 14.

²⁰² DOUBKOVÁ D., HUTŇANOVÁ Z., GAŠPAR P.: *Almanach ke 100. výročí založení 1. základní školy v Dobříši, Dobříš*, s. 14.

²⁰³ KADLEC P: *Dobříš v proměnách*, s. 111

²⁰⁴ DOUBKOVÁ D., HUTŇANOVÁ Z., GAŠPAR P.: *Almanach ke 100. výročí založení 1. základní školy v Dobříši*, s. 10 – 11.

²⁰⁵ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 43-44

²⁰⁶ KADLEC P: *Dobříš v proměnách*, s. 111

Budovu školy využívala také živnostenská škola pokračovací, lidová škola hospodářská a církev československá, obecní lidová knihovna a zatímní městské muzeum. Tělocvičnu školy využívala Dělnická tělocvičná jednota a Jednota čsl. Orla.²⁰⁷

Za 1. světové války škola jako první v mocnářství zřídila útulek pro děti v době zaměstnání jejich rodičů, ze dvou místností se stal knížecí lazaret. Také byla zřízena jedna třída s polským vyučovacím jazykem. V roce 1919 dne 22. listopadu byla definitivně oddělena měšťanská škola od obecné a ukončena správní samostatnost všech čtyř škol v rámci jedné budovy.²⁰⁸ Během 2. světové války byla školní budova obsazena okupačním vojskem od 17. března do 1. dubna 1939. Dne 7. května byl zaveden německý jazyk jako povinný předmět a od 27. července se začalo učit podle nových protektorátních osnov, které otevřeně propagovaly nacistické teze. Roku 1940 byla znovu škola obsazena okupačním vojskem a výuka proto musela být přesunuta do pronajaté sokolovny. Od 21. do 27. dubna 1941 bylo vyučování přerušeno a škola uzavřena, poté nastal jen polodenní vyučovací režim. V roce 1945 byla škola obydlena partyzány a ruským vojskem.²⁰⁹

Systém obecných a měšťanských škol se udržel až do roku 1948, kdy byl vydán nový školský zákon o jednotné škole. Vznikla tak v Dobříši škola národní pro děti od 6 do 11 let a škola střední pro děti od 11 do 15 let.²¹⁰ V roce 1953 byl uzákoněn sovětský model školství. Od 27. dubna 1953 byla dřívější měšťanská škola zrušena a konstituována jako střední všeobecně vzdělávací škola neboli jedenáctiletá střední všeobecně vzdělávací škola. Tato jedenáctiletá střední škola je považována za počátek dobříšského gymnázia.²¹¹ Od roku 1961 existovala v Dobříši základní devítiletá škola a střední všeobecně vzdělávací škola, tyto školy byly však administrativně sloučené. Střední všeobecně vzdělávací škola pod tímto názvem působila do roku 1969, kdy byla přejmenována na gymnázium a v roce 1994 získala svůj současný název Gymnázium Karla Čapka.²¹² Od roku 1964 základní škola v Dobříši existuje jako 1. ZŠ Dobříš.²¹³

---

²⁰⁷ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 111

²⁰⁸ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL.: *Dobří(š) v poznání*, s. 43-44

²⁰⁹ PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986*, s. 143. DOUBKOVÁ D., HUTŇANOVÁ Z., GAŠPAR P.: *Almanach ke 100. výročí založení 1. základní školy v Dobříši*, Dobříš, 1. základní škola, 1999, s. 19

²¹⁰ Depozitář a archiv Muzea města Dobříše, *Kronika města Dobříše 1945 – 1963*, rok 1948.

²¹¹ *Gymnázium Karla Čapka Dobříš 1953 – 2003*, ředitelství Gymnázia v Dobříši, 2003, s. 98.

²¹² Kolektiv autorů: *Gymnázium Karla Čapka Dobříš 1953 – 2003*, ředitelství Gymnázia v Dobříši, 2003, s. 6.

Podle *Almanachu ke 100. výročí založení 1. základní školy v Dobříši* je uvedeno datum, kdy se jedenáctiletá SVVŠ změnila na dvanáctiletou, 1. září 1955.

Kvůli narůstajícímu počtu žactva v 60. letech v roce 1965 vznikla v Dobříši 2. základní škola. Rozhodnuto o výstavbě této nové školy bylo v červnu roku 1962. Dne 29. srpna 1965 proběhlo slavnostní otevření nové školy. V témže roce se Střední všeobecně vzdělávací škola přestěhovala do jednoho z pavilonů nové základní školy. Rokem 1965 končí soužití škol pod jednou střechou.²¹⁴ O 2 roky dříve, tedy v roce 1963, se z budovy 1. základní školy odstěhovala tzv. Zvláštní škola, která našla nové působiště v Lidické ulici a v ulici Na Nábřeží.²¹⁵ Od 1. ledna 1966 byla SVVŠ administrativně oddělena od základní školy.

Díky nárůstu počtu dětí v 60. letech 20. století byly v Dobříši otevírány i další mateřské školy. Například v roce 1966 byla otevřena druhá mateřská škola v Krásném životě. Pro představu o jaký počet dětí a mládeže se jednalo, uvádím záznam z kroniky města Dobříše. V roce 1966 fungovaly tedy ve městě dvě mateřské školy, které navštěvovalo celkem 120 dětí, a jedny jesle pro 52 dětí. V témže roce do 1. základní školy docházelo 495 žáků a do 2. základní školy 692 žáků, střední všeobecně vzdělávací školu navštěvovalo 495 studentů, zemědělskou školu 240 učňů.²¹⁶

Dnes se v Dobříši nachází tři mateřské školy, dvě základní školy, Základní škola speciální a praktická, Gymnázium Karla Čapka, část Středního odborného učiliště Hluboš a Základní umělecká škola.

2.4.2.14 Ze školních lavic i mimo ně

Protože často slýcháváme od svých blízkých věty typu „...to já, když jsem chodil do školy...“, myslím, že by mohlo být pro žáky zajímavé podívat se nejen na historii školních budov, ale i na to, jak vypadalo vyučování, jak se lišila výuka 20. století od té dnešní. Tento vhled do minulých školních let zprostředkují pomocí několika konkrétních příkladů.

---

²¹³ DOUBKOVÁ D., HUTŇANOVÁ Z., GAŠPAR P.: *Almanach ke 100. výročí založení 1. základní školy v Dobříši*, Dobříš, 1. základní škola, 1999, s. 19.

²¹⁴ *Gymnázium Karla Čapka Dobříš 1953 – 2003*, s. 105.

PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986*, s. 179.

Podle *Almanachu ke 100. výročí založení 1. základní školy v Dobříši* byl poslední rokem existence SVVŠ v budově dnešní 1. ZŠ rok 1961 a otevření nové pavilonové školy proběhlo v roce 1963. Kde tedy SVVŠ sídlila během těch dvou let?

²¹⁵ ZÁKLADNÍ ŠKOLA DOBŘÍŠ LIDICKÁ; *Historie školy* [Online] 2013. [Citace: 21. 3. 2013.]

<http://www.zsdobris-lidicka.cz/clanky/o-skole/historie-skoly/historie-nasi-skoly.html>

PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986*, s. 173.

²¹⁶ Depozitář a archiv Muzea města Dobříše, *Kronika města Dobříše*, rok 1966

Jak již víme z předchozích řádků, škola v době protektorátu byla několikrát zabrána německými vojsky, což značně ovlivňovalo vyučování. Od školního roku 1939/1940 se povinným jazykem stala němčina, ze které se skládaly jazykové zkoušky. Byly zavedeny nové protektorátní osnovy a vyučovací hodiny byly zkráceny na 45 minut, počet vyučovacích hodin se zvýšil z 30 hodin týdně na 34 hodin. Od školního roku 1940/1941 děti židovského obyvatelstva měly zakázáno navštěvovat školu. Dosavadní učebnice byly zakázány, tudíž výuka probíhala bez učebnic do té doby, dokud nebyly vydány nové. Byla ukončena výuka dějepisu a vyučování náboženství probíhalo pro žactvo obecných a měšťanských škol společně. V těchto letech bývaly časté změny v učitelském sboru z důvodů stěhování rodin nebo odchodů na frontu.²¹⁷

Výuka bývala během 2. světové války narušována zabíráním školní budovy: „*Dne 28. února byla pro německou pracovní frontu – RAD zabrána část školní budovy (chlapecká strana). Dne 27. března bylo nařízeno úplné vyklizení i dívčí strany včetně všech kabinetů, ředitelny i sborovny. Všechn nábytek i sbírky byl uskladněn v synagoze, část archivu v bytě ředitele a v kanceláři Národního souručenství. Vyučováno bylo nouzově v sále hotelu Heinz a v hostinci u p. Olmra.*“²¹⁸ Podle úryvku ze školní kroniky od 28. února 1945 byla budova školy zabrána Říšskou pracovní službou kromě čtyř učeben na dívčí straně školy. V těchto učebnách se střídaly školy chlapecké a dívčí. Výuka probíhala tzv. úkolovým vyučováním. Od 27. března byla budova zabrána celá. Vyučování bylo polodenní, střídavé a konalo se v náhradních místnostech ve městě. Dne 16. dubna vyklidila německá pracovní fronta školní budovu. Dne 20. dubna byly zabrány pro německé uprchlíky místnosti ve druhém patře i třídy obecných škol a sál u Heinzů. Dne 29. dubna byla Dobříš bombardována anglickými letadly. Druhého dne vojáci SS opustili školní budovu.²¹⁹

Na této stručné ukázce protektorátního školství si můžeme uvědomit, jak byl život žáků, ale i učitelů náročný nejen kvůli válečným událostem, zabíráním školní budovy vojskem, ale také kvůli častým změnám v učitelském sboru i učebních osnovách, rádech a systémech.

---

²¹⁷ Státní okresní archiv Příbram, Fond: 1. základní škola Dobříš, *Školní kronika Hlavní újezdni měšťanské školy dívčí 1940 – 1953*, školní rok 1939/1940 – 1940/1941.

²¹⁸ Státní okresní archiv Příbram, Fond: 1. základní škola Dobříš, *Školní kronika Hlavní újezdni měšťanské školy dívčí 1940 – 1953*, školní rok 1944/1945.

²¹⁹ PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986*, s. 143. DOUBKOVÁ D., HUTŇANOVÁ Z., GAŠPAR P.: *Almanach ke 100. výročí založení 1. základní školy v Dobříši*, Dobříš, 1. základní škola, 1999, s. 19

Po zprávách o vypuknutí povstání v Praze 5. května 1945 se moci ujímali tzv. Národní revoluční výbory. Tyto výbory se utvořily také v obcích Dobříšska. Protože se domnívali, že v budově školy se nacházela spousta německých vojáků, byla obsazena jako první. Po zajištění školní budovy v ní byl zřízen zajatecký tábor. V ten samý den 5. května 1945 přišli do Dobříše i sovětští partyzáni vedení plukovníkem Bogunem. Nepřátelští vojáci, kteří pobývali na dobříšském zámku, nekladli velký odpor, Hitlerjugend opustila dobříšskou školu již před povstáním. Škola se poté stala sídlem výkonného velitelství ozbrojených dobříšských občanů.²²⁰ Od 12. května, od odchodu Němců, se ve školní budově ubytovalo ruské vojsko, které zde setrvalo až do 19. června. Školní budova se po válce stala sídlem uprchlíků, partyzánů, revoluční gardy, stráže bezpečnosti, zajištěných osob a zajatců. Ve sklepě a v přízemí se nacházela skladiště výbušnin, střeliva a zbraní, vojenského i civilního nábytku, oděvů, prádla a obuvi. Budova byla velmi poničena, proto bylo žádáno Okresním národním výborem, aby vyučování opět začalo až v září, novým školním rokem. Školská úřadovna při Okresním výboru v Příbrami tento úmysl neschválila: *„Jakkoli vítám a schvaluji váš návrh o zevrubné a celkové úpravě školní budovy, což by se ovšem nemohlo skončiti dříve, než až na konci prázdnin, musím já i Vy respektovat rozkaz daný ministerským výnosem z 21. května 1945, čísl. 26.225-I/Věstník MŠO č. 2, strana 9, v němž se praví: „Na veřejných českých obecných a měšťanských školách zahajte po dohodě s místním Národním výborem školní slavnosti ihned nebo co nejdříve pravidelné vyučování, pokud to dovolují místní poměry. Kde to místní poměry nedovolují, učíňte neprodleně potřebná opatření, aby se školní mládeži co nejdříve mohlo dostati pravidelného vyučování aspoň v omezené míře.“*²²¹ Znovu se tedy začalo učit 2. července 1945. Tento školní rok skončil 19. července.

Jak je všeobecně známo, školství je poplatné době. Školství po 2. světové válce bylo několikrát reformováno, aby odpovídalo jak režimním požadavkům, tak požadavkům moderní společnosti. Typickými oslavami pro dobu po roce 1948 se staly: výročí úmrtí prezidenta osvoboditele, oslavy spojené se Sovětským svazem. Například dne 7. listopadu se konaly oslavy 30. výročí vzniku Sovětského svazu. *„7. 11. vyslechly žákyně slavnostní rozhlas k 30. výročí vzniku SSSR. Pak hovořila ředitelka o bratrském přátelství mezi ČSR a SSSR. Na důkaz vděčnosti zaslalo město Dobříš do Moskvy*

---

²²⁰ BELDÍKOVÁ E.: Diplomová práce *Město Dobříš po II. Světové válce do roku 1955*, Filosofická fakulta univerzity Pardubice 2009, s. 112.

²²¹ Státní okresní archiv Příbram, Fond: Dobříš 1945, karton č. 23, *Dopis Školské úřadovny při okresním národním výboru v Příbrami MNV v Dobříši ze dne 25. června 1945.*

pozdravnou zdravici umělecky upravenou a četným občanstvem podepsanou. Žákyně povzbuzeny k pilnému učení ruštině. Školní slavnost zakončena hymnami naší i sovětskou. Místní oslavy konaly se od červa do 9. 11. 1947. 10. září podepsána slavnostně zdravice. Slavnosti vyvrcholily ve dnech 5. 11. – 9. 11. 1947. Slavnostní filmy, divadla a přednášky. Veřejné oslavy pořádal MNV a MRO.²²² Den 25. únor byl slaven jako významný den „Vítězství československého pracujícího lidu (1948) – významný den Československé socialistické republiky“, v dubnu bývala pořádána žakovská besídka „Míru Čsl. Červeného kříže“, v květnu se tradičně konala akce „Pochod míru“, což byly chodecké závody na trase Dobříš – Rybníky dlouhé 2,5 – 5 km.

Z kronik i z vyprávění pamětníků se dozvíme, že podobných akcí bylo mnoho. Zajímavou kapitolou by bylo i samotné vyučování a každodenní život dobříšských žáků a učitelů. Toto téma se nabízí jako inspirace pro další bádání.

2.4.2.15 Pivovar

Na severovýchodním okraji města dnes nalezneme čtvrť zvanou větrník. Tato čtvrť je typická svou bytovkovou a průmyslovou zástavbou. Významným objektem této čtvrti jsou budovy dnes již bývalého pivovaru. Pivovarnictví sahá v Dobříši do 16. století, kdy první pivovar se nacházel v blízkosti Dobříšského zámku. Dobříšské pivo se už tehdy rozváželo do okolních obcí. Kolem Dobříše byl pěstován i domácí chmel. Tento pivovar byl roku 1878 zbořen a na jeho místě byla zřízena nová část anglického parku.²²³

Stavba nového parostrojního pivovaru vznikla roku 1879. Starý pivovar již neodpovídal moderním požadavkům. Byly zde vařeny dva druhy piva – obyčejné a dobříšský ležák. V této době patřily k pivovaru i některé dobříšské hostince – hotel Na Knížecí, restaurace Na Prachandě a spousta dalších hostinců v okolí Dobříše.²²⁴ Pamětníci vzpomínají na slávu dobříšského pivovaru a s nadšením vyprávějí, například jak koně tahali do pivovarských sklepů obrovské kostky ledu.

Po 1. světové válce dobříšský pivovar spravovala akciová společnost Pivovarský průmysl Dobříš. Roku 1931 byl objekt rekonstruován, výroba piva však začala

---

²²² Státní okresní archiv Příbram, Fond: 1. základní škola Dobříš, *Školní kronika Hlavní újezdni měšťánské školy dívčí 1940 – 1953*, školní rok 1947/1948.

²²³ KADLEC P.: *Královský komorní hrad Dobříš*, TK Print Dobříš, 2014, s. 41-44

²²⁴ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, s. 175-177

stagnovat.²²⁵ Roku 1945 byl pivovar znárodněn, proběhla znovu rekonstrukce, výroba byla zmodernizována a zmechanizována. Produkce piva se opět zvýšila. Od roku 1968 se v tomto objektu vyráběly i limonády. Pivo se v dobříšském knížecím pivovaru vařilo do roku 1973. Po tomto roce pivovar vyráběl už jen pivovarský slad, který byl rozvážen do okolních pivovarů. Na konci 70. let 20. století byly budovy objektu, které přiléhaly k rybníku Papeži, zbourány.²²⁶ Do roku 1985 byla sladovna pod správou pivovaru Staropramen.²²⁷ Část pivovaru poté přešla pod správu s. p. CHIRANA a stalo se z něj skladiště a místo pro distribuci léčiv.

Pivovar byl dlouhá léta opuštěn, budovy chátraly. Začalo se uvažovat o zřízení sportovního a kulturního areálu, ale z plánu sešlo z finančních důvodů.²²⁸ Zajímavostí je, že sklepení dobříšského pivovaru bylo v roce 2000 využito k natáčení filmových scén filmu *Jack Rozparovač*.²²⁹ Objekt byl v roce 2005 rekonstruován a přestavěn. Dnes se v bývalém pivovaru nachází bytové jednotky, z pivních sklepů se staly garáže.

2.4.2.16 Rukavičkářské závody

Významným průmyslovým odvětvím se pro Dobříš stalo rukavičkářství. Rukavičkářské závody byly založeny roku 1865, jejichž zakladatelem byl Šalamoun Abeles.²³⁰ Šalamoun Abeles se rukavičkářskému řemeslu vyučil ve Vídni. Protože posílání rukavic na šití do Prahy se značně prodražovalo, rozhodl se zřídit v Dobříši rukavičkářskou dílnu. První dílna vznikla v budově nové radnice. Práce v rukavičkářských závodech nebyla jednoduchá, šičky šily 12 – 14 hodin denně, platily si dopravu do práce, jehly a olej do strojů. Často se u šiček objevovaly oční nemoci nebo umírali předčasně na tuberkulózu. Od konce 19. století patřilo rukavičkářské zaměstnání i přes tvrdé podmínky k nejrozšířenější obživě dobříšských obyvatel.²³¹ Výroba rukavic se v Dobříši stále rozšiřovala a Dobříš se stala ve 20. století jedním z center veškeré výroby rukavic v Československu.²³²

Ve 20. století byly vybudovány v Dobříši Rukavičkářské závody v severním cípu města. Základní kámen byl položen 25. dubna 1948. Při stavbě továrny bylo

²²⁵ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 64-64

²²⁶ KADLEC P: *Dobříš v proměnách*, s. 175-177

²²⁷ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 64-64

²²⁸ KADLEC P: *Dobříš v proměnách*, s. 175-177

²²⁹ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 64-64

²³⁰ OLIČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, s. 65-81

²³¹ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 62-63

²³² NOREK J.: *Rukavičkářské závody Dobříš*, Středočeské tiskárny n.p. Mělník, 1965

pamatováno i na výstavbu bytových jednotek pro zaměstnance průmyslu. Od roku 1950 byla veškerá výroba rukavic soustředěna nového závodu.²³³ Při rukavičkářských dílnách bylo zřízeno v Dobříši i výzkumné pracoviště, jehož úkolem bylo zdokonalovat výrobu rukavic.²³⁴ Město Dobříš je nazýváno Mekkou rukavičkářského průmyslu.²³⁵

Dnes je slavná historie rukavičkářských závodů připomínána v Kopáčkově domě, kde se nachází muzeum Rukavic, zároveň v dolním podlaží je možné navštívit kavárnu, které nese jméno po zakladateli rukavičkářských závodů – Ábeles.

Na těchto jednotlivých ukázkách jsem se pokusila vylíčit historii města Dobříše v průběhu 20. století. Na těchto příkladech je ukázáno, jak dění ve státě, v Evropě i ve světě ovlivňuje dějiny jednoho města. Historie jednotlivých budov je často mezi sebou propojena. Je třeba si uvědomit, že není možné příběh jedné budovy vyjmout a izolovat jej, ale je třeba chápat dějiny v souvislostech.

---

²³³ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 62-63. Také in. NOREK J.. *Rukavičkářské závody Dobříš*, Středočeské tiskárny n.p. Mělník, 1965, s. 4-5

²³⁴ NOREK J.. *Rukavičkářské závody Dobříš*, Středočeské tiskárny n.p. Mělník, 1965, s. 18-22

²³⁵ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 63.

3 Praktická část:

Obsahem praktické části diplomové práce je návrh regionálně historického projektu na téma *Dobříš v proměnách 20. století*, na jehož základě bych ráda ověřila možnosti začlenění regionálních dějin do výuky dějepisu s využitím metody projektového vyučování. Zároveň bych ráda posoudila klady či zápory projektové metody ve vyučování.

Projekt byl realizován ve spolupráci s paní učitelkou s Mgr. Jarmilou Řehořkovou a žáky 2. základní školy v Dobříši. Popisu realizace a zhodnocení projektu předchází kromě návrhu ještě tři kapitoly. V první jsem se věnovala analýze vzdělávacího obsahu a zdrojů, které regionální dějiny Dobříše pro vyučování dějepisu na základní škole nabízejí. Ve druhé kapitole následuje didaktická analýza rámcových vzdělávacích programů, jejímž cílem je propojit zajímavý regionálně historický obsah s cíli základního vzdělávání. Ve třetí kapitole pak představuji místní školu, která mi umožnila návrh projektu ověřit v praxi, a její školní vzdělávací program. Snažila jsem se tak zajistit, aby zaměření a cíle projektu co nejlépe odpovídaly vzdělávacím potřebám žáků, s nimiž jsme projekt realizovali. V tomto směru mi velice pomohly osobní konzultace s paní učitelkou Mgr. Jarmilou Řehořkovou, které mi v době přípravy návrhu ochotně poskytovala. Důležité pro mě byly informace o skupině žáků, kteří se do projektu zapojili, tak i o charakteru školního vzdělávání a výchovy.

3.1 Dobříš v proměnách 20. století: Analýza vzdělávacího obsahu a zdrojů

Dobříš nabízí svou bohatou a mnohdy zajímavou historii, kterou je možné zařadit na kterýkoliv stupeň škol a do kteréhokoliv ročníku. Záleží pouze na učiteli, v jakém období uzná za vhodné rozšířit výuku svého předmětu o regionální dějiny. Na prvním stupni základní školy je zařazení regionálních dějin zakotveno v RVP ZV ve vzdělávací oblasti *Člověk a svět*, na druhém stupni je v oboru *Dějepis* doporučeno poznatky z historie konkretizovat právě pomocí regionálních témat.²³⁶ V této kapitole se zaměřím především na možnosti zařazení dobříšských dějin do výuky na druhém stupni základní školy, popřípadě v nižších ročnících osmiletého gymnázia. Zajímat mne budou nejen historické reálie a památky, které mohou žáci ve městě spatřit na vlastní oči, ale také

---

²³⁶ RVP pro základní vzdělávání (verze platná od června 2017): Část C, 5.5 Člověk a společnost, MŠMT, Praha 2017

písemné prameny a regionálně historické publikace a instituce, které skýtají didaktický potenciál.

3.1.1 Kulturní a historické instituce v Dobříši

Nejprve představím historické objekty a paměťové instituce, které jsou přístupné veřejnosti. V Dobříši se nachází mnoho míst, které je možné s žáky navštívit a obohatit tak hodiny dějepisu mimoškolní výukou.

Nejznámější a nejnavštěvovanější dobříšskou památkou je bez pochyby zámek Dobříš. V zámku je možné s žáky absolvovat prohlídkový okruh, který nabízí prohlídku zámeckých interiérů. Během prohlídky se seznámíme jednak s historií samotného zámku, ale i s dobovým vybavením, se životem šlechty a samozřejmě i s historií rodu Colloredo-Mansfeld. V rámci prohlídkové trasy návštěvníci absolvují i prohlídku pokoje, kde se nachází i expozice z doby 20. století, kdy zámek obývali spisovatelé. Je možné si prohlédnout pokoj, zařízený typickým nábytkem z doby poválečné. Zámek mimo prohlídkových okruhů nabízí prohlídku galerie rodu Colloredo – Mansfeldů a návštěvu francouzského parku.²³⁷ Francouzský park je typickou záležitostí doby klasicistní, v parku se nachází sochy, které odkazují na historii antického Řecka a Říma. Na půdě zámku je umístěna výstava dobříšských strašidel, která návštěvníky seznámí s dobříšskými pověstmi.

V prostorách zámku se ještě nedávno nacházelo muzeum města Dobříše, kde bylo možné vidět historické exponáty všeho druhu. V muzeu se nachází předměty pocházející jak z nejstarších dějin Dobříška, tak z poměrně nedávné historie. V současné době se v místech bývalého muzea města Dobříše nachází muzeum hraček, které bylo otevřeno v roce 2016.²³⁸

Druhým dobříšským muzeem je Muzeum Dobříš v Kopáčkově domě, které zde vzniklo poměrně v nedávné době. V muzeu se návštěvníci seznámí s výrobou rukavic a její historií, mohou vidět vývoj šicích strojů a rukavičkářské techniky. V tomto muzeu se nachází také expozice věnovaná historii židovského obyvatelstva v Dobříši. Dozvíme se zde i o historii samotného města Dobříš, je možné zde vidět předměty z dob minulých, například gotický oltář, keramický model starého pivovaru atd. Další

---

²³⁷ Zámek Dobříš: <http://www.zamekdobris.cz/cs/>

²³⁸ Muzeum hraček: <http://www.mestodobris.cz/muzeum-hracek-dobris/os-9729>

prostory jsou věnovány expozici s názvem Historie vodohospodářství a Ludvíku Kopáčkovi.²³⁹

Další kulturní institucí je kulturní dům v Dobříši, kde jsou pořádány nejrůznější výstavy a akce, které se konají ve výstavním sále kulturního domu v Dobříši. Mezi pravidelné akce patří například modelářská výstava tanků a letadel.²⁴⁰ Pod správu kulturního domu patří i správa Depozitu a archivu města Dobříše. Další výstavy se konají v Pastoračním centru sv. Tomáše.²⁴¹

V Dobříši v horní části Mírového náměstí se nachází Depozit a archiv města Dobříše. V této instituci nalezneme nejen písemné a obrazové prameny, ale také hmotné archiválie například láhev z bývalého pivovaru aj. V budově můžeme zhlédnout výstavu fotografií a obrazu podob staré Dobříše. Je zde také vystaven keramický model Dobříše od pana Tichého a pana Wildy. Protože prostory nejsou příliš velké, je zde omezen počet návštěvníků. V prostorách archivu se nachází malá studovna pro badatele.²⁴² Z prostorových důvodů není možné absolvovat prohlídku ve velké skupině lidí.

Podobnou institucí nedaleko budovy Depozitu a archivu města Dobříše se nachází Centrální spisovna a depozitář MěÚ Dobříš. I zde se nachází malá studovna pro badatele.

Spoustu materiálů k dějinám Dobříše je možné nalézt v Městské knihovně Dobříš, která se nachází v blízkosti dobříšských škol. V knihovně se nachází spousta publikací týkající se města Dobříše, mají zde regionální časopisy například Dobříšské listy, Od stříbrných hor. V knihovně je umožněn veřejnosti přístup k internetu. Knihovna nabízí velké prostory ke studiu vybraných materiálů.²⁴³

Po domluvě je možné navštívit dobříšské kostely – Kostel Nejsvětější Trojice, evangelický kostel a získat zajímavé informace k historii náboženství v Dobříši. Po domluvě se současnými majiteli lze navštívit i hrad Vargač, kde je možné vidět smutnou historii objektu, nekorektní stavební úpravy budovy.

Roku 2013 vznikly v Dobříši naučné stezky, které vedou po zajímavých, historicky významných místech. Naučná stezka Malý městský okruh je dlouhá necelé 4 km a obsahuje 21 zastávek. *„Seznamuje návštěvníky s místy, kam jezdili králové, knížata nebo kde sídlili radní. V těchto místech s duchovní i kulturní hodnotou se formovala*

---

²³⁹ Muzeum rukavic: <http://www.muzeumdobris.cz/>

²⁴⁰ Kulturní dům: <http://www.kddobris.cz/>

²⁴¹ Pastorační centrum sv. Tomáše: <http://www.farnostdobris.cz/>

²⁴² Depozit a archiv města Dobříše:

http://www.kddobris.cz/vismo/o_utvar.asp?id_org=200094&id_u=1003

²⁴³ Městská knihovna Dobříš: <http://www.knihovnadobris.cz/>

*historie Dobříše.*²⁴⁴ Trasa malého okruhu vede z velké části centrem Dobříše, seznamuje s historicky významnými budovami jako je například kulturní dům, lidová škola umění, restaurace U Bílého lva, sokolovna, Kopáčkův dům apod.

Naučná stezka Velký městský okruh je dlouhá přibližně 5 km. Trasa této stezky vede do klidnějších částí města. Návštěvníci se seznámí s dobříšským průmyslem, s hvězdárnou, s místem popraviště, bývalou plovárnou u rybníka Papeže, tato stezka končí u hradu Vargače.

Lesní stezka, která návštěvníka provede krásnou přírodou brdských lesů, seznámí návštěvníka jak s dávnou historií pravěku, protože vede přes oppidum Hradec, kolem Knížecích studánek k hradišti Dvorce, tak s novodobými dějinami, kdy se návštěvní dozví o historii místního Masarykova sanatoria, o raketové základně na Stožci či o partyzánech ukrývajících se v hlubokých lesích. Stezka seznamuje také s trampinkem v Brdech a zve na návštěvu do nedaleké Staré Huti. Stezka je dlouhá 27,5 km, z velké části je možné ji absolvovat na kole.²⁴⁵

3.1.2 Dostupné publikace o historii Dobříše

O Dobříši bylo napsáno několik publikací, ze kterých je možné čerpat informace a využít je ve výuce dějepisu při zařazování regionálního tématu. Publikace jsou snadno dostupné. Jednak je možné si je zapůjčit v dobříšské knihovně, která vlastní několik výtisků dané knihy, jednak je možné většinu knih zakoupit v místním knihkupectví nebo informačním centru. Výčet knih, které je možné ve výuce využít, nemůže být úplný. Zaměřila jsem se proto na zhodnocení didaktického potenciálu nejnámějších publikací a knih; zejména těch, které žáci během projektu nejvíce používali.

Známou knihou mezi dobříšskými obyvateli, která pojednává o historii města Dobříše, je *Dobříš město na Zlaté stezce*²⁴⁶ od Miroslava Oliče z roku 1998. Miroslav Olič byl dobříšským profesorem působícím dlouhá léta na Gymnáziu Karla Čapka, zajímal se o historii Dobříše a rozhodl se ji sepsat do několika knih.

Knihou *Dobříš město na Zlaté stezce* podává celkový obraz dějin Dobříšska od pravěku po 20. století. V knize se můžeme dočíst o nejstarších dokladech osídlení Dobříšska, dále o osídlení v době středověku, novověku, o tom, jak se změnilы poměry během moderních dějin. Kniha podává informace o významných dobříšských místech –

²⁴⁴ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*, s. 11

²⁴⁵ SMRČINOVÁ D., SAMCOVÁ M. A KOL: *Dobří(š) v poznání*

²⁴⁶ OLÍČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, Maroli, Praha 1998

o hradu Vargači, o zámku, kostelích apod. Z knihy se dozvíme i události ze života významných Dobříšských občanů. Kniha je rozdělena do pěti oddílů s názvy: Geografické údaje, Z historie, Místa, kudy šla historie, Medailonky a Přehledy. Oddíl Z historie je uspořádán chronologicky, další dvě části knihy jsou kompozičně sestaveny podle jednotlivých významných míst v Dobříši nebo významných osob. Text je psán srozumitelným jazykem i pro laickou veřejnost, je čtivý, doplněný mnohými obrázky.

Dalšími díly Miroslava Oliče jsou například *Z historie města Dobříše*²⁴⁷ nebo *Dobříšský zpravodaj*, sborník, na jehož vydání u příležitosti 725. výročí města Dobříše se podíleli kromě Miroslava Oliče také P. Gašpar a M. Svobodová.²⁴⁸

*Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986 (všeobecný – neúplný – orientační)*²⁴⁹ a jeho druhý díl *Historický kalendář města Dobříše 1987 – 2007*²⁵⁰ sepsal dobříšský archivář a kronikář Oldřich Průša. První díl vyšel k příležitosti 750. výročí města Dobříše v roce 2008, druhý díl byl vydán ve stejném roce jako díl první. V těchto publikacích nalezneme nejrozsáhlejší údaje z dějin města Dobříše. Události jsou zde chronologicky řazené. Vždy je zvýrazněn rok událostí, poté jsou vypisována jednotlivá data s děním toho roku. Nalezneme zde zprávy o akcích v Dobříši, o významných návštěvách, o zakládání nových budov, ale také o prodeji či bourání stávajících objektů, vypsány jsou slavnosti, svátky, kulturní příležitosti, ale třeba i počasí, úroda v daném roce či cena určitých výrobků.

Kalendáře jsou přehledné, informace jsou podány stručně a jasně, některé jsou doplněny obrázkem či fotografií. Oldřich Průša se podílel na sepsání i mnoha dalších děl například *Muzeum Dobříš: 100 let 1912-2012*²⁵¹ nebo níže zmíněné publikaci *Dobříš v proměnách*.

Petr Kadlec, autor několika publikací o historii Dobříše, se již dlouhá léta zajímá o dějiny Dobříšska, které studuje a zpracovává. Je činným autorem a spoluautorem mnoha textů, například: *Dvakrát ukradený Dobříš, letní sídlo říšských protektorů 1945-*

---

²⁴⁷ OLÍČ M.: *Z historie města Dobříše*, Příbram 2010

²⁴⁸ OLÍČ M., GAŠPAR P., SVOBODOVÁ M.: *Dobříšský zpravodaj*, Dobříš. MěstNV, 1977

²⁴⁹ PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986 (všeobecný – neúplný – orientační)*, Městský úřad Dobříš, 2008

²⁵⁰ PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 1987 – 2007, II. díl (všeobecný – neúplný – orientační)*, Městský úřad Dobříš, 2008

²⁵¹ PRŮŠA O.: *Muzeum Dobříš: 100 let 1912-2012*, Dobříš: Kulturní středisko, 2012

1945²⁵² nebo *Královský komorní hrad Dobříš: stavební vývoj zámku Dobříš (1666-1766): historie železných Hutí na dobříšském panství (1674-1945)*.²⁵³

Nejznámější jeho kniha *Dobříš v proměnách*²⁵⁴ podává obraz Dobříše z jiného úhlu. Autor svůj zájem zaměřil na jednotlivé významné i méně známé historické budovy v Dobříši, na kterých ukazuje, jak se Dobříš v průběhu staletí proměňovala. Kniha byla vydána roku 2009. Protože měla mezi místními úspěch, byl sestaven i druhý díl s názvem *Dobříš v proměnách reálného socialismu*. Místa, kterým se knihy věnují, jsou řazena geograficky. Knihy obsahují text věnující se historii jednotlivých budov, ale zejména mnoho starých fotografií a obrazů, které ukazují podobu staré Dobříše.

Výše zmíněné publikace byly zásadním inspiračním zdrojem pro zrození projektu *Dobříš v proměnách 20. století*, tak i důležitým podkladem pro jeho samotnou realizaci. Již samotný název projektu nápadně odkazuje ke jmenovaným dílům. Knihy představují snadno dostupný materiál pro samostatné studium. Žáci z těchto knih během projektu čerpali mnohé informace pro své referáty o jednotlivých pamětihodnostech Dobříše. Zároveň místa popsaná v těchto knihách lze snadno navštívit a žákům je tak umožněna další příležitost k bádání a výzkumu.

Velice podobně jako kniha *Dobříš v proměnách* je laděna publikace autorek Dagmar Smrčínové a Markéty Samcové *Dobří(š) v poznání*.²⁵⁵ Publikace vyšla v roce 2013 v rámci projektu *Dobří(š) v poznání aneb Interaktivní poznání historie, kultury a přírody v Dobříši*.²⁵⁶ Kniha je řazena geograficky podle trasy naučných stezek, které v rámci výše zmíněného projektu v Dobříši vznikly. Kniha má čtyři části s názvy: Malý městský okruh, Velký městský okruh, Lesní stezka a Prokopova zahrada. K této brožuře je možné v informačním centru Dobříše získat mapu s vyznačenými naučnými stezkami a s výrazněnými místy jednotlivých zajímavostí. Zajímavosti o místech naučné stezky se můžeme dočíst jednak v publikaci *Dobří(š) v poznání*, jednak na informačních deskách, které se na daných místech nacházejí. V knize je možné se dočíst spoustu

---

²⁵² KADLEC P.: *Dvakrát ukradený Dobříš, letní sídlo říšských protektorů 1945-1945*, Dobříš 2017

²⁵³ KADLEC P.: *Královský komorní hrad Dobříš: stavební vývoj zámku Dobříš (1666-1766): historie železných Hutí na dobříšském panství (1674-1945)*, Dobříš, 2014

²⁵⁴ KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, Okrašlovací spolek Dobříš, 2009

²⁵⁵ SMRČINOVÁ D, SAMCOVÁ M.: *Dobří(š) v poznání*, Město Dobříš, 2013

²⁵⁶ Projekt s názvem *Dobří(š) v poznání aneb Interaktivní poznání historie, kultury a přírody v Dobříši* byl zahájen v roce 2012. V rámci projektu byla zveleběna Prokopova zahrada a vznikly naučné stezky věnující se historii Dobříše. V říjnu roku 2013 se uskutečnilo slavnostní otevření naučných stezek. Projekt byl realizován z Operačního programu vzdělávání a konkurenceschopnost MŠMT a spolufinancován z ESF a ze státního rozpočtu ČR.

zajímavostí o jednotlivých místech. Informace jsou podány přehledně a stručně, jsou doplněny obrázky a fotografiemi.

Tato kniha také velice posloužila během realizace projektu *Dobříš v proměnách 20. století*. Žáci z publikace jednak čerpali informace o jednotlivých dobříšských budovách, jednak trasa druhého projektového dne vedla z velké části po naučné stezce Malý městský okruh. Žáci si tak mnohé informace mohli nejen vyslechnout od svých spolužáků, ale mohli si je i přečíst na informačních tabulích.

Další velice zajímavou knihou je *Dobříšsko na starých pohlednicích*,²⁵⁷ jejímž autorem je Petr Prášil. Kniha vyšla roku 2012 a obsahuje staré pohlednice vyobrazující město Dobříš, ale i další okolní obce. Některé pohlednice jsou malované a kreslené, jiné byly vytvořeny z fotografií. U každé pohlednice se nachází popis s informacemi, co je na dané pohlednici vyobrazeno a rok stáří pohlednice. Kompozičně je kniha sestavena podle jednotlivých obcí Dobříšského regionu. Kniha však obsahuje i mylné informace, například je zde zaměněn hotel Heinz s hotelem Na Knížecí. Informace z knihy je třeba kriticky hodnotit, čtenář si musí být vědom, že pohlednice jsou uměleckými díly a nemusí zcela odpovídat skutečnosti.

Mezi významné dobříšské historiky patří Ludvík Kopáček, který se věnoval nejrůznějším tématům v historii Dobříše. Mezi jeho známé knihy patří například: *Dobříšskem Stezkou zlatou*,²⁵⁸ *Z historie náb. obce israelské na Dobříši*²⁵⁹ nebo *Sto let hostinství Heinzova rodu v městě Dobříši*.²⁶⁰

Spisy Ludvíka Kopáčka jsou velice podrobné, historie je ale podávána formou, aby čtenáře zaujala. Nevýhodou spisů je zastaralý jazyk, který by mohl žákům činit potíže. Z děl Ludvíka Kopáčka vychází však většina novodobých publikací, které se zabývají dobříšskou historií.

Jaroslav Hejnic se zabýval zejména společenskými událostmi, náladami společnosti během historických mezníků, mezi jeho regionální díla patří: *Rok pětáctýřicátý-rok osvobození, rok vítězství: 5. květen v Dobříši-Komenského náměstí*,²⁶¹ *Vzpomínka na 28.*

---

²⁵⁷ PRAŠIL P.: *Dobříšsko na starých pohlednicích*, Hostivice: Baron, 2012

²⁵⁸ KOPÁČEK L.: *Dobříšskem Stezkou zlatou*, Dobříš, 1938

²⁵⁹ KOPÁČEK L.: *Z historie náb. obce israelské na Dobříši*, Dobříš: Chevrah-Kadischah, 1914

²⁶⁰ KOPÁČEK L.: *Sto let hostinství Heinzova rodu v městě Dobříši*, Dobříš: Schart A., 1937

²⁶¹ HEJNIC J.: *Rok pětáctýřicátý-rok osvobození, rok vítězství: 5. květen v Dobříši-Komenského náměstí*, Dobříš: MO KSČM, 1995

říjen 1918 v Dobříši²⁶² či *Dělnické hnutí Dobříšska v proměnách historie: Za občanskou a sociální spravedlnost tenkrát i dnes.*²⁶³

V této kapitole by bylo možné jmenovat ještě spoustu dalších knih, bibliografie zabývající dějinami Dobříše je poměrně bohatá, což usnadňuje učitelům práci při zařazování regionálních témat do výuky dějepisu. Několik občanů města Dobříše vydalo své vzpomínky jako například: Aleš Vondráček *Před katedrou, za katedrou: (vzpomínky starého kantora)*²⁶⁴ nebo Jaroslav Putík *Odchod ze zámku: Deníkové záznamy z let 1968-1989.*²⁶⁵

Dalšími užitečnými zdroji údajů o historii jsou brožury, které vznikají k různým výročím. V projektu byly využity zejména texty týkající se T. J. Sokola Dobříš²⁶⁶ a 1. základní školy.²⁶⁷

Další údaje nejen o historii Dobříše je možné čerpat z regionálních periodik nebo webových stránek samotného města či jednotlivých institucí. Pro zkoumání dobříšské kultury a lidové slovesnosti mohou posloužit knihy povídek a pověstí: *Osudy lidstva dobříšské židovské a jiné povídky*²⁶⁸ Klementa Salače a Petra Kadlece, *Dobříšské přízraky: pohádky, báchorky a pověsti z hradu, zámku a podzámčí*²⁶⁹, jejichž autorem je rovněž Petr Kadlec nebo *Dobříšské pověsti*²⁷⁰ sepsané autorkami Sášou Lorenzovou a Sylvou Stambergovou.

---

²⁶² HEJNIC J.: *Vzpomínka na 28. říjen 1918 v Dobříši*, Dobříš: Přátelství národů východu, 199?

²⁶³ HEJNIC J.: *Dělnické hnutí Dobříšska v proměnách historie: Za občanskou a sociální spravedlnost tenkrát i dne*, Dobříš: MO KSČM, 199?

²⁶⁴ VONDRÁČEK A.: *Před katedrou, za katedrou: (vzpomínky starého kantora)*, Dobříš, 2013

²⁶⁵ PUTÍK J.: *Odchod ze zámku: Deníkové záznamy z let 1968-1989*, Praha: Hynek, 1998

²⁶⁶ TRKOVSKÝ J.: *Sokol Dobříš 130 let, 1898 – 1998*, vydáno nákladem Sokola Dobříš, Dobříš 1998.

Kolektiv autorů: *TJ Sokol Dobříš 1868 – 2008, 140 let*, vydáno nákladem Sokola Dobříš, Dobříš 2008.

Kolektiv autorů: *TJ Sokol Dobříš 1868 – 2018, 150 let*, vydáno nákladem Sokola Dobříš, Dobříš 2018.

²⁶⁷ DOUBKOVÁ D., HUTŇANOVÁ Z., GAŠPAR P.: *Almanach ke 100. výročí založení 1. základní školy v Dobříši*, Dobříš, 1. základní škola, 1999. Kolektiv autorů: *Gymnázium Karla Čapka Dobříš 1953 – 2003*, ředitelství Gymnázia v Dobříši, 2003

²⁶⁸ SALAČ K., KADLEC P.: *Osudy lidstva dobříšské židovské a jiné povídky*, Dobříš: Okrašlovací spolek Dobříš, 2016

²⁶⁹ KADLEC P.: *Dobříšské přízraky: pohádky, báchorky a pověsti z hradu, zámku a podzámčí*, Dobříš, 2013

²⁷⁰ LORENZOVÁ S., STAMBERGOVÁ S.: *Dobříšské pověsti*, Dobříš : Městský úřad, 1992

3.2 Dobříš v proměnách 20. století: Didaktická analýza

Projekt Dobříš v proměnách 20. století jsem se rozhodla realizovat na jedné ze základních škol v Dobříši. Důvodů, které mě vedly k tomu, aby byl projekt vyzkoušen právě s dobříšskými žáky, bylo hned několik. Myslím, že na projektové výuce regionálních dějin je zásadní vztah k místu, který zvyšuje zájem a aktivitu žáků. Žáci mohou v takovém projektu uplatnit vlastní zkušenosti a znalosti o daném místě, mají možnost sdělit, co již o místu vědí, co o něm slyšeli, co jim někdo vyprávěl. Vztah k místu napomáhá k větší zodpovědnosti žáků za svou práci. Blízkost poznávaného tématu dává práci smysl a žáci si díky ní rovněž snáze uvědomují, jak velké dějiny zasahují do života jednotlivých obcí i jednotlivých lidí. Uvědomí si, že jejich blízcí i oni sami jsou součástí dějin. Předpokládá se, že žáci již mají o daném tématu určité povědomí, které si díky projektu rozšíří, dosavadní informace si ověří, utřídí a ujasní.

Součástí závěrečné fáze projektu by mělo být i zhodnocení, kdy žáci vyjádří svůj pokrok ohledně poznání Dobříše, jak se změnilo jejich povědomí o dobříšských budovách, jejichž vývoj budou zkoumat, ale také o dějinách města. Vztah k místu, rodinná historie a dlouhodobé utváření vztahu k místu hraje velkou roli pro utváření a reflexi historického vědomí žáků.

3.2.1 Žáci a učivo

Období dějin 20. století je většinou určeno žákům 9. tříd základních škol a příslušným ročníkům nižších gymnázií. Téma dějin 20. století, do kterého časově zapadá navržený projekt, nalezneme v RVP ZV pod kapitolou *Moderní doba* a částečně i *Rozdělený a integrující se svět*. Žáci si na tématu Dobříš v proměnách 20. století uvědomí, jak velké dějiny ovlivňují dějiny jednotlivých obcí či rodin. V tématu se objeví poznatky týkající se učiva z kapitoly *Moderní dějiny*:

- první světová válka a její politické, sociální a kulturní důsledky
- vznik Československa, jeho hospodářsko-politický vývoj, sociální a národnostní problémy
- mezinárodněpolitická a hospodářská situace ve 20. a 30. letech; totalitní systémy – komunismus, fašismus, nacismus – důsledky pro Československo
- druhá světová válka, holokaust; situace v našich zemích, domácí a zahraniční odboj; politické, mocenské a ekonomické důsledky války

Z kapitoly *Rozdělený a integrující se svět* se v projektu dotkneme učiva:

- vývoj Československa od roku 1945 do roku 1989

- problémy současnosti
- věda, technika a vzdělání jako faktory vývoje; sport a zábava

Díky využití místních paměťových a kulturních institucí projekt zasáhne i učivo z kapitoly *Člověk v dějinách* zejména výstupů:

- uvede konkrétní příklady důležitosti a potřeby dějepisných poznatků
- uvede příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány²⁷¹

Do hodin dějepisu v rámci projektu *Dobříš v proměnách 20. století* můžeme zařadit také průřezová témata Osobností a sociální výchova, Výchovu demokratického občana a Výchovu k myšlení v evropských a globálních souvislostech.²⁷²

3.2.2 Klíčové kompetence

V rámci projektově rozvržených hodin regionálního dějepisu je možné rozvíjet klíčové kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské i pracovní:

3.2.2.1 Kompetence k učení

Žák během projektového vyučování využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se studiu. Žák se učí vyhledávat a třídit informace, operuje s užívanými termíny, symboly a znaky, uvádí věci do souvislostí, propojuje znalosti z různých vzdělávacích oblastí, díky čemuž získává komplexnější pohled na probírané jevy. Kriticky hodnotí dané informace. Samostatně pozoruje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry. Během projektu žák posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení.

3.2.2.2 Kompetence k řešení problémů

Žák rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o jeho příčinách a nesrovnalostech, snaží se přijít na jeho řešení. Je schopen obhájit si své řešení a postoj k danému problému. Žák uplatňuje vhodné metody a dříve nabyté dovednosti a zkušenosti, zvažuje klady a

²⁷¹ RVP pro základní vzdělávání (verze platná od června 2017): Část C, 5.5 Člověk a společnost, MŠMT, Praha 2017

²⁷² RVP pro základní vzdělávání (od června 2017): Část C, 6 Průřezová témata, MŠMT, Praha 2017

zápory daných řešení. Kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí.

3.2.2.3 Kompetence komunikativní

Žák formuluje a vyjadřuje kultivovaně své myšlenky a názory, které vyjadřuje výstižně a v logickém sledu. Naslouchá druhým a vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse. Rozumí různým informačním a komunikačním prostředkům a reaguje na ně, rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů a tvořivě je využívá. Komunikativní dovednosti využívá ke kvalitní spolupráci s ostatními lidmi. Tato kompetence se rozvíjí zejména při skupinových pracích. Žák dokáže efektivně využít moderní informační technologie.

3.2.2.4 Kompetence sociální a personální

Žák účinně spolupracuje ve skupině, chápe potřebu příjemné atmosféry v týmu, dokáže poskytnout pomoc nebo o ni požádat, respektuje názory ostatních a různá hlediska, čerpá poučení od druhých. Aktivně spolupracuje při stanovování a dosahování společných cílů. Díky hodnocení a sebehodnocení si žák při projektu vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj.

3.2.2.5 Kompetence občanské

Žák respektuje, chrání a ocení naše tradice, kulturní a historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost. Respektuje přesvědčení druhých lidí, je schopen vcítit do různých situací. Posuzuje události a vývoj veřejného života.

3.2.2.6 Kompetence pracovní

Žák používá účinně různé materiály, plní povinnosti a závazky. Využívá znalosti a zkušenosti z různých vzdělávacích oblastí.²⁷³

3.2.3 Naplnění cílů RVP ZV

Projektem Dobříš v proměnách 20. století je možné naplnit několik cílů oblasti Člověk a společnost. U žáků bude rozvíjen zájem o současnost i minulost vlastního národa, žáci budou vedeni ke hledání paralel mezi minulými a současnými událostmi a

---

²⁷³ RVP pro základní vzdělávání (verze platná od června 2017): Část C, 4 Klíčové kompetence, MŠMT, Praha 2017

jejich porovnávání s obdobnými či odlišnými jevy a procesy. Dále se projekt bude podílet na utváření pozitivního hodnotového systému opřeného o historickou zkušenost. Projektová metoda a skupinová práce a prezentace výsledků poslouží k naplnění cíle „*uplatňování vhodných prostředků komunikace k vyjadřování vlastních myšlenek, citů, názorů a postojů, k zaujímání a obhajování vlastních postojů*“.²⁷⁴

3.2.4 Očekávané výstupy

ČLOVĚK V DĚJINÁCH

Očekávané výstupy žák

D-9-1-01 uvede konkrétní příklady důležitosti a potřeby dějepisných poznatků

D-9-1-02 uvede příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány

MODERNÍ DOBA

D-9-7-04 na příkladech vyloží antisemitismus a jeho nepřijatelnost z hlediska lidských práv

D-9-7-05 zhodnotí postavení Československa, jeho vnitřní sociální, politické, hospodářské a kulturní prostředí

ROZDĚLENÝ A INTEGROJÍCÍ SE SVĚT

D-9-8-02 vysvětlí a na příkladech doloží mocenské a politické důvody euroatlantické hospodářské a vojenské spolupráce

D-9-8-04 prokáže základní orientaci v problémech současného světa²⁷⁵

3.2.5 Dosažení stanovených cílů a hodnocení

Dosažení stanovených cílů pomůže vhodná motivace žáků, zvědavost vzbuzující historická látka a projektová metoda. Je třeba, aby vše bylo jasné a srozumitelné, ve třídě vládlo přátelské klima a žáci se nebáli ptát a diskutovat.

Očekávané výstupy RVP ZV budou naplněny díky tématu, které se týká dějin 20. století. Žáci při svém bádání narazí na problémy regionálních dějin 20. století, které budou zpracovávat a hodnotit. Žáci během projektu budou pracovat s různými

---

²⁷⁴ RVP pro základní vzdělávání (verze platná od června 2017): Část C, 5.5 Člověk a společnost, MŠMT, Praha 2017, s. 57

²⁷⁵ RVP pro základní vzdělávání (verze platná od června 2017): Část C, 5.5 Člověk a společnost, MŠMT, Praha 2017, s. 52-57

materiály, budou se snažit získat potřebné informace, navštíví instituce, ve kterých jsou dané materiály uloženy.

Hodnocení může probíhat různými způsoby: testy, zkoušení, prezentace výsledné práce, diskuse nad probranou látkou, samostatnou či skupinovou prací s různými úkoly.

Hodnotit žáky můžeme buď známkami, nebo slovně. Důležité je dodržovat zásady správného a spravedlivého hodnocení. Aby učitel získal přehled o svém snažení, může žáky požádat o zpětnou vazbu k hodinám.²⁷⁶

Pro projektovou metodu je ale více než hodnocení učitele je důležitější vlastní sebehodnocení žáků. Žák by měl nabývat přesvědčení o svých schopnostech a ke kladnému sebehodnocení. Sebehodnocení vede žáka ke schopnosti posuzovat kvalitu vlastní práce a díky tomu je žák veden i k dovednosti plánování. Žák by se měl zamýšlet nad tím, co by příště mohl udělat jinak, aby výsledek práce byl lepší, aby žák byl se svým výsledkem spokojenější. Sebehodnocení vede k samostatnosti žáka, žák si uvědomuje své silné i slabé stránky. Pokud se žáci zamyslí nad tím, co se naučili, uvědomí si proces svého učení.²⁷⁷ Při vhodném klimatu třídy je možné využít i metodu hodnocení žáků navzájem.

---

²⁷⁶ SLAVÍK J.: *Hodnocení v současné škole*. Praha 1999

²⁷⁷ KARGEROVÁ J., KREJČOVÁ V.: *Vzdělávací program začít spolu. Metodický průvodce pro I. stupeň základní školy*, 2.vyd., Portál, 2003, s. 134

3.3 Stručná charakteristika školy a školního vzdělávacího programu

Projekt *Dobříš v proměnách 20. století* byl realizován na 2. základní škole v Dobříši. Škola je spádová, navštěvují ji tedy i žáci z okolních obcí. Škola patří mezi větší školy, kapacitně stačí pro 800 žáků. Škola je pavilonového typu, v pavilonech se nachází jak kmenové třídy, tak odborné učebny. Škola je zaměřena spíše sportovně, její vybavení sportovního areálu je nadstandartní. Od pátého ročníku si žáci mohou volit, zda budou navštěvovat třídu klasickou či třídu se sportovním zaměřením, kde jsou vyšší dotace tělovýchovných hodin.²⁷⁸

Školní vzdělávací program (ŠVP) 2. ZŠ Dobříš nese název *Kouzelná škola*. Autoři jej vysvětlují následovně: „*Chceme, aby se škola stala pro žáky takovým kouzelným místem, plným poznání a překvapení, kam se budou těšit a rádi vracet. Tuto myšlenku jsme promítli i do názvu školního vzdělávacího programu.*“²⁷⁹ Ze ŠVP dále vyplývá, že školní společenství si zakládá na partnerském vztahu všech účastníků. Vyučování není založeno na tradičních nástrojích jako je memorování, dosazování do hotových vzorců, ale důraz je kladen na schopnosti a dovednosti žáka, osobní rozvoj a kreativitu. Smyslem a cílem vyučování je vybavit žáky souhrnem klíčových kompetencí.²⁸⁰

V ŠVP byl naformulován také následující profil absolventa 2. ZŠ Dobříš:

„*Absolvent by měl:*

- *samostatně se rozhodovat a za svá rozhodnutí nést plnou odpovědnost*
- *formulovat své myšlenky a komunikovat se svým okolím, být schopen pracovat v týmu*
- *ovládat jeden cizí jazyk na úrovni základního dorozumění*
- *aplikovat své znalosti a řešit běžné životní situace*
- *efektivně pracovat s informacemi a užívat výpočetní techniku*
- *ochraňovat životní prostředí, své zdraví i zdraví ostatních*
- *pochopit a chránit naše tradice a kulturní i historické dědictví*

---

²⁷⁸ 2. základní škola Dobříš: ŠVP Kouzelná škola, charakteristika školního vzdělávacího programu, platný od 1. 9. 2017, [online] dostupné <https://www.2zsdobris.cz/informace/skolni-vzdelavaci-program/> [cit. 2. 6. 2018], s.

²⁷⁹ 2. základní škola Dobříš: ŠVP Kouzelná škola, charakteristika školního vzdělávacího programu, platný od 1. 9. 2017, [online] dostupné <https://www.2zsdobris.cz/informace/skolni-vzdelavaci-program/> [cit. 2. 6. 2018]

²⁸⁰ RVP pro základní vzdělávání (verze platná od června 2017): Část C, 4 Klíčové kompetence, MŠMT, Praha 2017

- *mít vytvořeny mravní a etické základy své osobnosti.* ²⁸¹

Metody a formy výuky nejsou v ŠVP stanoveny, každý učitel si je volí sám. Použité metody a formy by však měly vést k získání konkrétních dovedností, měly by v žácích probouzet zvědavost a touhu po dalším poznání a působit na kladné rysy lidské osobnosti. Škola během školního roku realizuje několik projektů, některé i s historickou tematikou, například projekt *Slavíme 100 let* nebo *Píšeme našim prapředkům*.²⁸²

---

²⁸¹ 2. základní škola Dobříš: ŠVP Kouzelná škola, charakteristika školního vzdělávacího programu, platný od 1. 9. 2017, [online] dostupné <https://www.2zsdobris.cz/informace/skolni-vzdelavaci-program/> [cit. 2.6.2018]

²⁸² 2. ZŠ DOBŘÍŠ: [online] <https://www.2zsdobris.cz/news/slavime-100-let-a-piseme-nasim-prapredkum/> [cit. 2.6.2018]

3.4 Dobříš v proměnách 20. století: Návrh projektu

Pro zprostředkování poznání dějin Dobříše ve 20. století jsem pro žáky 9. třídy ZŠ Dobříš zvolila projektovou formu výuky, neboť si myslím, že odpovídá nejen metodám aktivního učení, ale je možné s ní výuku regionálních dějin snadno provázat. Myslím si, že díky těmto metodám by pro žáky mohla být výuka zajímavější. Díky aktivnímu učení si také zapamatují více nových informací a procvičí si nejrůznější dovednosti práce s texty a zpracování informací nebo prezentaci výsledků.

Návrh projektu jsem se rozhodla zapsat strukturovaně a co nejstručněji, aby mohl případným zájemcům sloužit i jako podklad, který si s sebou mohou vzít přímo do výuky nebo do terénu.

Téma: Dobříš v proměnách 20. století

Cílová skupina: žáci 9. ročníků a odpovídajících stupňů gymnázií

Počet žáků: Jedna třída, 20 – 25 žáků

Časové rozmezí: dva projektové dny

Obecný cíl: Žák se seznámí s historickými událostmi Dobříše ve 20. století, konkrétně s historií jednotlivých budov, a posoudí, jak na těchto příkladech jsou malé dějiny ovlivňovány velkými. Žák porovná svou současnou zkušenost s minulostí, uvědomí si nejrůznější souvislosti.

Dílčí cíle: Žák si uvědomuje proces učení. Žák shromažďuje a třídí informace k danému tématu. Žák pracuje s texty, vytahuje z textu podstatné informace. Žák zpracuje referát k danému tématu. Žák se orientuje v mapě Dobříše. Žák prezentuje svou práci. Žák hodnotí práci svou i ostatních.

Formy: exkurze, skupinová práce, historická procházka

Metody: V-CH-D²⁸³

badatelská činnost

slepá mapa Dobříše

prezentace

hodnocení a sebehodnocení

---

²⁸³ Vím-chci vědět-dozvěděl jsem se

Pomůcky: Regionální publikace, místní kroniky, fotografie, mapa Dobříše

Návaznost na ŠVP:

Žák zvládá:

- *samostatně se rozhodovat a za svá rozhodnutí nést plnou odpovědnost*
- *formulovat své myšlenky a komunikovat se svým okolím, být schopen pracovat v týmu*
- *aplikovat své znalosti a řešit běžné životní situace*
- *efektivně pracovat s informacemi*
- *pochopit a chránit naše tradice a kulturní i historické dědictví²⁸⁴*

Metody a činnosti směřující k rozvoji žákovských kompetencí

- Kompetence k učení

Kompetenci k učení můžeme u žáků rozvíjet tím, že sami vyhledávají a třídí informace. Žáci operují s obecně známými termíny, symboly a znaky, uvádějí věci do souvislostí a propojují své znalosti z dějepisu i s ostatními předměty.

Metody: práce s texty, tvorba výpisků, vyhledávání informací z různých zdrojů.

- Kompetence k řešení problémů

Během skupinové práce je žák schopen daný problém vyřešit, přemýšlet společně s ostatními o různých variantách řešení. Porovnává různé problémy a nalézá shodné i odlišné znaky. K řešení problémů žák využívá jak poznatky z hodin dějepisu, tak i z hodin ostatních předmětů.

Metody: skupinová práce, porovnávání textů, kombinace poznatků z různých oborů

- Kompetence komunikativní

Žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu. Projev je srozumitelný, jasný a kultivovaný. Naslouchá názorům ostatních a vhodně na ně reaguje.

Metody: skupinová práce, diskuse, prezentace žákovi práce.

- Kompetence sociální a personální

---

²⁸⁴ 2. základní škola Dobříš: ŠVP Kouzelná škola, charakteristika školního vzdělávacího programu, platný od 1. 9. 2017, [online] dostupné na <https://www.2zsdobris.cz/informace/skolni-vzdelavaci-program/> [cit. 2.6.2018]

Žák účinně pracuje ve skupině, na základě přijetí nové role ve skupině pozitivně ovlivňuje výsledek společné práce. Přispívá k diskusi v malé skupině i v rámci celé třídy. Podílí se na utváření dobré atmosféry v týmu.

Metody: skupinová práce.

- Kompetence občanské

Žák respektuje přesvědčení druhých lidí. Respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví. Posuje události a vývoj veřejného života.

Metody: sledování a hodnocení událostí.

- Kompetence pracovní

Žák bezpečně a účinně a používá různé materiály a pomůcky, plní povinnosti a závazky, dodržuje stanovená pravidla.

Metody: využívání různých materiálů a pomůcek při zpracovávání úkolů.

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, literatura a komunikační a slohová výchova, občanská výchova, zeměpis, výtvarný výchova

Průřezová témata:

PT1. Osobnostní a sociální výchova

- PT1.1 Rozvoj schopností poznávání - žák samostatně zpracovává zadaný úkol, vyhledává informace, porovnává je a třídí.
- PT1.2 Sebepoznání a sebepojetí – žák hodnotí svou práci i práci ostatních, získává zpětnou vazbu.
- PT1.3 Seberegulace a sebepojetí – žák během projektu plánuje své činnosti, organizuje čas, stanovuje si cíle a kroky k jejich dosažení.
- PT1.6 Poznávání lidí – práce ve skupině umožňuje vzájemné poznávání žáků a sociální rozvoj žáků.
- PT1.8 Komunikace – žák komunikuje jak v malé skupině, tak i ve velké, trénuje komunikační dovednosti, prezentuje svou výslednou práci.
- PT1.9 Kooperace a kompetice – žák během projektu pracuje ve skupině, trénuje dovednosti pro kooperaci.
- Pt1.11 Hodnoty, postoje, praktická etika – od žáků se v průběhu projektu očekává odpovědnost za jejich práci a spolehlivost.

PT.2 Výchova demokratického občana

- PT2.1. Občanská společnost a škola – projektové vyučování vyžaduje partnerské vztahy, jsou uplatňovány způsoby demokratických principů, žáci mají možnost volby.
- PT2.4 Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování – během projektu Dobříš v proměnách 20. století se žáci setkají s tématem potlačování demokratických principů.

PT3. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

- PT3.1 Evropa a svět kolem nás – projekt se přímo dotýká tématu svět kolem nás, žáci budou zkoumat historii svého regionu, budou moci využít rodinné příběhy, zážitky a zkušenosti. Budou si uvědomovat, jak velké dějiny ovlivňují dějiny obcí či rodin.

PT4: Multikulturní výchova – žáci se během projektu setkají s židovským náboženstvím, dozví se informace o osudu židů během 2. světové války²⁸⁵

Před zahájením samotného projektu:

Žáci budou seznámeni s tématem projektu. Žáci se rozdělí do malých skupin po dvou až třech žácích a domluví se na dílčím tématu, které budou zpracovávat. Žákům budou nabídnuta témata, ze kterých si mohou volit a zároveň jim bude ponechána možnost vybrat si dle svého zájmu i z jiných historických dobříšských budov.

Témata nabídnutá žákům: kulturní dům, lidová škola umění, sokolovna, radnice, Kopáčkův dům, Vargač, zámek, zahradnictví a fíkovna, stará a nová škola.

Poté, kdy se žáci domluví na tématu, bude jim doporučeno, aby se pokusili zjistit mezi svými blízkými, jaké vzpomínky a informace se vážou k jejich vybranému tématu, také si mohou přinést s sebou na projektový den fotografie, obrázky atd.

Harmonogram 1. projektového dne:

Aktivizace:

V první hodině, kterou strávíme ve škole, si ujasníme, co všechno už žáci vědí a co by chtěli vědět. Využijeme k tomu tabulku V-CH-D.²⁸⁶

Než se však začneme věnovat samotnému tématu, pokusím se s žáky navázat přátelský vztah formou otázek, které je o mě zajímají. Dále bych ráda pokračovala

²⁸⁵ RVP ZV, Část C, 6 Průřezová témata, s. 125-139

²⁸⁶ Příloha č. 1

krátkou diskusí na téma regionálních dějin, v čem spatřují důležitost věnovat se regionálním dějinám, abych zvýšila jejich motivaci k práci na projektu. Žáky seznámíme s plánem projektových dnů a dáme jim možnost plán okomentovat a navrhnout změny. Žákům bude oznámeno, že na svá témata zpracují první projektový den krátké referáty, které druhý den budou referovat před spolužáky. Bude třeba vytvořit kritéria pro tvorbu referátů. Mnou navržená kritéria:

- Popíše, jak se měnila historie jedné budovy v průběhu 20. století.
- Porovná současnost s minulostí.
- Při tvorbě referátu používám alespoň dva různé zdroje informací.

Zbytek kritérií budou moci doplnit samotní žáci.

Ve chvíli, kdy zkontroluji, že každý žák ví, s kým tvoří skupinu, jaké je jejich téma, zkusíme zjistit, co už všechno o daném tématu vědí. Každý žák dostane tabulku V-CH-D. Nejprve se každý žák samostatně pokusí shromáždit své znalosti o tématu a napíše je do prvního sloupce, který je pojmenován „Vím“. Poté, kdy uvidíme, že žáci už přestávají pracovat, dovolíme jim, aby zjistili, co mají v sloupci napsané ostatní žáci jeho skupiny. V případě, že žák zjistí, že dané informace také ví, jen ho v tu dobu nenapadlo je napsat, může si je do sloupce dopsat jinou barvou.

Další část hodiny věnujeme zamyšlení nad tím, co dalšího by se žáci rádi o tématu dozvěděli. Své myšlenky každý žák nejprve samostatně napíše do druhého sloupce pojmenovaného „Chci vědět“. Poté si ve skupině své zápisy prodiskutují.

Učitel by měl v průběhu této metody procházet mezi žáky monitorovat, zda si žáci vědí se zadaným úkolem rady a zda se mu opravdu věnují. V případě, že učitel zjistí u některého žáka problém, má možnost situaci individuálně řešit. Učitel může se žáky o jejich tématu individuálně vést krátkou diskusí, může žákovi poskytnout návodné otázky.

Díky této metodě zjistíme, co žáky opravdu zajímá, a žáci si ujasní, jaké informace se pokusí dohledat,

Uvědomění si významu nových informací:

V další hodině se přesuneme do dobříšské městské knihovny.

V knihovně žáci budou mít k dispozici nejrozličnější publikace, ze kterých bude možné čerpat informace, budou mít možnost čerpat informace i z internetu, když se poštěstí, v knihovně je možné potkat i pamětníky, kteří se rádi podělí o své zážitky

ze školních let. Žáci se pokusí nashromáždit co nejvíce informací ke svému tématu. Informace roztřídí a zpracují.

Úkolem žáků bude zpracovat krátký referát rozsahu A4 o jejich budově, zejm. o tom, jak se měnila budova v průběhu 20. století.

Po 3. vyučovací hodině se se žáky přesuneme na krátkou exkurzi do Depozitáře města Dobříše, kde budou mít žáci možnost nahlédnout do dobříšských kronik, budou si moci prohlédnout staré fotografie Dobříše a budou se moci zeptat dobříšského kronikáře pana Průši na vše, co je k danému tématu bude zajímat. Informace, které žáci v depozitáři nasbírají, budou moci doplnit do svého referátu. V Depozitáři se nachází keramický model Dobříše, který ukazuje, jak Dobříš vypadala přibližně ve 30. letech 20. století. Žáci budou mít možnost porovnat současnou podobu města s modelem.

Na poslední 6. vyučovací hodinu se vrátíme do třídy, kde dojde k dokončení referátů. Žáci veškeré informace, které v průběhu dne získali, roztřídí a zpracují krátký referát, který bude doplněn obrázkem.

Reflexe:

Nakonec každý žák vyplní poslední sloupec V-CH-D s názvem „Dozvěděl jsem se“, díky čemuž zjistíme, jak se jeho znalosti o daném tématu během prvního projektového dne rozšířily. Po vyplnění tabulky je třeba zhodnotit, zda byla během práce vedoucí k referátu dodržena domluvená kritéria. Žáci každé kritérium ohodnotí emotiikonou – kritérium bylo splněno :-), bylo splněno částečně :-/, nebylo splněno :-(-.

Harmonogram 2. projektového dne: Historická procházka Dobříši

Aktivizace:

Poté, kdy zjistíme přítomnost žáků, oznámíme žákům, že je čeká historická procházka Dobříši se zastávkami u budov, o kterých žáci zpracovávali referáty. Tyto referáty žáci na daném místě prezentují a ostatní žáci jejich práci zhodnotí.

Abychom žáky naladili na téma Dobříš, zahrajeme si společně hru – Vyprávění příběhu. Hra spočívá v tom, že žáci budou vyprávět příběh o Dobříši, první věta musí začínat písmenem „A“, každá další věta bude začínat následujícím písmenem v abecedě. Žák, který bude chtít větu říct, se postaví a řekne část příběhu. V této hře se žáci jednak zaktivizují, naladí se na dané téma, jednak se prověří, jak je třída schopna spolupracovat, zda jsou žáci ochotni si dávat vzájemně přednost, neskákat si do řeči a také zda si vzájemně naslouchají.

Po hře budou žákům rozdány slepé mapy Dobříše.²⁸⁷ Úkolem žáků bude se v mapách zorientovat a zaznamenat si místa, která navštívíme. Seznam míst bude viset na tabuli. Pokud některý žák nebude vědět, kde se některé místo nachází, ujistíme ho, že v průběhu dne bude mít příležitost to zjistit. Poté, kdy žáci zakreslí do map místa, společně naplánujeme trasu naší cesty.

Uvědomění:

Vydáme se na cestu, kterou žáci naplánují. Vést na dané místo bude ta skupina žáků, která bude o budově referovat. U každé budovy proběhne referát a jeho zhodnocení žáky.

Žáci si v průběhu cesty do svých map budou vyznačovat navštívená místa a psát si informace, které je zaujmou.

Reflexe:

Po návratu do školy proběhne s žáky diskuse nad projektem. Zkontrolujeme, zda si žáci zvládli do map zakreslit navštívená místa.

Žáci poté vyplnění dotazník.²⁸⁸ Po vyplnění dotazníků projekt zhodnotíme pomocí metody „Ruka“.²⁸⁹ Metoda spočívá v tom, že žáci si obkreslí na papír svou ruku, do palce napíše „Co bylo super?“, do ukazováku „Co bylo důležité, na co chtějí poukázat?“, do prostředníčku „Co je štválo?“, do prsteníčku „Co si budou pamatovat?“ a do malíčku „Čeho bylo málo?“

Díky této metodě získáme velice rychle zpětnou vazbu, jak projekt žáky zaujal a na čem by bylo třeba příště zapracovat.

---

²⁸⁷ Viz příloha č. 2

²⁸⁸ Viz příloha č. 3

²⁸⁹ Viz příloha č. 4

3.5 Dobříš v proměnách 20. století: Realizace a zhodnocení projektu

3.5.1 Před realizací

Aby bylo možné můj nápad týkající se projektového vyučování a zařazení regionálních dějin do výuky dějepisu realizovat, bylo třeba oslovit učitele dějepisu dobříšských škol a získat si pro projekt „spojence“. Na učitele jsem si získala e-mailové kontakty a oslovila je s prosbou o zapojení se do realizace projektu s jejich žáky. Většina oslovených učitelů na můj e-mail vůbec nezareagovala. Jediný, kdo mi na e-mail odpověděl, byla paní učitelka Mgr. Jarmila Řehořková z 2. základní školy v Dobříši. Byla ochotna se do projektu se svými žáky zapojit.

Původně jsem chtěla do projektu zapojit žáky 9. ročníků, protože projekt se týkal dějin 20. století. Myslela jsem si, že by bylo vhodné, aby žáci znali důležité historické mezníky 20. století. Problémem však bylo, že žáci devátých tříd mívají nabitý program – přijímací zkoušky na střední školy, rozlučkové školy v přírodě, apod. Nakonec jsme se s paní učitelkou domluvily, že do projektu budou zapojeni žáci 7. třídy. Dále bylo třeba, aby projekt a mou práci s žáky schválila paní ředitelka školy a také bylo třeba získat souhlasy od rodičů daných žáků, že se jejich děti budou moci projektu zúčastnit a že fotografie z průběhu projektového vyučování a žákovské práce budou moci být použity pro účely diplomové práce. Sepsala jsem tedy dopis pro rodiče a vytvořila formulář pro souhlasy rodičů. Paní učitelka mi pomohla s distribucí dopisů mezi rodiče a s výběrem souhlasů.²⁹⁰

Protože se podařilo získat všechny souhlasy, mohl být projektový den naplánován. S paní učitelkou a s paní ředitelkou jsme zvolili konec školního roku, kdy projekt nijak nezasáhne do výuky. Projekt byl naplánován jako dvoudenní, tedy 11 vyučovacích hodin. V této fázi bylo třeba domluvit termín s dalšími institucemi – s Městskou knihovnou v Dobříši a s Depozitem a archivem města Dobříše.

Protože v tomto školním roce již působím v Základní škole Mníšek pod Brdy, bylo třeba vyjednat si volné dny i tam. Volno mi bylo poskytnuto, ale na přání paní ředitelky jsem do projektu zapojila i několik žáků 9. ročníků ze Základní školy Mníšek pod Brdy. Žáky jsem se rozhodla zapojit tím způsobem, že zpracují krátký referát o historických meznících 20. století a stručně seznámí žáky dobříšské školy s moderními dějinami. Dále jsem pro žáky mníšecké školy připravila úkol nakreslit velkou mapu Dobříše,

---

²⁹⁰ Viz příloha č. 5

do které nakonec budou vlepeny referáty o jednotlivých dobříšských budovách. Díky tomu vznikne hmatatelný výstup, který bude moci být vystaven v ZŠ v Dobříši.

Přibližně týden před projektovými dny byl žákům dobříšské školy zadán úkol, aby se rozdělili do skupin a zvolili si pamětihodnost v Dobříši, o které by se chtěli dozvědět více informací. Paní učitelka dle domluvy žákům doporučila, aby se pokusili o sehnání obrázků a zajímavých informací zejména od jejich blízkých. Mnoho žáků se opravdu drželo doporučení paní učitelky a byli na projekt velmi dobře připraveni.

Den před prvním projektovým dnem jsem pro jistotu zavolala do Depozitáře města Dobříše, zda s návštěvou žáků počítají, bohužel jsem se však dozvěděla nemilou zprávu, kvůli které bylo třeba harmonogram projektového dne přeplánovat. Depozitář bylo třeba navštívit v brzkých dopoledních hodinách, takže bylo třeba posunout návštěvu knihovny až do další fáze dne. I přesto, že v knihovně byla naplánována na pozdější dopoledne jiná akce, bylo možné, aby žáci v knihovně pracovali na projektu.

3.5.2 První projektový den

Projektový den začal v 8.00, kdy jsem se sešla s paní učitelkou a s žáky ve třídě. Byla provedena kontrola absence, žáků bylo přítomno 22. Vysvětlila jsem žákům, proč strávíme společně dva dny. Žáci dostali možnosti zabezpečit si své prostředí tím, že mi mohli pokládat otázky, které je o mě zajímaly. Protože s většinou dětí dané třídy se znám díky mimoškolním aktivitám, nebylo tohoto opatření třeba.

Dále jsme se s žáky společně zamýšleli nad otázkou, proč bychom se měli zabývat regionálními dějinami. Nejprve však bylo třeba žákům objasnit pojem regionální dějiny. Žáci sami přišli na to, že je regionální historie zajímavá proto, že je jim téma blízké, že mají k místu vztah, protože zde bydlí. Žáci říkali různé nápady, například „*abychom mohli poučit rodiče*“.

Po navázání kontaktu s žáky jsem jim sdělila plán projektových dnů, nabídla jsem jim, že pán mohou připomínkovat a navrhnout změny. Nikdo žádné změny nenavrhl. V další fázi bylo třeba stanovit si kritéria pro tvorbu a podobu samotného referátu. Žákům jsem oznámila své požadavky a poprosila je, aby doplnili další kritéria pro své práce. Žáci doplnili kritérium rozsah – *Práce rozsahem odpovídá jedné A4 a je doplněna obrázkem.*, kompozici – *Práce obsahuje úvod, stať a závěr*, držení se tématu – *Práce se věnuje zadanému tématu, neobsahuje zbytečné informace.*

Přibližně v 8.15 jsme se začali věnovat samotnému projektu. Zkontrolovala jsem si, zda jsou všichni žáci rozděleni do skupin a zda znají své dílčí téma. Poté jsem žákům rozdala tabulku V-CH-D a vysvětlila jim, jak budou s tabulkou pracovat. V průběhu vyplňování tabulky jsem mezi žáky chodila, průběžně tabulky pročetla a žáků jsem se, když bylo třeba, doptávala a poskytovala návodné otázky.

Po vyplnění tabulek a ujasnění si, které informace budou žáci shánět a k čemu informace budou sloužit, jsme se s žáky vypravili do Depozitáře města Dobříše, kde jsme se setkali se skupinou mníšeckých žáků, kteří se na Dobříš dopravili pod dohledem paní asistentky.

V depozitáři se nás ujal pan kronikář, který běžně v depozitáři nebývá, který však zastupoval nemocného kolegu. Pan kronikář nás seznámil s prací kronikáře, řekl žákům, co vše v archivu a depozitáři mohou najít a vysvětlil jim, za jakých podmínek mohou materiály v archivu a depozitáři studovat. Dále ukázal žákům keramický model Dobříše. Hlavní účel, proč jsme depozitář a archiv navštívili, však naplněn nebyl. Pan kronikář se o staré fotografie a kroniky bál, takže je nakonec žákům k prohlédnutí neposkytl.

Po návštěvě archivu jsme se vydali do dobříšské knihovny. V knihovně byly žákům zapůjčeny nejrůznější publikace týkající se Dobříše, žáci měli možnost vyhledávat potřebné informace i na internetu.

Žákům bylo připomenuto, co je jejich hlavním úkolem v knihovně a jak bude vypadat konečný výstup. Žáci se ihned pustili do práce, rozebrali si nabízené publikace, ve skupinkách se rozmístili po knihovně, aby se vzájemně nerušili. Žáci stihli referáty zpracovat během doby vyhrazené v knihovně.

Na poslední vyučovací hodinu jsme se vrátili do třídy, kde jsme průběh prvního projektového dne společně prodiskutovali a žáci vyplnili poslední sloupeček tabulky V-CH-D. Následně jsme ohodnotili, zda výsledná práce odpovídá stanoveným kritériím.

3.5.3 Druhý projektový den

V pátek jsme se opět sešli s žáky 7. ročníku ve škole v Dobříši. Po zjištění, zda jsou všichni přítomni, jsme zjistili, že nám chybí celá jedna skupinka, která zpracovávala téma Vargač.

Začali jsme podle plánu. Aby se žáci zaktivizovali a rozpovídali se, zahráli si hru Abeceda. Žákům byla vysvětlena pravidla a zadáno téma Dobříš. Hra se příliš nedařila,

neboť žáky nenapadaly věty začínající příslušným písmenem, spousta žáků se nezapojila.

Po této aktivitě bylo třeba naplánovat vhodnou trasu naší cesty po významných historických budovách. Žákům jsem rozdala mapy Dobříše a zadala úkol, aby zaznačili do mapy budovy, u kterých se budeme zastavovat. Budovy jsem vypsalala na tabuli. Žáci zvládli místa našich zastavení do map zakreslit naprosto bez problémů. Dalším úkolem bylo naplánovat co nejvhodnější trasu. S žáky jsme se dohodli na trase: evangelický kostel a Schartova vila, kulturní dům, lidová škola umění, náměstí a radnice, sokolovna, Kopáčkův dům, dále přes Prokopovu zahradu k zámku a k Vargači, k zahradnictví s bývalou fíkovnou, ke staré lékárně a nakonec k základním školám. Protože pivovar a rukavičkářské závody se nacházejí v jiné části města a cesta by se velice prodloužila, žáci usoudili, že referát o rukavičkářských závodech by bylo vhodné přednést před muzeem rukavic – tedy u Kopáčkova domu a referát o pivovaru v Prokopově zahraně, odkud je alespoň částečně vidět.

Po první hodině strávené ve třídě jsme vyšli do terénu, před školou jsme se setkali s žáky z Mníšku pod Brdy a společně se vydali na cestu podle plánu.

U každé významné budovy jsme se zastavili, skupina žáků, která o dané budově vyhledávala informace, přednesla referát, žáci z Mníšku pod Brdy vysvětlili dobříšským žákům širší historické souvislosti, například co znamená pojem heydrichiáda nebo proč v době druhé světové války ubylo v Dobříši židovského obyvatelstva a proč se po válce do Dobříše Židé nevrátili.

Během zastávky u zahradnictví a bývalé fíkovky se nám poštěstilo potkat pamětnici, jejíž otec byl dobříšským zahradníkem. Pamětnice se s žáky podělila o své vzpomínky z dětství, které se týkaly právě zahradnictví a bývalé fíkovny.

Každý referát byl po přednesení zhodnocen, žáci měli možnost se na cokoliv doptat. Na poslední vyučovací hodinu jsme se vrátili do školy, kde byl celý projekt zhodnocen. Znovu jsme si pomocí mapy Dobříše připomněli proběhlou cestu, žáci byli dotázáni, zda mají zakreslenou celou trasu a všechny zastávky ve svých mapách, zda se chtějí ještě na cokoliv doptat. Vedli jsme diskusi o tom, co žáky nejvíce z hlediska historie Dobříše překvapilo, zaujalo. Poté žáci vyplnili hodnotící dotazník, ve kterém hodnotili práci svou a práci své skupiny, dále byl hodnocen projekt jako takový pomocí metody „Ruka“.

Projekt jsme zakončili nalepením referátů do velké mapy Dobříše, kterou nakreslili žáci z Mníšku pod Brdy. Tato mapa slouží ve škole jako viditelný výstup projektu.

3.5.4 Zhodnocení projektových dnů

Mé pocity z realizace projektu jsou velmi pozitivní. Ač uskutečnění projektu předcházelo mnoho překážek, práce byla zrealizována. Obdivuji žáky, kteří se do projektu zapojili s obrovským nasazením, přestože byl konec školního roku. Musím podotknout, že na dobříšské škole školní rok končil již 27. 6. a projektové dny se uskutečnily 20. a 22. 6. V ostatních třídách již vyučování téměř neprobíhalo, protože byly naplánovány nejrůznější výlety. To znamená, že žáci nebyli do práce hnáni žádnou vnější motivací, hodnocení školního roku již bylo uzavřeno, žáci věděli, že práce na projektu nijak jejich známku na vysvědčení neovlivní. U žáků se projevila vnitřní motivace k práci, žáci projevíli zájem o poznání regionálních dějin.

Co se týká samotného projektu, velmi mě překvapilo, že spousta žáků si informace o svém tématu vyhledala předem. Většina žáků se také bez problémů zvládla orientovat v textech, vypisovat potřebné informace, následně je roztrždit a zpracovat do krátkého referátu.

Žáci se mnou komunikovali, když potřebovali, dokázali se doptat, nestyděli se ani přede mnou ani před sebou navzájem.

Se zklamáním hodnotím návštěvu depozitáře, kde nebyly naplněny mé požadavky ani cíle, kvůli kterým jsem s žáky depozitář navštívila. Dále podle plánu neproběhla aktivizační hra Abeceda, která žákům činila potíže, nebo do které se nechtěli zapojit. Méně kladně musím zhodnotit práci skupiny žáků z Mníšku pod Brdy, která dostala za úkol nakreslit velkou mapu Dobříše. Skupina dostala plánec města Dobříše, kde byly vyznačeny budovy, které v druhém projektovém dni navštívíme a ve kterém se měla zorientovat. Skupině to činilo velké problémy a i přes mou pomoc byla mapa Dobříše nakreslena se značnými nepřesnostmi. Tato skupinka nebyla ke splnění úkolu dostatečně motivovaná, často jsem jim musela jejich úkol připomínat, do práce je nutit.

Během projektových dnů jsem se utvrdila v přesvědčení, že žáci mají zájem o historii svého regionu, uvědomují si, že velké dějiny zasahují do dění jednotlivých míst. Co se týče projektové metody, musím ji hodnotit velice kladně, tím, že žáci byli aktivně vtaženi do procesu učení, díky čemuž si danou látku osvojili trvaleji. Velkou motivací byla pro žáky nejen zvědavost a zájem o dějiny regionu, ale i to, že na ně byla přenesena veškerá zodpovědnost za výsledek práce. Mnohdy jim byla ponechána

svoboda činit rozhodnutí o pracovním postupu, o využití časové dotace o výsledku jejich práce.

Příště bych projekt ještě vylepšila tím, že bych zákazům rozdala staré katastrální mapy Dobříše a společně bychom se zamysleli nad celkovou proměnou města.

4 Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo ověřit v praxi návrh začlenění regionální historie do výuky dějepisu na základní škole. V práci jsem se nejprve teoreticky zabývala regionálními dějinami a projektovým vyučováním. Dále byly popsány dějiny města Dobříše, které posloužily jako východisko regionálně historického projektu. Na základě teorie jsem sestavila návrh školního projektu, kterým jsem se snažila ukázat, jak je možné do vyučování začlenit regionální dějiny. Pro zařazení regionálního tématu do vyučování jsem využila projektovou metodu.

Navržený projekt jsem zrealizovala na 2. základní škole v Dobříši, popsala jeho průběh, zhodnotila jeho klady i úskalí.

Sepsání této práce mě utvrdilo v mém přesvědčení, že projektová metoda i regionální dějiny mají své místo ve vyučování a že má smysl věnovat dějinám regionu i projektové metodě čas i úsilí.

5 Použité zdroje

- BARTOŠ J., SCHULZ J., TRAPL M., *Regionální dějiny. Pojetí, poslání, metodika*, Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 2004
- BŮŽEK, V.: *Region v historickém diskurzu*, in Kolektiv autorů: *Jihočeský sborník historický 72*, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích
- ČAPKA F.: *Několik poznámek k významu regionálních dějin pro vyučování dějepisu*, in XIX. Mikulovské sympozium 1989, Brno, 1990
- DOUBKOVÁ D., HUTŇANOVÁ Z., GAŠPAR P.: *Almanach ke 100. výročí založení 1. základní školy v Dobříši*, Dobříš, 1. základní škola, 1999
- DRDA J.: *Sedm set let města Dobříše*, Čedok, Praha 1952
- DVOŘÁKOVÁ M.: *Projektové vyučování v české škole*, Karolinum, Praha, 2009
- FOLTÝN, D. a kol.: *Prameny paměti. Sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu, 2008
- HAVLŮJOVÁ, H., FOLTÝN, D., CHARVÁTOVÁ, K.: *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví a vzdělávání pro udržitelný rozvoj v ČR*, *Envigogika*, 2012 [online] 7/3. Dostupný na: www.envigogika.cuni.cz/index.php/cz/recenzovane-clanky/2012/envigogika-2012-vii-3/713-vychova-ke-vztahu-ke-kulturne-historickemu-dedictvi-a-vzdelavani-pro-udrzitelny-rozvoj-v-cr >.
- HAVLŮJOVÁ, H., NAJBERT, J. a kolektiv: *Paměť a projektové vyučování v dějepise*, Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014. Dostupné rovněž z <http://www.dejepis21.cz/metodika-projektove-vyuky>
- HRUBÁ M., VESELÝ M.: *Regionální dějiny v dějepisném vyučování na českých a slovenských školách: Sborník z konference konané 23. - 24. listopadu 2005 v Ústí nad Labem*, Univerzita J. E. Purkyně, Ústí nad Labem, 2006
- KADLEC P.: *Dobříš v proměnách*, Okrašlovací spolek Dobříš, 2009
- KADLEC P.: *Královský komorní hrad Dobříš*, TK Print Dobříš, 2014
- KARGEROVÁ J., KREJČOVÁ V.: *Vzdělávací program začít spolu. Metodický průvodce pro I. stupeň základní školy*, 2.vyd., Portál, 2003
- KASÍKOVÁ, H.: *Kooperativní učení, kooperativní škola*, Praha 1997
- Kolektiv autorů: *Gymnázium Karla Čapka Dobříš 1953 – 2003*, Ředitelství Gymnázia v Dobříši, 2003

- Kolektiv autorů: *TJ Sokol Dobříš 1868 – 2008, 140 let*, vydáno nákladem Sokola Dobříš, Dobříš 2008
- Kolektiv autorů: *T. J. Sokol Dobříš 1868 – 2018, 150 let*, vydáno nákladem Sokola Dobříš, Dobříš 2018
- Kolektiv autorů: *Základní umělecká škola v Dobříši: 1946-1996*, Dobříš, 1996.
- Kolektiv pracovníků LINGEA s.r.o.: *Slovník českých synonym a antonym*, Lingea s.r.o., Brno, 2012
- Kolektiv autorů: *130 let knihovny v Dobříši*, Dobříš, 1994
- KOPÁČEK L.: *Z historie náboženské obce israelské na Dobříši*, Chevrah-Kadischan, Dobříš, 1974
- KUBÁT L.: *Z dějin evangelia v Dobříši a okolí*, vydala Českobratrská církev evangelická v Dobříši, 1937
- ŠŤASTNÁ V.: *110 let knihovny v Dobříši*, Dobříš, 1974
- KOPÁČEK L.: *Sto let hostinství Heinzova rodu v městě Dobříš*, Dobříš: Chart A, 1937
- KRATOCHVÍLOVÁ J.: *Teorie a praxe projektové výuky*, Brno, Masarykova univerzita, 2006
- KUBŮ, N., MARTINCOVÁ, D., FRÍDL, J.: *Zámek Dobříš: Prozatímní průvodcovský text* [interní materiál]. Praha, 1996,
- LABISCHOVÁ D., GRACOVÁ B.: *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*, Ostravská univerzita, Ostrava 2010
- MAŇÁK, J., ŠVEC, V.: *Výukové metody*, Brno 2003
- MEJSTRÍK V., ČAPEK V. MICHOVSKÝ V.: *Metodika dějepisu jako učebního předmětu*, SPN, Praha 1964
- MUŠOVÁ E., ŠPAČKOVÁ, L.: *Výuka regionálních dějin na základní škole. Formy, metody, koncepce, zkušenosti. Sborník příspěvků z konference konané dne 5. června 2014 v Schönsee*, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň, 2014
- NOREK J.: *Rukavičkářské závody Dobříš*, Středočeské tiskárny n.p. Mělník, 1965
- OLÍČ M. a kol.: *Dobříš město na Zlaté stezce*, Maroli, Praha 1998
- PARKAN F. a kol.: *Výchova ke vztahu ke kulturněhistorickému dědictví. Metodická příručka*, Pedf UK, Praha 2008
- PETRÁŇ J., PETRÁŇOVÁ L.: *Dějiny českého venkova v příběhu Ouběnic*, NLN, Praha, 2011

- PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 1987 – 2007, II. díl (všeobecný – neúplný – orientační)*, Městský úřad Dobříš, 2008
- PRŮŠA O.: *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986 (všeobecný – neúplný – orientační)*, Městský úřad Dobříš, 2008
- PRŮŠA O.: *Muzeum Dobříš 100 let. 1912-2012*, Kulturní středisko Dobříš, 2012, s. 6
- RVP pro základní vzdělávání (verze platná od června 2017), MŠMT, Praha 2017
- SLAVÍK J.: *Hodnocení v současné škole*. Praha 1999
- SMRČINOVÁ D, SAMCOVÁ M.: *Dobří(š) v poznání*, Město Dobříš, 2013
- SVOBODA L.: *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*, SPN, České Budějovice 1986
- ŠPAČKOVÁ, L.: *Výuka regionálních dějin na základní škole. Formy, metody, koncepce, zkušenosti. Sborník příspěvků z konference konané dne 5. června 2014 v Schönsee*, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň 2014
- TOMKOVÁ A., KAŠOVÁ J. A DVOŘÁKOVÁ M.: *Učíme v projektech*, Portál, 2009
- TRKOVSKÝ J.: *Pod třemi sokolskými župami*, in *TJ Sokol Dobříš 1868 – 2008, 140 let*, vydáno nákladem Sokola Dobříš, Dobříš 2008
- TRKOVSKÝ J.: *Sokol Dobříš 130 let, 1898 – 1998*, vydáno nákladem Sokola Dobříš, Dobříš 1998
- VALENTA J.: *Projektová metoda ve škole a za školou. Pohledy*. Praha: Ipos Artama, 1993
- VELÍNSKÝ, S.: *Soustavy individualizovaného učení*, Praha 1933
- VOREL P.: *Základy historické regionalistiky*, Univerzita Pardubice, 2005
- WALTEROVÁ E. a kol.: *Dva světy základní školy? Úskalí přechodu z 1. na 2. stupeň*, Praha, Karolinum 2011

Nevydané studentské práce

- BELDÍKOVÁ Eva: Diplomová práce *Město Dobříš po II. Světové válce do roku 1955*, Filosofická fakulta univerzita Pardubice 2009

Prameny a periodika

- Archiv T. J. Sokol Dobříš: *Sokolský věstník*, ročník 1992 – 1993, vydavatel ČOS
- Archiv T. J. Sokol Dobříš: *Kronika Sokola Dobříš 1990 – 1994*,
- Depozit a archivu města Dobříše.: *Zprávy o činnosti pěveckého spolku Zvonař vydána k 10letému výročí*

- Depozit a archiv Muzea města Dobříše, *Kronika města Dobříše 1945 – 1963*, rok 1946.
- Depozit a archiv Muzea města Dobříše: *Kronika města Dobříše*, rok 1885
- Depozit a archiv Muzea města Dobříše: *Kronika města Dobříše*, rok 1916 a 1918
- Depozit a archiv Muzea města Dobříše: *Kronika města Dobříše*, rok 1951 – 1963
- *Od Stříbrných hor*, Příbram 1947, roč. 1947
- OSVALDOVÁ, B.: *Život na zámku*, Xantypa, 1998, č. 2
- RUFL: *Majitelé zámku*. Reflex. 1999, č. 19
- Státní okresní archiv Příbram, Fond: 1. základní škola Dobříš, *Školní kronika Hlavní újezdni měšťanské školy dívčí 1940 – 1953*, školní rok 1945/1946.
- Státní okresní archiv Příbram, Fond: 1. základní škola Dobříš, *Školní kronika Hlavní újezdni měšťanské školy dívčí 1940 – 1953*, školní rok 1944/1945.
- Státní okresní archiv Příbram, Fond: Dobříš 1945, karton č. 23, *Dopis Školské úřadovny při okresním národním výboru v Příbrami MNV v Dobříši ze dne 25. června 1945*.
- Státní okresní archiv Příbram, *Vesnické noviny Dobříšska 1951*.

Zákony a vyhlášky

- Zákon č. 135/1989 Sb. Čl. 16.
- Zákon č. 561/2004 Sb. Část první.

Internetové zdroje

- 2. ZÁKLADNÍ ŠKOLA DOBŘÍŠ: ŠVP Kouzelná škola, charakteristika školního vzdělávacího programu, platný od 1. 9. 2017, [online] dostupné <https://www.2zsdobris.cz/informace/skolni-vzdelavaci-program/> [cit. 2.6.2018]
- 2. ZŠ Dobříš: <https://www.2zsdobris.cz/>
- DEPOZIT A ARCHIV MĚSTA DOBŘÍŠE: http://www.kddobris.cz/vismo/o_utvar.asp?id_org=200094&id_u=1003
- FOLTÝN D.: Nahlédnutí do zamlženého zrcadla minulosti [online] Kulturně historické dědictví kolem nás, dostupné na <http://elearning.historickededictvi.com/zobraz/materialy/odborne-texty/regionalni-dejiny>
- KULTURNÍ DŮM: <http://www.kddobris.cz/>
- MUEZUM HRAČEK: <http://www.mestodobris.cz/muzeum-hracek-dobris/os-9729>
- MUZEUM DOBŘÍŠ: <http://www.muzeumdobris.cz/>
- PASTORAČNÍ CENTRUM SV. TOMÁŠE: <http://www.farnostdobris.cz/>

- TJ SOKOL DOBŘÍŠ; TJ Sokol Dobříš [Online] 2012. <http://sokoldobris.cz/>
- ZÁKLADNÍ ŠKOLA DOBŘÍŠ LIDICKÁ; Historie školy [Online] 2013. [Citace: 21. 3. 2013.] <http://www.zsdobris-lidicka.cz/clanky/o-skole/historie-skoly/historie-nasi-skoly.html>
- ZÁMEK DOBŘÍŠ: <http://www.zamekdobris.cz/cs/>
- ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA DOBŘÍŠ; Historie školy [Online] 2013. [Citace: 9. 2. 2013.] <http://www.zusdobris.eu/>

6 Seznam příloh

Příloha č. 1 - Tabulka Víím-chci vědět-dozvěděl jsem se

Příloha č. 2 - Slepá mapa Dobříše

Příloha č. 3 - Hodnotící dotazník

Příloha č. 4 - Hodnocení "Ruka"

Příloha č. 5 - Informovaný souhlas

Příloha č. 6 – Fotodokumentace z průběhu realizace projektu na ZŠ